

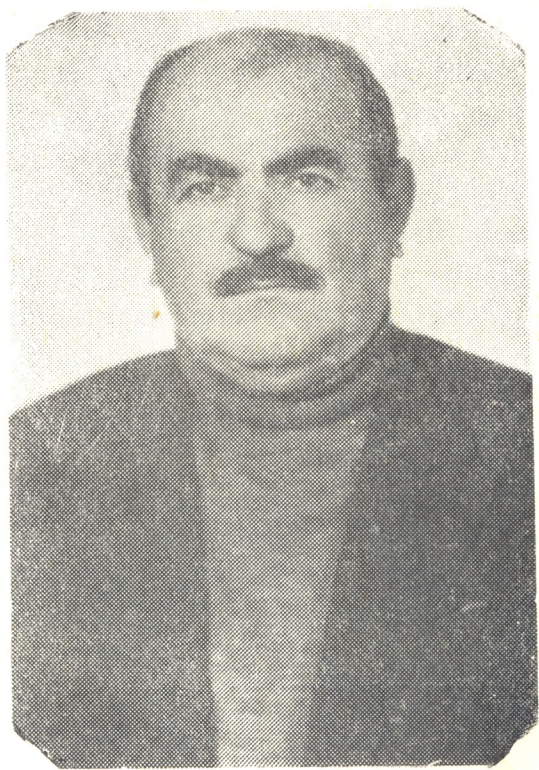

გიგო ნინაშვილი

მანუშა

გიგო წინაშვიდი

მანუელა

თბილისი, გამომცემლობა „გია“
1994 წელი

გიგო ნინაშვილის ნაწარმოებები დიდი ხანია იბეჭდება ქართულ ჟურნალ-გაზეთებში.

წინამდებარე წიგნში შესული მოთხრობების პერსონაჟთა კრედო უანგარო კეთილშობილება, მაღალი ზნეობა, სიყვარული და ერთგულებაა. მათ ცხოვრებისა და საქმიანობის უმაღლეს კანონად სიკეთისთვის ბრძოლა დაუსახავთ.

რედაქტორი თამაზ ანთაძე

კორექტორი — ე. კობიშვა

ტექნორედაქტორი — ო. კაპანაძე

წიგნი იბეჭდება ავტორის ხარჯით.

მანუელა

მამკოდელი დედაკაცები ერთმანეთში წყნარად ბაასობდნენ:

— ვიშ, ქა... დავიჯერო, აქ, ამ ტრიალ მინდორზე ქალაქი აშენდება?

— ამბობენ, ორი წლის შემდეგ აქაურობას ვერ იცნობთო.

— ნათქვამია, აღდგომა და ხვალეო... ჯერ კი საამისო პირი არ უჩანს ამ ვეებერთელა სახნავ-სათეს ფართობებსა.

— ღმერთო, შეგცოდე, დიდი დანაშაული კი უნდა იყოს ამ ბარაქიან და ლალიან მიწაზე ქალაქის გაშენება. რაღამ უნდა გამოგვკვებოს, რამ უნდა მოგვცეს პური ჩვენი არსობისა და, ბოლოს და ბოლოს, სად უნდა დავიმარხოთ?

— ყველაფერს ეშველება, ახალ სახლებშიც გამარჯე და კეთილი ხალხი იცხოვრებს. ჩვენ, გლეხოზა, რძეს, ხორცს და ახლად შედედებულ მაწონს, კვერცხს მიეყიდით, ისინიც არ დაგვრჩებიან ვალში, ვიცხოვრებთ თანხმობით, პატიოსნად.

— რაო, რა ერქმევა ამ ტრიალ მინდორსა?

— გლდანის საცხოვრებელი მასივიო, ამას წინათ მშენებელმა ინჟინერმა თქვა.

— ღმერთმა ხელი მოუმართო!

ამინ!

ქალების საუბარს სრულიად შემთხვევით მოვკარი ყური. თუ მეხსიერება არ მღალატობს, ეს დაახლოებით ათას ცხრაას სამოცდაცამეტ წელს იყო. თვალუწვდენელ ტრიალ გარემოს იმხანად მეცამეტე-მეთოთხმეტე ტრესტებისა და სახლმშენებელი კომბინატების მრავალრიცხოვანი მშენებლები დაეუფლნენ.

საცხოვრებელი მასივის სახით თბილისს, სულ მოკლე ხანში, ულამაზესი და კეთილმოწყობილი დასახლება შეემატა. ათასობით უბინაომ ახალ ჭერს შეაფარა თავი. მართალია, ბევრი უკმაყოფილო იყო მშენებელთა მიმართ, მაგრამ, მიუღწეველს რომ მიადწიეს და ბინა მიიღეს, ამით გაიქარწყლეს წყენით გამოწვეული სევდა.

ზოგიერთმა საკუთარი სახსრებით მთლიანად გამოცვალა იატაკი და

წარმოიდგინეთ, კარ-ფანჯრებიც კი. მეზობლებმა ერთმანეთი გაცივსენ, შეხმატკბილდნენ და დამეგობრდნენ.

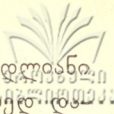
გავიდა წელიწადი. აშენდა ქალაქი, ირგვლივ სიმშვიდე და კეთილ-მეზობლური განწყობილება სუფევდა. უბრალო წყენა რა არის, ისიც კი არ ყოფილა.

ერთ მშვენიერ დღეს სამსახურიდან დაბრუნებულმა, ეზოში, სადარბაზოს წინ საბარგო მანქანა შეენიშნე. ავეჯი გადმოუცლიათ, მერვე სართულიდანაც ჩაჰქონდათ ავეჯი და ამავე მანქანას ტვირთავდნენ. მერე შევიტყე, თურმე მერვე სართულის სომეხმა მობინადრემ გლდანში ცხოვრება არ ისურვა და ბინა საბურთალოზე ქუროს სამოთახიანში გაუცვალა. წავიდა ექვსი სული და მოვიდა ათი, მშობლები და რვა შვილი. რას ვიზამთ, ამ ამბავმა დიდად როდი გამახარა, მაგრამ ვიფიქრე, ნელ-ნელა მივეჩვევი, იქნებ უკეთესი მეზობლობაც გასწიონ-მეთქი.

სამსახურიდან დაბრუნდა მერვე სართულის რუსი მობინადრე, დანახა, ხელი ჩამოართვა, მაგრამ რომ გაიგო ახალი მეზობლის გადმოსვლის ამბავი, გულს შემოეყარა. თურმე, რა მომხდარა: ამათ საბურთალოზე უცხოვრიათ მომიჯნავედ, კერძო ორსართულიან შენობაში. ბინის პატრონები ქართველები ყოფილან, ხოლო ეს ქურთი და სხვა რომელიღაც ქართველი შეკედლებიათ დაბლა სართულებში. იმ ქართველს სათავსო არ ჰქონია და აღმასკომიდან უფლებას მოითხოვდა მის გადასაკეთებლად.

იმის მიუხედავად, რომ ორივე სახლის მეპატრონე თანახმა იყო, მდგმურები ერთმანეთში ვერ თავსდებოდნენ, რადგან იმ მხარეზე მამედას ფანჯარას დასაპროექტებელი სათავსოს კედელი ორი მეტრით უახლოვდებოდა. მობინადრემ უკანასკნელად კიდევ მიაკითხა აღმასკომის არქიტექტორს და ზვეწნა-მუდარა გაუმეორა — ამაოდ, პასუხი ასეთი მიიღო: მიდი, სთხოვე, მამედას, აუხსენი, ცოტა ფულით დაახარბე, თუ ნებას დაგრთავს, პროექტს მე ერთ დღეში მოგიმზადებო.

— რას მელაპარაკები, — უპასუხა მთხოვნელმა, — სადა მაქვს ფული. მივცე და ვის, მამედას? თუ ფულს ჯარიმის სახით ის უნდა იხდიდეს საქართველოს სასარგებლოდ. მე ისიც შემიძლია გითხრა, საქართველოს საზღვრებში მოქცეულ მთელ ფართზე ამ მიწისათვის შეწირული ხალხი რომ მკვდარი მკვდარზე დააწყო, მკვდრების გროვა ცას მიებჯინება. ცოცხლები იყვნენ და თოფით და მახვილით იცავდნენ

მშობლიურ მიწას. იქ წავიდნენ და მხრებით უჭირავთ ეს მადლიანად სამყარო. მამედოვები და მიქაელოვები მუდრეგი ფეხებით აბიჯებენ. არა, ძმაო, მე მამედას ვერ ვთხოვ, მე შენ გთხოვე, რადგან სახლის პატრონები თანახმა არიან. მეც ქართველი კაცი ვარ, საქართველოში ვცხოვრობ და ქართულ მიწაზე დავაბიჯებ. წავიდე და ვთხოვო, შენი ჭირიმე, ოთხი კვადრატული მეტრი სათავსო მიმაშენებინებეთქი? არა, მაგას ნამდვილად ვერ ვიხამ.

— რა ვქნა, ძმაო, კანონი ასეა! — დინჯად დაასკვნა არქიტექტორმა. მთხოვნელმაც ხელი ჩაიქნია და წამოსვლისას კბილებში გასცრა:

— ჰო, მისდით მაგ კანონს და ბოლოს გაიგებთ თვითონ ქართველები სად გადაჩეხავთ ქართველებს!

დრომ თავისი გაიტანა. ბედს შეგუბრიგდით. დათვიც რომ ყოფილიყო, უნდა გვემეზობლა. ვერ გაექცევი დროის კანონს და წუთისოფლის მსვლელობას. ფარეხში ბატკნებთან ერთად მგელიც და ტურაც შიგ უნდა იყოს და, როდესაც კარები გაიხსნება, ტურებისა და მგლების გარდა რომ არაფერი გამოვა, მერე მიხვდებიან: ქართველების სტუმართმოყვარეობამ, ზნე-ჩვეულებამ და მჭლე ინტერნაციონალურმა სულისკვეთებამ რა ნაყოფიც გამოიღო.

მეცხრე სართულის სამოთახიანში მცხოვრებმა გოგიმ წინა დღეს ნათლობა გადაიხადა და მეორე დღეს ნამცეცობაზე გააგრძელა სადღეგრძელოები. სასმისი ასწია, საქართველოს მთა-ბარში მცხოვრებთა სადღეგრძელო შესვა. ახალმოსახლე მამედამაც გაიმეორა სადღეგრძელო. ამ სუფრაზე თორმეტი კაცი ვჭამთ პურს და სულ სხვადასხვა ეროვნებისანი ვართო, თქვა: ქართველი, რუსი, სომეხი, აზერბაიჯანელი, ბერძენი, ოსი, აისორი და სხვა, ეს ვინ გააკეთა? სტალინმა. ვაჰ, იმ დალოცვილმა, რა გააკეთა, კაცო. თხა და მგელი ერთად არ დააბა? ამას ქართველი თუ იხამდა, თუ არა სხვა აბა ვინ მოიმოქმედებდა?

მორიგი სადღეგრძელო შვილებისა ითქვა.

— ოო, კარგია, შენ გენაცვალე, აი, კაცი, — თან ფეხზე წამოდგა მამედა, — ეს რა არის, ერთი ჭიქით? ორით თუ არა, ყანწით დავლიოთ!

— არა, მამედ, დაჯექი, მე როგორც ვიტყვი, შეგიძლია მხოლოდ ისე მიირთვა, — მოკრძალებულად შენიშნეს.

— არა, კაცო, კი არ ვდაობ, ღვინო მინდა და იმიტომ კი არ ვამბობ. აი, მე ვამბობ სიმართლეს. მაგ სადღეგრძელოს სულ ჩემი შვილები წაიღებენ, თქვენ შვილებს კი არაფერი დარჩებათ. ყველაზე მდი-

დარი მე ვარ, შვილებით და ბედნიერ კაცად ვითვლები. მაშ, ქართველებს და რუსებს თითო-ოროლა გყავთ, ძალიან ზარმაცობთ. თქვენ გეშინიათ ცხოვრებისა. შენ, ჩემი ძმა ხარ, აი, არ გეწყინოს, მე სიმართლეს ვამბობ: თქვენ არ აზროვნებთ. აზრზე არა ხართ, წუთისოფელს არ უწევთ ანგარიშს. წინ სიკვდილია, ბედნიერად გამყოფოთ ყველა, მაგრამ, რომ არ იცოთ კაცმა, რა ბედი გარგუნა ღმერთმა? არა, დეიდა, ეგრე არ არის?

— ჭირს, მამედ ცხოვრება, ჭირს, — ენის ბორძიკით უპასუხა დიასახლისმა.

— ეე, რა ჭირს, თქვე დალოცვილო, მე რვა შვილი მყავს და ცოცხით ვინახავ, მეცხრეს ველოდები. თუ კალამი არ გიჭრის, ცოცხი აიღე, ესეც საქმეა.

ქართველებმა მხრები ავიჩიჩეთ, ცოტა უხერხულად ვიგრძენით თავი. სათქმელი ისევ გოგიამ ამოღერლა და საკმაოდ თამამად შეუტია:

— შენ, მამედ ხომ არ დაითვერი?

— ეე, ღვინო იმისაა, უნდა დაითრო, აბა რა, — უპასუხა სასმელით გათამამებულმა მამედამ.

— ათს ვიყოლებდი, ბავშვის ასეთნაირი გაზრდა რომ მიწოდეს, როგორც შენ ზრდი, სადარბაზოებში ტირიან და ლიფტით ადი-ჩადიან. ხან შიგაც აბინძურებენ, — თქვა ვილაცამ.

— მერე რა მოხდა, ბავშვმა ტირილი და გაჭირვება თავიდანვე უნდა იგრძნოს. მერე რა არის, რომ შესცივა? მთავარია არ შიოდეს, გინდაც შეგეძლოს, შვილი ფუფუნებას არ უნდა მიაჩვიო, თორემ ფუფუნებით გაზრდილი ბიჭი შენ არ გამოგადგება და გოგო კიდევ საკუთარი ოჯახის გაჭირვებას ვერ აიტანს. ამიტომ არის, ქართველები ხშირად ერთმანეთს შორდებიან, ეს ერთი. მეორე კი, ეგოიზმია. თქვენ ხარობთ ამ ბუნების სილამაზით, წუთისოფლით და ღმერთისაგან მოცემულ შვილებს მუცელში ჰკლავთ. არ გინდათ, რომ უხილავი ძალით შექმნილი ქვეყანა დაანახოთ. მე ეს ერთმა ქართველმა ამიხსნა და სულ ვიცი, ნაყოფი ცოცხალია და იმიტომ ყალიბდება ჯანმრთელ ორგანიზმში. დედა კი, აკვლევინებს. ეგ დიდი მტრობაა დედისა შვილისადმი. მით უმეტეს, შვილს დედა ღმერთად მიაჩნია. მაშ, მე ყველაფერი ვიცი. მე ასეთი ოპერაციები არ მწამს. დედას მშობიარობა აჯანმრთელებს და აკეთილშობილებს. აბა, მე ყველაფერი ვიცი.

— შეხედე, მამედამ ახლა მშვენიერად არ დაგვმოდღვრა?

— აბა, როგორ, მე ყველაფერი ვიცი. მოიცა, მოიცა, ერთს ვიცი გეტყვი: ერთ და ორ ბავშვს რომ გააჩნთ, სიკვდილის მიზეზებიდან დაზღვეულები უნდა იყოთ. ეს შეუძლებელია. ამას ექიმებმა კი არა, თვით ქრისტე-ღმერთმაც ვერ მიაღწია. ეკლესიაში სანთლებს ანთებთ და ღმერთს ევედრებით, ჯანმრთელად გვაყოფე, დიდხანს გვაცოცხლეო. აცადეთ, რომ ის ბავშვიც დაიბადოს. ღმერთს თუ არ უნდა, რომ დაიბადოს, თავად ჩაკლავს მუცელში. ისიც იცით, ღმერთი არც დიდებს ერიდება, მაგრამ ზოგი ხომ გაიზრდება. იქნებ ის თქვენზე უკეთეს სანთელს აანთებს. როცა ლოცულობთ, ღმერთთან მართლები უნდა იყოთ, უნდა გჯეროდეთ მისი ათი მცნებისა. მორწმუნეები კი ასეთ საქმეს არ ჩადიან. ეს, მესამე, მაშ, ყველაფერი ვიცი.

ქეიფი დასრულდა. წლები გავიდა და ის ერთი შთამბეჭდავი საღამო ყველამ დაიმახსოვრა. დაიზარდნენ ბავშვები. ზოგი გათხოვდა, ზოგიც დაქორწინდა. მეცხრე სართულზე მცხოვრები ნოდარის შვილებიც დამშვენდნენ. გაია პოლიტექნიკური ინსტიტუტის მექანიზაციის ფაკულტეტზე მოეწყო, ცირა, უნივერსიტეტში — ჟურნალისტიკაზე. ორივე ულამაზესი და უნიჭიერესი... ავ თვალს არ ენახვებოდა. ცირას სიკეთით სავსე სახეზე წამწამებშუა ანთებული სანთლები ვარსკვლავებივით უციმციმებდა. ისეთი შუქმფენი ანგელოზივით დაიარებოდა, იტყოდით, ქვეყნის წილხვედრი ვარდ-ყვავილები გულ-მკერდზე დაეფრქვიაო. გრძნობა-გონების სიღრმიდან წამოსული მისი საზრიანი, მომხიბლავი განსჯა მძიმე დარდს შეგვიმსუბუქებდათ და ცხოვრების სიამტკბილობასთან მიგაახლოვებდათ. ატმის ნაყოფივით თეთრ-წითელ ლოყებს ბაგიდან მოფენილი ღიმილი ერთვოდა. ქანდაკებასავით ჩამოქნილ სხეულს და მის სულიერ სიმდიდრეს ბოროტი კაციც ვერ მოუძებნიდა საქილიკოს. ქუჩაში ისე მსუბუქად და ჰაეროვნად დააბიჯებდა, უყურადღებოდ არავინ სტოვებდა.

გიაც დას წაავადა, სულით და ხორცილთ მშვენიერების განსახიერება იყო.

მამედამ ცხრა შვილიდან ორი გოგო გაათხოვა: ზიზო და ვაქილა.

უფროს გოგონას მანუელა ერქვა. სულ პატარას, რომელიც აქ, ამ სახლში დაიბადა, ანგელა. ბიჭებიდან, უფროსს — ნოდარი, მეორეს ვასილა, მესამეს სიკა, მეოთხეს ვანო, მეხუთეს ბექა.

ერთ კვირა დღეს გოგის ოჯახში ვქეიფობდით. სამ-სამი ჭიქა დავლიეთ, რომ ვილაცამ ზარი დარეკა. გოგის მეუღლემ, ნატომ, კარი გააღო და მამედას შემოუძღვა, რომელსაც სამი ბოთლი ღვინო ეჭირა

ხელში. მამელა სმაში დაგვეგზავრა. შექეიფიანებულმა რაც ში დაბმული ფრთოსნები ჰყავდა, ყველა ერთად აუშვა:

— თქვენ, აი კაი კაცები ხართ და ახლა კი მაწყენინეთ. მე ცოლმა მითხრა, მალლა გოგიასთან ბიჭები ქეიფობენ, იყიდე ღვინო და ადი, შენ რად უნდა ჩამორჩე მეზობლებსო. ჰო და აი, თუ ვართ მეზობლები, უნდა ვიყოთ. დღეს თუ მეზობლები ვართ, ხვალ იქნებ დავნათესავდეთ კიდევ!

— მერე, მამედ, თქვენ რომ გოგოებს ჰყიდით, ჩვენ სადა გვაქვს ამდენი ფული, რო დავნათესავდეთ? — იხუმრა ნატომ.

— მერე, რა არის, გოგოები თუ არა, ბიჭები ხომ მყვანან, ქართულ სკოლაში სწავლობენ, უფროსმა ჯარიც მოიარა.

— არა, შენ ის მანუელა კარგი გყავს, სუფთა, ცქრიალა. ქართველზე ხომ არ გაათხოვებ? — სიტყვა მოუჭრა თემურმა.

— როგორ არა, მორიგების საქმე არ არის?!

— ესეიგი, შენ გოგოების ყოლა უფრო გიხარია, — ჩაიღიმოდა გოგიმ.

— რათა, კაცო, მე თუ უნდა გავყიდო, ბიჭებისათვის ხომ უნდა ვიყიდო? ერთ გოგოს ქართველს გავატან, ერთ გოგოს კი ქართველიდან წავიყვან.

— მითხარ, ვისი გოგო უფრო მოგწონს? — არ ეშვებოდა გოგი.

— დეიდა, თქვენ გოგოს წავიყვანთ, ბიჭს კიდევ ჩემს გოგოს მივცემ, ბარი-ბარს ვიქნებით, თუ ასე არ გინდათ, თქვენ ნათესავ ბიჭს გავაყოლოთ. აქ დავიბადე, ამ ჰაერით ვსუნთქავ, ამ მიწის ღალით ვიკვებები და ეს მიწა უნდა დამეყაროს გულზე. მე სხვა სამშობლო არა მაქვს, ცოცხალიც თქვენი სტუმარი ვარ და მკვდარიც თქვენი უნდა ვიყო, — უკანასკნელი სიტყვები ძლივს ამოილულლულა და თვალებიდან ცრემლები ჩამოსცვივდა.

ვახილამ და ინიჩკამ უცებ ჩაუყარეს საფუძველი თავიანთ მომავალ ოჯახს.

ქორწილიდან ექვსი თვის შემდეგ შვილი შეეძინათ. ქორწილამდე სიყვარულს საიდუმლოდ გულში მარხავდნენ. ისე მოხდა, რომ იმ სადარბაზოს მერვე სართულს მთლიანად მამელას ბიჭი დაეპატრონა. ჯერ წელიწადიც არ იყო გასული, ამ გოგოს დედა გარდაეცვალა. მანუელა კარგი გოგო დადგა. სავაჭრო ტექნიკუმი დაამთავრა და შეუდგა კიდევ მუშაობას.

ნოდარმა და ცირამ, ორივემ ფრიალზე დაამთავრეს თბილისის სა-

ხელმწიფო უნივერსიტეტი და მშობლებს კატეგორიულად დაუსვენს საკითხი, სწავლის გასაგრძელებლად „დიდ რუსეთში“ უნდა წავიდნენ, თქვენ კი ხელი შეგვიწყევით. მშობლებმა ურჩიეს, აქ შესულიყვნენ ასპირანტურაში. უნივერსიტეტის პროფესორ-მასწავლებლების რჩევა და სურვილიც ეს იყო, მაგრამ და-ძმის გადაწყვეტილება ურყევი გამოდგა და მშობლებიც დათმობაზე წავიდნენ. ასე ამრიგად, ცირა და ნოდარი მოსკოვის ლომონოსოვის სახელობის უნივერსიტეტის ასპირანტები გახდნენ. დედ-მამა მარტო დარჩა, ნახევრად სიტკბო და სითბო გამოცლილ, ბარტყებდაფრენილ ჩიტებს დაემსგავსნენ.

წუთისოფელი ბრუნავს, საუკეთესო წლები თან მიაქვს, წლები რომელიც განუმეორებლად აღიბეჭდება ყველა ჩვენთაგანის ცნობიერებაში.

დეიდა ნატო მღვდლის შვილი იყო და ქრისტეს რწმენაზე აავო პირადი ცხოვრება. ყოველ შაბათს ქაშუეთში სანთლებს ანთებდა. მშობლიურ კერას მოცილებული შვილები კი იქ, არ ვიცი როგორ გრძნობდნენ თავს, იმას კი ვიტყვი, სითბო აკლდათ, მიუხედავად იმისა, მშობლები წელიწადში სამჯერ მაინც ჩადიოდნენ მათ სანახავად, ხშირად ამანათს უგზავნიდნენ.

ნოდარმა მოსკოვის ერთ-ერთ კვლევით ინსტიტუტში დაიწყო მუშაობა, ცირა საზღვარგარეთთან კულტურულ ურთიერთობის სამინისტროში მოეწყო და იქვე, თანამშრომელზე გათხოვდა.

თბილისში კი, მათი მშობლიური კერა თანდათან მინავლდა. ნელ-ნელა იწყო გაციება.

ერთ დღეს გოგი და ნატო საკუთარი მანქანით ახლო ნათესავის დაკრძალვაზე წავიდნენ. უკან დაბრუნებულთ შემხვედრი მანქანა დაეჯახათ და ორივე ადგილზე გარდაიცვალა.

დასაფლავებიდან რამდენიმე დღის შემდეგ მათი ბინის ეს ერთი ვარიანტიც ხელიდან არ გაუშვა მამედამ.

მეცხრე სართულის დედისერთა ბიჭს ბონდოსა და მანუელას თურმე ერთმანეთი ჰყვარებიათ. ბონდომ ეკონომიური ფაკულტეტი დაამთავრა და მშობლებს საკითხი დაუსვა, დათანხმებოდნენ ცოლის შერთვაზე, მაგრამ მანუელას სახელი რომ ახსენა, დედაც და მამაც ორივე საგონებელში ჩაცვივდნენ. მშობლებზე განაწყენებული ბონდო კი მანუელასადმი სიყვარულით აღვსილი გული რომ განეტვირთა, ასპირანტურაში სწავლის გასაგრძელებლად მოსკოვს გაემგზავრა.

ერთ დღეს მანუელამ მარტოდ დაიგულა ბონდოს დედა და მის

წინაშე მოწიწებით წარდგა. მანუელას ცხვენოდა. არ იცოდა, როგორ და რანაირად დაეწყო. იცოდა, რომ ქალი შესანიშნავი მოსაუბრე და ყველას შემწყნარებელი, დამრიგებელი, რკინისებური ნებისყოფისა იყო, საკუთარი პოზიციიდან ისე ადვილად ვერ გადმოიბირებდა.

მასპინძელმა შესვლისთანავე სკამი მიართვა, მშვიდად, ალერსიანად, მაგრამ საკმაოდ ხაზგასმული ტონით ჰკითხა:

— რა არის, შვილო, საქმე ხომ არა გაქვს?

მოულოდნელ, მტკიცე, მაგრამ დამაფიქრებელ კითხვაში ბევრი რამ ავისმაუწყებელი იგრძნობოდა. მანუელა დიდხანს იშშუშნებოდა, უსიამოვნო განცდებში იყო და სახეზე ალმური ასლიოდა. ცდილობდა ისე დაეწყო, სასწორი, რომლის ერთ პინაზე სადედამთილო იდგა, ხოლო მეორე მხარეს თვითონ, როგორმე თავისკენ გადმოედგა. პირველ რიგში ნებართვა ითხოვა — თუ შეიძლება დედობით მოგმართოთ.

— კი, შვილო, როგორც გენებოს! — მიიღო დასტური.

— დედა, თქვენ იცით თუ არა, ვერ გეტყვით, იქნებ ბონდომ გითხრათ, ჩემიანებმა კი ჯერჯერობით არ იციან. ორი წელიწადია მე და ბონდოს ერთმანეთი გვიყვარს. სხვა ეროვნებისა ვარ, თუმცა ის სხვა, სიყვარულმა არ იცის. თქვენ სხვა მითხარით, თუ რაიმეს მიწუნებთ.

— არა, შვილო, მე არ გიწუნებ, შენ დასაწუნი ვოგო არა ხარ, მაგრამ ქურთი ხარ, ჩემი ბონდო ქართველია, თქვენ სხვა ზნე-ჩვეულებისა ხართ, ჩვენ სულ სხვა. თქვენი რჯული კრძალავს სხვა რჯულის ადამიანთან გამიჯნურებას.

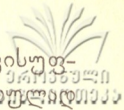
— დედა, ეს ვიცი, მე სულ სხვას მოგახსენებთ, — თან გული ამოუჯდა, აქვითინდა, ატირდა, — თქვენ ოლონდ დაგვეთანხმეთ და როგორც გსურთ, ისე მოვიქცევი. ქართული თვისების მიხედვით წარვმართავ ცხოვრებას. ამ საკითხზე მე და ბონდო უკვე შევთანხმდით.

— არა, შვილო, არ შეიძლება!

თქვა თუ არა ეს სიტყვები მზიამ, მანუელა საოცრად დაიფერფლა და სახეზე მკვდრისფერმა გადაჰკრა.

— დედა, გამიგეთ, — წარმოთქვა მღელვარედ, — მამაჩემი მყიდის და არ მინდა ქურთზე გათხოვება. იმიტომ კი არა, რომ ის ქურთია, არა! არ მიყვარს, მე და ბონდოს კი თქვენს გარდა, სიკვდილიც ვერ დაგვაცილებს.

— ამიტომ, შვილო, შენი რჯულისა უნდა მოძებნო, უფრო ადვი-

ლად შეეთვისებით, იოლად გაუგებთ ერთმანეთს, უფრო თავისუფლად იგრძნობთ თავს, რადგან იმას განიმტკიცებ, რაც ტრადიციული მოგყვება და აღზრდილიც იმ ატმოსფეროში ხარ. ჩვენთან კი, ყველაფერი სულ თავიდან უნდა დაიწყოს, ყურადღება დაძაბო, რომ არაფერი შეგეშალოს.

— გზას ნუ გვიღობავ, დედა, ეგ არაა ჩემთვის პრობლემა. მე მინდა, რომ თქვენებურად, ქართულად ვიცხოვრო. თქვენ არ იცით, ჩვენ ორთავეს რა წმინდა გრძნობით გვიძგერს გული. სხვა გამოსავალი არა გვაქვს, ან სიკვდილი, ან ორივეს ბედნიერება...

სათქმელი დაასრულა თუ არა, საცოდავად ჩაიქვითინა. სიყვარულის ცრემლებმა საოცნებო იდუმალ ფერებს ნათელი მოჰფინა.

— არა და არა, ეს არ მოხდება, ღვთის წინაშე ცოდვის ჩადენა დანაშაულია! — დაასკვნა მზიამ.

— მაშასადამე, თავი უნდა მოვიკლა, — თქვა მანუელამ და მის ლამაზ დაწვებზე ცრემლები ბრილიანტის მძივებად დაეკიდა, ის დალოცვილი ისე მოხდენილად ქვითინებდა, რომ ქვა გული უნდა ჰქონოდა ადამიანს, მისთვის გაეძლო.

— არა, შვილო, თავი რატომ უნდა მოიკლა? სული ეშმაკს რად უნდა მისცე? — ამის თქმაზე თითქოს ცეცხლზე ნავთი დაასხესო, მანუელამ ქვითინს უმატა და უფრო აპილბილდა:

— მერე, რომ ქურთი ვარ, განა არა მაქვს უფლება ჩემი ერის ტრადიციები უარყო და სხვისას ვეზიარო? მაშინ წუთისოფელს სამართალი არ ჰქონია, თვალთა ხედვა გაუფასურებულა, განა ცოტაა სიყვარულს შეწირული? დაე, მეც მოვკვდე ამ სიყვარულით.

მზიამ თავი ველარ შეიკავა, ქალიშვილის ცეცხლოვანმა სიტყვებმა ნათლად დაანახვა გულიდან ამოფრქვეული გრძნობის ჭეშმარიტება. გატყდა ეროვნულ ტრადიციაზე მდგარი დედაკაცი, მიუახლოვდა მანუელას და სავარძლიდან წამოაყენა, აკოცა, ნაზად მიუაღერსა.

— არა ვარ წინააღმდეგი, თუ ნამდვილად ჩემ შვილსაც ასეთივე დიდი გრძნობით უყვარხარ.

ნათქვამით გახარებულმა მანუელამ აღარ იცოდა რა ექნა, რა ემოქმედა:

— მადლობთ, დედა, — თქვა და უფრო მაგრად ჩაიკრა მზია გულში, ახლა როგორც დედამთილს ისე აკოცა და აღერსით ამოუშრო თვალეებში ცრემლები.

მზიამ შესთავაზა, დაიწყნარე ნერვები და ისე წადიო.

— დედა, მართალი ბრძანდებით, ახლა უფრო გაბედულად მოავლო თვალი ნივთებს, მერე მზერა ფანჯრისაკენ გადაიტანა. სჩანდა გულში რაღაც უთქმელი დარჩა და ის არ ასვენებდა.

— ამიერიდან როგორც გსურთ მიმსახურეთ, თქვენ დედამთილი, მე რძალი.

— ჰო, შვილო, რას ამბობ, — თუმცა გულში გაივლო, ჩემგან სრული თანხმობა ჯერ კიდევ ნაადრევიაო, მაგრამ ისედაც გაღიზიანებული ქალიშვილი აღარ გაანერვიულა. გაიხსენა თავისი წარსული, სიყვარულით გათხოვება, მოაგონდა უადგილოდ რამდენი დაფარული გრძნობა გაუმხელია და გვიან მიხვედრილა, რომ გულუბრყვილოდ მოუვიდა. მანუელასაც ეს ნათქვამი გულუბრყვილოდ ჩაუთვალა:

— მანუელა, შვილო, დაბრძანდი, ერთი რამ უნდა გკითხო: მე რომ დასტური ვითხარი, იმ სიტყვის ქალი ვარ, არ გადაუვალ, მხოლოდ ის მაინტერესებს, საკუთარი ერის ტრადიციებს რატომ უარყოფ, ეს ხომ ღალატია, უპირველეს ყოვლისა, საკუთარი თავის წინაშე?

— არ უარყოფ, დედა, განა არ ვიცი, ეს მიწა ქურთისტანის არ არის? მაგრამ მე რა დავაშავე. აქ დაფუძნდით, ამ მიწის მადლით ვარსებობთ, ან უნდა ჩვენი სამშობლო მოვქებნოთ, ან, არა და, ამ მიწის მადლით ვიარსებოთ. ისიც შეგვიძლია, საკუთარ სამშობლოდ გავითავისოთ, ქართველ ერს ჭირსა და ლხინში ამიერიდანაც მხარში ამოვუდგეთ, ვუერთგულოთ, მის ენას და ისტორიას ღრმად ჩავწვდეთ, გავითავისოთ. წუთისოფელი იცვლება, დედა, თქვენ ჩემზე უკეთ იცით ქართველი ერის განვლილი მძიმე გზა. ისიც მოგხსენებთ, ახლა რა ხდება ქვეყანაზე, განსაკუთრებით ერაყში, ირანში. ქურთები დაარბიეს, ცხოვრება კი წინ მიდის. რა ვიცი, თქვენ განა ოსებს და აფხაზებს ცუდი გაუკეთეთ, რომ მადლობის მაგიერ ბოროტება მოიმკეთ? შედარებისთვის ასეთ მაგალითს მოვიყვან: ვთქვათ, ჩრდილო ოსეთი თანამედროვე ცივილიზაციას იყო მოკლებული და სამაჩაბლო, რომ კომუნისტებმა სამხრეთ ოსეთად გამოაცხადეს, ჩრდილოეთიდან აიყარნენ, ჩამოვიდნენ, ჩამოსახლდნენ ოსები, ქართველებს თავხედურად გადაუარეს და იმათსავე სახლებში ჩასახლდნენ, ასე უნდა მომხდარიყო, ცხადია, რადგან ზემოდან დიდი მხარდაჭერა ჰქონდათ, განსაკუთრებული პრივილეგიებით სარგებლობდნენ, თქვენც ყოველნაირად ხელი შეუწყეთ მათ, სკოლები და ინს-

ტიტუტები გაუხსენით, იქ ჩრდილოეთში კი, თითქმის გადაშენდნენ
ოსები, თავადაც არ იციან რას წარმოადგენენ, რა გზას ადგანდნენ.

ქართული ტრადიციები და ჩვეულებები უფრო ღრმადაა მშობლი-
ურ მიწაში ფესვგამდგარი, უფრო წმინდაა, უფრო ჰუმანურია. მცირე
ერებს არც ერთი სხვა დიდი ერი არ მოეპყრობა ასე ღირსეულად,
როგორც ქართველები ექცევიან. განა ეს პატარა საქმეა? მე ქართვე-
ლიდან მრავალი კარგი თვისება ვისწავლე და კვლავ შევითვისებ, ჩე-
მი სიცოცხლე, ცხოვრება მინდა ქართულ ტრადიციებს დაეფუძნოს,
ქართველი შვილები შემეძინოს და საალერსოდ და სასიყვარულოდ
დაუყვედრებელი სამშობლო ჰქონდეთ, იამაყონ მისი წარსულითა და
აწმყოთი, აი ეს არის, დედა, ჩემი დიდი ოცნება, რომელსაც მთელი
ჩემი სიცოცხლე უნდა მიეძღვნას.

მანუელა წამოდგა, წასასვლელად მოემზადა. მივიდა, აკოცა მზიას,
დაემშვიდობა.

— კარგად ბრძანდებოდე, შვილო, ღმერთმა კეთილად დააგვირ-
გინოს შენი ჩანაფიქრი, — თქვა მზიამ და თან პირჯვარი გადაიწერა.

— რა არის, დედა?

— არ ვიცი, შვილო, რაღაც შიში შემომეპარა, ვისზედაც გყიდის
მამაშენი, იმას უყვარხარ კი?

— არაფერია, დედა, სამართლიანი სიყვარული ყოველთვის იმარ-
ჯვებს.

— რა გაეწყობა, უარი ვერ გითხარი, რადგან შენმა ცრემლებმა
ისე შემბოჭა, შვილო, რომ ჯერაც ვერ დამიხსნია თავი.

კარისაკენ მიმავალი მანუელას მოხდენილი მოძრაობა და ტან-ფე-
ხი დედამთილმა უფრო კარგად შეათვალიერა და გულში გაივლო,
ქურთია, მაგრამ ანგელოზს წაავას. რა ვქნა, ალბათ, ჩემი შვილის
ბედი ეგ არის. დედისერთა ბიჭი მყავს და რძალი მონაგარს გამიმრავ-
ლებს. ნეტა მეუღლე რას იტყვის, ჩემი ჩანაფიქრი ვაი თუ ჩაიშალოს.

ამის გაფიქრება და ზარის ხმაც გაისმა. კარი გაიხსნა, მეუღლე შე-
მოვიდა თუ არა, მზიამ ხელების დაბანაც არ აცალა:

— თენგიზ, ახალი ამბავი უნდა გახარო. ერთის მხრივ საწყენიცაა
და სასიხარულოც. ჩვენ ბიჭს, ბონდოს, ქურთის გოგო მანუელა რომ
უყვარს, შენ კარგად იცი.

— ვიცი რომ უყვარს, მაგრამ ამაზე ჩემთვის არავის არაფერი
უთქვამს.

— წელიწადია ბონდომ განმიცხადა, მაგრამ მე ნებას არ ვრთავ-

დი. აი, ახლა, თავად მანუელა მოვიდა ჩემთან და მითხრა, ერთმანეთი გვიყვარს, ისიც ვიცი, ქურთი რომ ვარ, ბონდოს ჩემი შეტყუებას უფლებას ამიტომ არ აძლევთო. ტიროდა, მეხვეწებოდა, მემუდარებოდა.

— უყურე, მაგ მამაძალს, ჩემ შვილს ჰკუა კი ჰქონია, მაგრამ რად უნდა, თუ ვერ გამოიყენებს? ვიდრე შეიყვარებდა, არ იცოდა, რომ ქურთი იყო? მით უმეტეს, აქვე სადარბაზოში ცხოვრობს.

მზია შეიშმუშნა, შეწუხდა, არ მითხრას ასეთი რთული საკითხი უჩემოდ რატომ გადაწყვიტეო, მაგრამ გული გაიმაგრა.

— რა ვუყოთ ახლა? — იკითხა მშვიდად.

— რა უნდა ვუყოთ, სიყვარულს წინ ხომ ვერ აღვუდგებით? გაიხსენე შენი ამბავი და ყველაფერი განათდება, გონებაში გაცისკროვნდება.

ამის შემდეგ დაწვრილებით გაიხსენა იმ დღისით რძალ-დედამთილს შორის მომხდარი კომიკური სიტუაცია. ღამის პირველის ნახევარი იქნებოდა, ცოლ-ქმარს სარძლოს დანიშვნის თაობაზე ჰქონდათ საუბარი. რა ეყიდათ, რა დაჯდებოდა ოქროს ნივთები, ან საღ ევაჭრათ. ამასობაში ფანჯარასთან მომდგარი მთვარე მშვიდად იმზირებოდა ოთახში. მისი თეთრი, ქათქათა სხივები საბნის გულზე ოქროსფრად იბნეოდა.

მზიამ თენგიზს ანიშნა:

— ალბათ, ეს ბედნიერების ნიშანია, თენგიზ, მთვარე რომ საბნის გულზე დაბრძანდა.

— ეჰ, ერთი შვილი მყავს და ჩემი მომავალი მაგაზეა დამყარებული, უბედურები რატომ უნდა ვიყოთ.

— რა ვიცი, მე კი მეშინია.

— რა გაშინებს, ქალო, ღმერთი ქვეყნიერებას სიკეთეს ურიგებს და ბოროტებას რალა ჩვენთვის გამოიმეტებს. წუთისოფლის წინაშე ჩვენი გულისათვის თავს ხომ არ შეირცხვენს. შენ, ალბათ, ფქრმა გაგიტაცა და შიშმა შეგიპყრო. დაიძინე, დამშვიდდები და ავი ფიქრები გაგეფანტება. დაგვიანებულ მგზავრებს მთვარე შემწედ მოეფლინება ხოლმე. ნატრობენ როდის ამოვაო, შენ კი, მტრად მიგაჩნია იგი. მთვარე თავის გზაზე მიდის და ღამეს აცილებს წარსულისაკენ. დაიძინე, მზია, ძილი ნებისა.

ახალი ამბავი შეუმჩნეველი არ დარჩენიათ მეზობელ ქალებს.

— თავადის ქალო, ნინო!

— მობრძანდი, ჟანეტა.

— დილა მშვიდობისა, შენ ანგელოზ გოგოს ჯერ კიდევ ძინავს?

— ჰო, მამიდასა ჰგავს.

— ახალი ამბავი გაიგე?

— არა, რა მოხდა?

— შეხედე, იმ კახბამ, რა ბიჭი მოჩანგლა?

— ვინ კახბამ, არ მესმის?

— ქუთისის დაჭყეტილმა გოგომ, მანუელამ.

ამ დროს მესამე ჭორიკანაც შეემატა ჭორბიუროს და ადრე მოსულ სტუმარს მიახალა:

— შენ უკვე აქა ხარ? მოსვლა დამასწარი?

— მერე, მერე, ჟანეტა, დაიკო, განაგრძე, ვინ ბიჭი?

— ვინა და, იქვე სადარბაზოში მეცხრე სართულზე რომ ცხოვრობს.

— უი, მზიას ბიჭი, ის ხომ მოსკოვში, ასპირანტურაში სწავლობს?

— ჰოო და ის მოუჩანგლავს.

— ტყუილია, ის ექვს თვეზე მეტია წასულია და ჯერაც არ ჩამოსულა.

— როგორ არა, ჩამოსულია, ის კახბაც გუშინ მთელი დღე იქ ყოფილა.

— მაგ საქმეს მე დღეს უკეთ დავაზუსტებ, — ხმა აიმაღლა მასპინძელმა, რომელიც ახლობლებმა ზედმეტი განსაკუთრებული ჭორიკანობის გამო ცოცხალ გაზეთად მონათლეს.

— იცი, რა გითხრა? — მიმართა ნაგვიანეველ შემოსულმა ქეთის მეზობელმა, — ბონდო შენ გოგოს გავურიგოთ, ზაირა იმ კახბა ქუთის თუ არ სჯობს, არ ჩამოუვარდება მაინც. მისი დასაწუნი არაფერი აქვს, ფერ-ხორციანი, ჯანმრთელი გოგოა და, რაც მთავარია, ქართველია — დავითულიანი. შენ ეს საქმე მე მომანდე, კოვზი ნაცარში უნდა ჩაეუგდო.

ჭორების მოყვარულთ შური და ბოღმა იმდენად ამოქმედებდათ, რომ ლაპარაკი ერთობ ხმამაღლა და ემოციური გამოდიოდათ. ზაირას ეღვიძა და არ გამოპარვია თითოეულის ნათქვამი. განრისხდა, ლამის პერანგისამარა გამოვარდა:

— მე ასეთი რამ არ მსიამოვნებს, — თქვა და კარები მოიჯახუნა, — შეგიძლიათ სხვა თემაზე ილაპარაკოთ.

— რატომ, გოგო, რატომ, ბონდო ცუდი ბიჭია?

— მე არ ვამბობ, რომ ცუდია, ან რატომ უნდა იყოს ცუდი? და ჰყავს შეუხედავი თუ მამა? ღირსეული ქართველები არიან და ღირსეული ოჯახიც აქვთ.

ცოცხალმა ვაზეთმა თავი ვერ შეიკავა და მგზნებარედ დაამატა:

— თანაც დედისერთა ბიჭის პატრონები არიან!

ჭორბიუროს წევრებმა ერთმანეთს თვალი ღიმილით ჩაუკრეს, რაც იმას ნიშნავდა, ქალიშვილი ჩვენ ხელთაა.

— ჭირიმე, შენი, ზაირა, ერთი ყავა მოგვიღულე, ისეთ ბიჭს უნდა ჩაგახუტოთ, თავს დანატროდე.

— დეიდა, გთხოვთ, მასეთ რამეს ნუ მეუბნებით, თუ არა, ყავას არ მოგიღულებთ.

— რატომ, შვილო, მე შენსკენ ვარ, შენ ეშმაკებისაკენ? ქვეყანა სიყვარულითაა აშენებული და შენ ამას უარყოფ. სიყვარული, რომ არ იყოს, წუთისოფელიც არ იქნებოდა. ნათქვამია, ვინც სიყვარულსა არ ეძებს, იგი თავისა მტერია.

ამასობაში ზაირამ ყავაც შემოუტანათ და წუთისოფლის მსაჯულებს თითო-თითო ჭიქა ჩამოუკრივა. მოთაფლული ენის პატრონებიც სულის შებერვით შეექცნენ.

გარეშე ბიძაშვილები უცხო კაცის სუფრაზე გვერდიგვერდ ისხდნენ. ღვინით შეზარხოშებულებმა აბასამ მამედას შეახსენა:

— ბაყას, ხომ არ დაგავიწყდა ჩემი ბიჭის დაბადების დღეზე ხელი მომეცი, თუ გოგო მეყოლა, შენ ვაჟს ცოლად მივათხოვებო. ხო გამართლდა და გოგო შეგეძინა, ახლა რას იტყვი?

— აუჰ, იცი რა გოგო დადგა, მამა ენაცვალოს, ანგელოზია. სიტყვა-პასუხი გადასარევი, კულტურული, ნასწავლი, ლამაზი, მოხდენილი, უწყინარი.

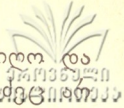
— ოო, ჩემი ბიჭი უნდა ნახო. რამდენი ხანია აღარ გინახავს?

— იქნება ასე ოთხი-ხუთი წელიწადი.

— ჰო, და, შე დალოცვილო, ხუთ წელიწადში ხუთი იმხელა დამატა. კლდეს რომ დაეჭიდოს, მოანგრევს. მაგრამ, ჩვენ ეს რად გვინდა, სიტყვა სიტყვაა, ხელი-ხელს გვაქვს მიცემული და საქმეც მოთავებულა.

— ჰო, მეთქი, კაცო, უარს ხომ არ ვამბობ!

მანუელა სამსახურიდან დაბრუნდა თუ არა, შინ მიუსვლელად

პირდაპირ სადედამთილოსთან ავიდა. იმ დღეს ხელფასი აიღო და საჩუქრად ნამცხვარი მიართვა, თუმცა მათ ოჯახს ჩიტის რამდენიმე აკლდა. მზიამ ჯერ კი იუარა, რატომ შეწუხდიო და გამორთმევისას გულთბილი თავაზიანი მადლობა გადაუხადა. მანუელას შეუმჩნეველი არ დარჩენია, იმ მადლიან თავაზიანობაში იმხელა სიამაყე იყო ჩაქსოვილი, რომ მსგავსი რამ ჯერ არავისგან უგრძნია. არ წყენია, პირიქით, შემდეგ უფრო ეამაყებოდა, ასეთი გულზვიადი სადედამთილო მყავსო. ისიც ახარა, ბონდოს წერილი გავუგზავნე, თქვენი თანხმობის ამბავი დიდი ღირსებით შევამკეო.

— შვილო, მეც გავუგზავნე ბონდოს წერილი.

— დედა, მითხარი რა ჩაუწერე ჩემზე?

— მართალია უარზე ვიყავი მეტი, მაგრამ მისი ცრემლები იმდენად მხურვალე აღმოჩნდა, რომ ეს ქვა გული დააღბო-მეტი.

— ბონდო, რომ მიიღებს და წაიკითხავს, ოჰ, როგორ გაუხარდება.

— ნეტამც ღმერთმა ისმინოს, შვილო და მიუვიდეს ჩვენი წერილები.

მანუელა მიუახლოვდა სადედამთილოს, აკოცა ყელზე შემორტყმულ მძივს ხელი შეახო და კითხა:

— დედა, ეს რა მძივია? როგორ გიხდებათ.

— გიშერია, ძველებური.

— ბატონმა თენგიზმა მოგიტანათ?

— არა, დედისეულია.

ბონდოსგან აღერსს მოკლებული მანუელა დედამთილს მოეფერა. ჯერ წარბები გაუსწორა და მერე თმები გაუჩეჩა.

— დედა, მე როგორც მინდა, თმები ისე უნდა დაგვარცხნოთ, სარკეში ნახეთ, როგორ მოგიხდებათ.

— შენ იცი, შვილო, თმების ვარცხნილობას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს, ქალისთვის, თუმცა მე ჩემი გარეგნობით უიმი-სოდაც კმაყოფილი ვარ.

ამას რომ ამბობდა, გულში ისიც კი გაიფიქრა, ამ გოგომ თავისი ნებისყოფის წყალობით ხელში ამიყვანა, არა და ერთი ხმამალალი სიტყვაც რომ ვუთხრა, ცრემლები წვიმასავით წამოუვა თვალთაგან. ნებას დაჰყვა, მანუელამ სარკე მიაწოდა.

— ჩაიხედე, დედა, — თქვა და აკისკისდა, ბროლივით თეთრი კბილები გამოაჩინა.

მზია სარკეში თავის თავს ათვალიერებდა, მანუელამ ორჯერ ხე
ლები მხრებზე დააწყო და ორთავე ლოყაზე აკოცა.

— მაშ, ასე, დღეს საკმაოდ გაგალამაზე. ახლა კი, დედა, ნახვამ-
დის.

მანუელას ორიოდ ნაბიჯიც არ ჰქონდა გადადგმული, თენგიზმა
რომ კარი გააღო და შემოვიდა. დაინახა თუ არა მანუელა, შესძახა:

— ამას ვის ვხედავ, ჩემს სახლში მტრედი შემოფრენილა, —
თენგიზმა ხელი გაუწოდა, მანუელა მისკენ თითქმის გაიქცა და მკლავ-
ებში ჩაუვარდა. თენგიზმა ცოლს შეხედა და გაოცდა, ეს რა გასხვა-
ფერებული ხარო.

მანუელამ თავმომწონედ გაიღიმა:

— ჰო, უხდება არა, თენგიზ ძია? მე დავუყენე ასე თმები.

— კი, უხდება, მაგრამ ეს ქალი არ გამივიყო.

ატყდა სიცილი, ასე მხიარულად დასცილდნენ ერთმანეთს.

მამედა ცოტა შექეიფიანებული ჩანდა და მეუღლეს ფარულად
რალაცას უყვებოდა. ისიც მეტისმეტად განცხრომით უსმენდა. მანუ-
ელას შინ მოგვიანებით მოსვლაზე ცოტა შეცბუნდნენ, მამედამ საუ-
ბარი შეაჩერა და ქალიშვილს მიუბრუნდა:

— სად იყავი, ასე ჯვიან რომ მოხვედი?

— ამხანაგებთან ერთად კინოში შევედი.

— ახლა პური ჭამე და დაიძინე.

მანუელა მშობლების უცნაურმა ჩურჩულმა უსიამოვნო გუნება-
ზე დააყენა. ვახშობდა, მაგრამ გულისყური მათკენ ჰქონდა მიპყრო-
ბილი. ზოგიერთ სიტყვას კანტიკუნტად იჭერდა. მიხვდა, რომ მასზე
ლაპარაკობდნენ, ძმები მოიკითხა, დედამ უთხრა, ყველა შინ არის და
სძინავთო.

მეორე დღეს მარიამობა თენდებოდა და მანუელას გადაწყვეტი-
ლი ჰქონდა ქრისტიანად მონათლულიყო. ქართველი ამხანაგი ქალი-
შვილები ჰყავდა ნათლიად შერჩეული. ამ საქმისათვის გადანახული
ფული მოიძია და ხელჩანთაში ჩადო. ჩაწვა საწოლში, მაგრამ ღამის
ლანდებმა ძილი გაუფრთხო, შეაშფოთა და უსასრულო ფიქრებში
გააქანა.

ღილით გვიან გაიღვიძა. ღამენათევს მზემ დაასწრო ამოსვლა,
ღვთისმშობელივით წმინდას ოქროსფერი ჩუქურთმები თმებში ჩა-
აწნა. ცა ზამბახის ლურჯი ფერივით ხასხასებდა, ზედ მზე ხალისიანად

დაცურავდა და წუთისოფლის მიმავალ იმ დღეს საუკუნისაკენ
ლებდა.

მანუელამ ნათლობის საიდუმლო მის ერთგულ ძმას გაანდო. მის-
ვლის დრო დაუნიშნა სიონის ტაძარში, თანხმობის შემდეგ ქალიშვი-
ლი სამსახურში წავიდა.

ახლა ჟანეტასთან შეიკრიბნენ ჭორიკანები და დიდი ბჭობა გა-
მართეს:

— ნინო, ანგელოზო, არ იტყვი რა გავიგე? ჩალიჩა გოგო ვარ,
აბა, ჩემი გაუგებარი დარჩება რამე? ბონდოს დედა მანუელას
რძლობაზე თურმე თანახმაა, ადრე ხომ გახსოვს უარზე იყო.

— საინტერესოა, რა აჭამა იმ კახბამ მზიას, რომ სიტყვას ასე მა-
ლე გადაუხვია?

— მართალი ვითხრათ, მე არ მეგონა, — წყენით ჩაილაპარაკა ჟა-
ნეტამ.

— დაუშვებელია, ეს არ უნდა მოხდეს, ახლა როგორ მოვიქცეთ?

— გეტყვით, მისმინეთ, დისწული მყავს, ვაჟი. სილამაზით შესა-
ფერისნი არიან. მანუელას გავაცნობ ჩემს დას და ვეტყვი, კარგი
სარძლოა და არ დაჰკარგო მეთქი.

— მერე დისშვილი უნდა გააუბედურო?

— რა ვქნა, თქვენი ერთგულებისათვის სულს არ დავზოგავ, ჩემი
სისხლისას გავწირავ, ოღონდაც მანუელა ბონდოს დავაშორო და ნი-
ნოს გოგო ზაირა გავაყოლო.

— რას ამბობ, ნინო, განა ჩვენ ურთიერთის ერთგულებაზე კიდევ
ეჭვი უნდა გეპარებოდეს?

— რად მეუბნები, ქეთი, ასეთ რამეს, უკმაყოფილო ვყოფილვარ
ოდესმე?

— არა, ისე ვითხარი, ჩვენ შორის სიყვარული უფრო რომ განმ-
ტიციდეს, ახლა შევალ ზაირასთან და მოველაპარაკები. მჯერა, ჩემი
მოქნილი ენა გაჭრის.

ქეთიმ კარი შეაღო და ზაირას საწოლ ოთახში შევიდა.

— დილა მშვიდობისა, შვილო, რატომ არ დგები, შეუძლოდ ხომ
არა ხარ? იქნებ ვინმეს სიყვარულმა აგაფორიაქა?

— არა, ქეთინო დეიდა, მე ჯერ ამაზე არ მიფიქრია.

— შვილო ჩემო, უნდა იფიქრო, წუთისოფელი სიყვარულისაა და
მისი უარყოფა ჯოჯოხეთის ცეცხლში გაგხვევს. თუ გიყვარს ვინმე,

ნუ დამიმაღავ, მითხარი, ვის აქვს უფლება ასეთი თვალწარმტაცად, განათლებული ქალიშვილი დაგიწუნოს?

— როგორ არა, დამწუნებელიც ბევრია ქვეყნად და მომწონებელიც.

— ზაირა, შვილო, ხომ იცი, რომ მე თქვენი ოჯახის უსაზღვრო ერთგული ვარ. დედაშენი ისე მიყვარს, როგორც ჩემი ღვიძლი და, უმისოდ პურის გატეხა არ შემიძლია. მინდა კარგი ვაჟი შეგახვედრო, უარს ნუ მეტყვი, შენ ამ საქმეში თავადაც უნდა მომეხმარო.

— ვინ არის, თქვი, ქეთი დეიდა, ან მე რა შემიძლია, რით მოგეხმარო?

— ბონდო, მეოთხე სადარბაზოს მეცხრე სართულზე რომ ცხოვრობს, გახსოვს?

— მოსკოვში ასპირანტურაში რომ სწავლობს?

— ჰო, რა, ცუდი ბიჭია?

— კარგია, მაგრამ ის მე არ მითხოვს, იმას სხვა უყვარს.

— ქურთს აღარ ჯობიხარ? იმას დავატოვებინებთ, მგონი ახლა აქ არის, ხომ კარგად იცნობ?

— მეზობელია, როგორ არ ვიცნობ.

— თუ იცნობ, გოგო ხარ და თავი უნდა მოაწონო, გაუცინო, გაეხუმრო, გულის სითბო აგრძნობინო. რაც არ უნდა იყოს, მამაკაცია, გულში ვნება უდუღს, შენს მიმზიდველობას შენიშნავს და მეტი კი არაფერი უნდა.

— ქეთო დეიდა, ეგ ხო შეყვარებულის წართმევას ნიშნავს, ასეთი რამე მე არ მეხერხება.

— შვილო, საშენოდ ყველაფერი უნდა გეხერხებოდეს, წუთისოფელი ასეა, ვინც სიყვარულსა არ ეძებს, იგი თავისა მტერია. ეს აღრეც მითქვამს.

— ეგ, ქეთო დეიდა, ბრძენმა თქვა, სხვათა შორის, ისიც ხომ უთქვამს, სიყვარულსა მალვა უნდა, ვითა ცხენსა ნაქებარსა.

— ესეც არის, შვილო, მაგრამ იყავ გულწრფელი, ხომ არავინ გიყვარს!

— ჯერ აღრეა, მომავალში კი ვნახოთ. აღხანას ჩაღხანა არ დაეღევა.

— ჩაღხანა რალა შენ უნდა გაასალო, ანგელოზივით გოგო ნამდვილად ბონდოსათვის ხარ დაბადებული, დედამთილ-მამამთილიც კარგი გეყოლება, მთელი ოჯახი ხომ ნამდვილი მუზეუმი.

ამ დროს კარი წინომ შემოალო:

— დაუჯერე, შვილო, ქეთი დეიდას, შენთვის კარგი უნდა ადგილი ჩაიცივი, საუზმე უკვე მზად არის.

— ბონდოს ცოლობაზე თანახმა ვარ, მაგრამ მე რა შემიძლია, მთავარია ის იყოს თანახმა. „დაჩალიჩდით“, ეცადეთ სიყვარულის გზა მოკლე არ გამოდგეს.

მარიამობის დღე გათენდა, მარიამივით წმინდა, ხალასი. ღვთის წყალობით მოკრიალებული ცა პატარძალივით იმზირებოდა, გულუხვიანი მადლით დახუნძლული დედამიწა საახალწლოდ გაწყობილი სუფრა გეგონებოდათ. ზარები მრევლს ეკლესიებში მოუხმობდა.

სრულიად საქართველოს მღვდელმთავარი, უწმინდესი და უნეტარესი, სულისა და გულის განმწმენდი, ცოდვებისა და ბოროტების განმქარწყლებელი, საზეიმო სამოსში გამოწყობილი ილია II, საზიარებლად გამზადებულ მლოცველთ ბრდღვიალა შანდლებით წინ მიუძღოდა. მზიას ღვთისმშობლის ხატთან სანთლები დაენთო და ღმერთს ქმარს და შვილს ავედრებდა. ზიარების შემდეგ კარში რომ გამოვიდა, ხალხში მანუელა გამოჩნდა, სადღედამილოს მოკრძალებით მიესალმა, განსაკუთრებული სიყვარულის ნიშნად ეამბორა. სიხარულმა ისიც ათქმევინა, თუ რისთვის იყო მოსული და სთხოვა ნათლობას დასწრებოდა. მზიას ესიამოვნა, თუმცა გარეგნულად არაფერი აგრძნობინა. მხოლოდ სხვათა შორის კითხა:

— მარტო ხარ?

— არა, ამხანაგები მყავს ნათლიად და ჩემი ძმაც აქ არის.

— მერე იციან მშობლებმა?

— არა, რომ გავინათლები, მერე გაიგებენ.

— ვაითუ ეწყინოთ?

— ეგ არაფერი, წყალს დალევენ და გული გაუფრილდებათ. რაც მთავარია, ძმა ჩემი ერთგულია და ისიც ამ რწმენისაა. ნათლობა რომ დამთავრდება, ქრისტეს რჯულზე ჩემი მოქცევა აღვნიშნოთ, ერთმანეთი დავლოცოთ, სიცოცხლე და ბედნიერება ვისურვოთ, ღმერთს მადლობა შევეუთვალოთ და, ასე ამრიგად, შინ ერთად წავიდეთ.

მანუელამ თავმომწონებით გააცნო ამხანაგებს მზია, როგორც კარგი სადღედამილო. განათვლის შემდეგ გარეთ გავიდნენ და მანუელას ძმამ თქვა:

— წესისამებრ ჩემ დას ნათლობა რესტორანში უნდა გადავუხადო.

ყველას მოეწონა ეს მშვენიერი სიურპრიზი. მთელი დღე ერთად იყვნენ, მრავალი სადღეგრძელო შესვეს და გახალისდნენ.

შინ მისვლისთანავე მზიამ ფოსტის ყუთი გახსნა და ჟურნალ-გაზეთები ამოალაგა. იქ წერილიც იყო და მანუელასათვის არ გაუმხელია. თავის მხრივ მასაც ყურადღება არ მიუქცევია, რადგან სადარბაზოში შემოსულმა სხვასთან გააბა საუბარი. მზიას აღარ მოუცდია, ლიტვის ლილაქს თითი დააჭირა, კარი გაიღო, შევიდა და ექვანარევი ფიქრებით ავიდა სახლში. შესვლისთანავე კარი გახსნა და წერილის კითხვა დაიწყო:

— სალამი დედას და მამას, — წერდა ბონდო, — როგორ ხართ, მე სულ თქვენსკენ ვიყურები იმედის თვალით. კარგად უნდა იყოთ, ჩემდა საიმედოდ. მივიღე, დედა, შენგან გამოგზავნილი წერილი, რამაც ძლიერ გამახარა. გულში სასიამოვნო ფიქრი გამიჩნდა და დარდი შავი კლდის ლოდით მომეხსნა. არ ვიცი, რა მოხდა შენსა და მანუელას შორის. შესამჩნევი ძვრა რომ არის, აშკარაა. არ იფიქრო, თითქოს რაიმე საყვედურს გეუბნები. არა, ამით ახლა უფრო რთულ ვითარებაში აღმოვჩნდი. ჯერ თქვენი უარი, ახლა კი თანხმობა... ღმერთმანი, გამოსავლის ძებნა არც თუ ადვილ საქმედ მესახება, მაგრამ თავს მაინც ბედნიერად ვთვლი.

მზიამ მღელვარებით ბოლომდე ჩაათვა საყვედურის მაგვარი სიტყვები და ჩაფიქრდა. ზოგიერთი ფრაზა ბოლომდე ვერ გაიაზრა. დელავდა. არ იცოდა რა ექნა, კავშირგაბმულობის თანამშრომელთა გულისხმიერებითა და დახმარებით ნახევარ საათში შესძლო შვილთან დალაპარაკება.

— დედა, მაგ საკითხზე აქედან ვერაფერს გეტყვი. დამელოდეთ, ორ დღეში მე თვითონ ჩამოვალ. მანუელას რაკი მოუხიბლავხარ, მოკითხვა გადაეცი. მე კარგად ვარ, თავს მიხედეთ, ჯანმრთელობაზე, სიცოცხლეზე იფიქრეთ. ყველაფერი კეთილად ჩაივლის.

მზია მღელვარებას ვერ მალავდა და ახლად მოსულ თენგიზს დასვენების საშუალებას არ აძლევდა. ყველაფერი დაწვრილებით უამბო, გულის დარდი გადაუშალა და ამასობაში შეება იგრძნო.

იმ საღამოს სიონიდან დაბრუნებული მანუელა თავის ოთახში საწოლზე გულადმა მწოლიარე წიგნს კითხულობდა და დროდადრო თავისდაუნებურად სახეზე ღიმომდგარი კითხვას მიატოვებდა ხოლმე, რადგან ქრისტიანად მონათვლას პირად გამარჯვებად თვლიდა.

ამ ბედნიერებით ნერვებდამშვიდებულმა თავი ძილს მიაბარა.

მშვიდად ეძინა. მთვარის შუქზე გულისპირგახსნილს ბონდო სიზმრა. უსაზღვროდ ლურჯ სივრცეში მიექანებოდნენ. ირგვლივ ყვავილები ყელყელაობდნენ და ჩიტები ჭიკჭიკებდნენ. ულამაზესი მთებიდან ცივი, ანკარა წყაროები მოჩუხჩუხებდნენ: ბედნიერი ხარ, ბედნიერიო, მას შეჰხაროდა ცა და ქვეყანა.

სინათლე ჩაუქრობელი რომ დარჩა, დედას დააინტერესა, კარი შეაღო და გააღვიძა ნეტარ სიზმარში მოფარფატე მანუელა. რადგან ძილი გაუტყდა, მერე თვალზე რული აღარ მიჰკარებია. ცისკრის ვარსკვლავის ამოსვლამდე ფხიზლობდა.

კვირა გათენდა, მზე კარგახნის ამოსული იყო, როდესაც საუზმე მირთმეული ხალხი ეზოში შეიკრიბა. ზოგი დომინოს თამაშობდა, ზოგი ორმოში ხურდა ფულის ჩაგდებით ირთობდა თავს, ზოგიერთიც საკუთარ მანქანას უვლიდა. მხოლოდ ერთი ღამის მონატრებული სტუმრები ნინოს კვლავ ეწვივნენ და ყოველ მიმართვაში თავადის ქალობით მოიხსენიებდნენ.

ქეთი იმდენს ელაპარაკებოდა ზაირას, რომ ქალიშვილი გადარია. ადრე თუ ამბობდა, ბონდო მე არ შემირთავს, იმას მანუელა უყვარსო, ახლა პირიქით, გული შურიითა და ღვარძლით აღევსო, სხვებზე მომხიბლავად და წარმტაცად წარმოიდგინა თავი.

— ზაირას მანუელას ვერ შევადარებთ, — მოულოდნელად თქვა ქეთიმ, — მართალია მისებრ ჩამოქნილი არც ტანი აქვს და არც სახე. მე ეს ადრეც მითქვამს, მაგრამ ჯანმრთელია და გაფუშფუშებულ ლოგინში მწოლიარეს საბანს რომ გადახდი, სანდომიანი სხეული ვარდისფრად უელავს. მეტისმეტად ნაზი და მიმზიდველი კანი აქვს.

ქეთის ეს აზრი არაერთხელ გამოუთქვამს. ყოველთვის მიკიბულ-მოკიბულად ლაპარაკობდა. ვერ გაიგებდით, მტერი იყო თუ მოკეთე.

— ახლა რომ ბონდო საწოლში გეწვინოს, ხომ აღარ მოცილდებოდრი? — ამბობდა იგი შემპარავად და ქალიშვილს ვნების ცეცხლს უკიდებდა.

— მართლაც, ქეთი დეიდა, რანაირი ხარ, — ეს თქვა და ღონივრად ჩაებღაუჭა რბილ ბალიშს.

- ნეტა ბონდოს რა აქვს საპატარძლოსათვის ნაყიდი?
- შენ რომ მოგიხდება, ყველაფერი აქვს ესეც და ისიც.
- გამაგიჟებ, რა სხვანაირი ლაპარაკი იცი, დეიდა ქეთო?

— როგორ, მე სიმართლეს გეუბნები, შვილო, გარემოებებისა და არაფერი უდგას.

— დეიდა ქეთი, რამდენს ვჭორობთ ბონდოზე, ვინ იცის, სლოკინით გული ამოუვარდა.

ნინო გახარებული შემოვარდა ოთახში და ქალებს იღუმალი ახრი გაანდო:

— ადექი, ზაირა, ბონდო ჩამოვიდა. შენ იცი, ქეთი, ჟანეტა, წინ დახვდით, იქნება დაიყოლიოთ და ჩვენთან შემოიყვანოთ. კიდევ კარგი, ეს გზა გადათხრილია, ხედავთ, ჩვენ შემოსასვლელთან ჩამოვიდა.

ქეთიც და ჟანეტაც მაშინვე გავიდნენ, მხოლოდ დედა-შვილი დარჩნენ უშუაბანდში და ფარდას ამოფარებულებმა დაუწყეს ცქერა. ჟანეტა ბონდოს მიუახლოვდა, დედა-შვილურად მიუაღერსა, გულში ჩაიკრა. თავის მხრივ ქეთიმაც არ დააყოვნა, ვაჟი დაკოცნა და საყვედურებით აავსო.

— არ გრცხვენია, ბონდო, განა ასე შეიძლება ჩვენისთანა კეთილი მეზობლების დაუფასებლობა? ჩემ კალთაში გაიზარდე და დავაჟკადი, სირცხვილი შენ, რომ დედასავით საყვარელი დეიდები დაივიწყე. თბილისი დიდი ქალაქია, ნათესავეებს მოცილებული ვართ და ჩვენ თუ არ ვუთანაგრძნეთ ერთი-მეორეს, მაშინ მტერი ადვილად მოგვერევა. მოდი ახლა ნინოსთან შევიდეთ, გინდაც ჩემთან ავიდეთ. გუშინ გავიხსენეთ მე და ჟანეტამ, ერთმანეთს ჭიქა ღვინო შევაწიოთ და გზა-კვალი დავულოცოთ, ასე არა სჯობს?

— გუშინ კი არა, ყოველდღე ამ ბიჭზე არ გვაქვს ლაპარაკი? მომეცი, შვილო, ეგ ჩემოდანი, სო დაკეტილია, მე თვითონ ავიტან და დედაშენსაც გავახარებ.

— არა, დეიდა ჟანეტა, მოდით ჯერ დედას ვნახავ და მერე მეზობლებს ჩამოუვლი.

— არ გრცხვენია, დედის ტოლი ორი ქალი გთხოვთ და არ გვიჯერებ?

ასე ჯახირით შეიყვანეს ბონდო სადარბაზოში, იქ ნინო დაუხვდათ, ამასობაში ზაირამ მოასწრო თავისი ოთახის დალაგება და საწერ მაგიდას მიუჯდა, ვითომ ბონდოს მოსვლა ვერ გაიგო. ქეთიმ დრო იხილთა და ზაირასთან შევიდა, სხვადასხვა კაბა გადააცვა, მოსინჯა და რომელშიც უფრო მოხდენილად გამოიყურებოდა, იმ სამოსელში დატოვა, სახეც შეუღამაზა და სტუმართან დაბრუნდა.

— დედა, წელან კარგად ვერ შევხედე, როგორ დამშვენებულა,

რა ვაჟკაცი დამდგარა, ნამდვილი რაინდია, — თქვა ქეთიმ და აკოცა.

ახლა ნინოს მიუტრიალდა, ვითომ არ იცისო, ზაირა მოიკითხა, თუ შინ არის, ყავა მოაღულოს, ნამგზავრ კაცს ესიამოვნებაო. ნინომ კონიაკს საცობი მოხსნა და იქვე ოთახში მყოფ ზაირას გასძახა:

— გამოდი, შვილო, გეყოფა მეცადინეობა. ახლობელი სტუმარი გვყავს, მოდი, მიესალმე.

— არ გინდა, ნინო დეიდა, მე თვითონ ვეახლები, ის ქალიშვილია და ნუ შევაწუხებთ.

ბონდომ დაამტკიცა კარგი აღზრდილობა და მართლაც თავად ეახლა. მისვლისთანავე ზაირამ მარჯვენა გაუწოდა და კისერზე მარცხენა ხელი მოხვია, მთრთოლვარე მკერდი მკერდზე მიაჭლო, ტუჩებში ჟინიანად აკოცა. ვნებათაღელვამ თავით ფეხებამდე გაურბინა ბონდოს. ზაირას სახე ისე აენთო, ცეცხლმოკიდებული გვეგონებოდათ, ვიდრე ნერვებს დაიწყნარებდნენ ორივეს თავი სულ სხვა სამყაროში ეგონა.

ბონდომ უმალ სძლია ვნებათაღელვას და საღ გონებას დაუბრუნდა. ზაირას პირიქით, ვნებით ცეცხლმოკიდებული გულიდან რაღაც დამწვარი ალის მსგავსი რამ ამოსდიოდა, ქალიშვილურ თავდაჭერილობას არავითარი ადგილი არ რჩებოდა. უფრო და უფრო გაღიზიანებული, თავს ვერ იკავებდა. კოცნა-აღერსისაკენ ისწრაფვოდა. ამა-სობაში ხალათის ღილები შეხსნოდა და თეთრი ქათქათა მკერდი მამაკაცის აღვირახსნილ გრძნობას დაუფარავად იწვევდა.

ბონდომ მიაყურადა. გვერდით ოთახიდან ჩამიჩუმიც არ ისმოდა. ალბათ სამზარეულოში არიანო, გაიფიქრა და ზაირას მთრთოლვარე მკერდს ჩაებლაუჭა.

ქალს ლამის გული წაუვიდა, ვაჟკაცის მკლავებს მიეყრდნო თვალდახუჭული, მთელი სხეული უთრთოდა, კვნესა აღმოხდა, ყელში, უღვაშებში კოცნიდა ბონდოს.

რატომღაც სიცილი წასკდა, ნეტარების, ბედნიერების სიცილი. ბონდო კი გონს მოეგო. დატუქსა საკუთარი პიროვნება, აუგად მიიჩინა თავისი საქციელი, არც ზაირას ამართლებდა მაინცდამაინც. თუმცა, რაღაც ღირსეულსა და ამაღლებულს ასეთ საქციელშიც ხედავდა. ვნებათა მოძალემა ქალწულის თვისებააო, ფიქრობდა იგი. ერთხელ ზომ მაინც უნდა გადმოხეთქოსო უნაპირო ზღვამ. ვნების ტალღები ძლიერია, სწორუპოვარი. ზოგჯერ ამ გრძნობას ფაშატი ცხენის გაჯი-

რითებად მიიჩნევდა. ამ დროს თვალეზში ჩასცქეროდა ზაირის ფიქრობდა, ის რას ფიქრობდა. საოცარი ის იყო, რომ ქალიშვილი სირცხვილისა და მოკრძალების გრძობას მოკლებული აღმოჩნდა.

ბონდოს ზაირასთან შესვლის წუთიდან, კარს ამოფარებული ქეთის განსაკუთრებით გაემახვილებინა ყურადღება და დროდადრო ნინოსთან და ჟანეტასთან ცოცხალი დებეშები მიქონდა. თითოეულ ამ ცნობაში ბევრი ტყუილ-მართალი იყო, ქეთი კი გამალებით თავს იქებდა.

— ხომ ვარ კარგი მაჭანკალი, გოგოებო? თქვით, აღიარეთ. დავგვიანებულ საქმეს ხედავთ როგორ ვაკვარახტინებ? — არ ცხრებოდა ჟანეტა.

— შენ ისეთი ენა გაქვს, ჩემო კარგო, გველს ხვრელიდან გამოიყვანო, ეუბნებოდნენ. ბონდომ დრო იხელთა და სკამიდან წამოდგა, გამომშვიდობება დააპირა. ქეთი მაშინვე შევიდა და სადილზე დარჩენა სთხოვა. სუფრა სახელდახლოდ გააწყეს. კონიაკთან ერთად მშვენიერი ქართული ღვინოები, წარაფი და მანავის მწვანე მიატოვეს. პირველ რიგში ბონდო აღდევრძელეს, ყოველივე სიკეთე უსურვეს, სწავლაში, შრომაში, ჩანაფიქრის განხორციელებაში ღვთის წილი დაუდეს, ქორწილი, ნიშნობა, სიყვარულიც არ გამორჩენიათ მხედველობიდან. მე ისეთი ძლიერი სიყვარულით სავსე გული მაქვს, რომ სხვისი ურჩი გულის დამონებაც შემძლიაო, შენიშნა ქეთიმ.

— ეს ალბათ, მეც მეხება, ქალბატონო ქეთი? — იკითხა შეწუხებული ბონდომ.

— როგორ გეკადრებათ, თქვენ განათლებული, ერუდირებული ახალგაზრდა ბრძანდებით, შესანიშნავი ოჯახისშვილი ხართ. მე მგონი გამიგებთ, ეს ოჯახიც ვადღევრძელოთ, სიყვარული და სიამტკბილობა ვუსურვოთ.

მანავის მწვანით ჭიქა გაალიცილიცა და ღინჯად განაგრძო:

— თქვენ კარგად იცით, რომ ეს ოჯახი ეკუთვნის ნინოს და გერმანეს, ჩვენი სამეგობროს გულკეთილ, უმწიკვლო ადამიანებს, მათ სულში ბოროტების უმცირეს ნასახსაც ვერ აღმოაჩენთ, მათი გულეზიდან სიკეთეს ვერავინ ამოგლეჯს. სიყვარული კი უძლეველია. ბედნიერების სათავეა. მე მტკიცედ მჯერა, რომ ეს ოჯახი მომავალშიც შეინარჩუნებს ადამიანურ ტრადიციებს. მხოლოდ ერთი რამ არის მეტად საყურადღებო და ხაზგასასმელი. ვიცი თქვენც ამას იტყვით, თქვენც ეს გაინტერესებთ. მომავალი თაობა, მათი ბედი და იღბალი.

ასეთად ჩვენი შვილები უნდა ვიგულოთ, ჩვენი ბედნიერების სტრატეგიაა, ასეთ ტკბილ ოჯახს ეს ერთი გოგო ყავს ზაირას სახით, ერთია, მაგრამ ათი და ათასი შემოევლოს მას, ქეთი დეიდა ენაცვალოს მის სათნო ბუნებას.

ქალიშვილს ნიკას დაბლა ხელი მიუთათუნა, მოეფერა, ეს სიცოცხლეა ჩვენი, ამას არავის დავაჩაგვრინებთო, თქვა.

— მერე ვინ ჩაგრავს, ეს ისეთი გოგო არ არის, სხვას რომ თავი დააჩაგვრინოს, — ხაზგასმით წარმოთქვა ჟანეტამ.

ბონდო ყველაფერს მიხვდა და არც ეს პირდაპირ ნასროლი სიტყვა გამოპარვია.

— არა, მიზეზი ხომ უნდა იყოს დაწუნებისა, გვარი არ უვარგა თუ წრე. გოგო შესანიშნავია, თუმცა არიან ზოგ-ზოგები, რომ შავს თეთრისაგან ვერ ანსხვავებენ, — ჩაუროთო ქეთიმ.

— არიან!

— არიან ისეთებიც, თვალიდან ვერ იხედებიან!

— მადლობას მოგახსენებთ, ქალბატონო ქეთი. კარგად ბრძანდებოდეთ, წამოდგა ბონდო.

თავად რომ ვერაფერს გახდნენ, ნინოსა და ჟანეტას მოუხმეს. იმათაც არ დააყოვნეს, იმ წამსვე იქ გაჩნდნენ.

— დაბრძანდით, ბონდო, შენი ჭირიმე. მე ხომ ჯერ პური არ მიჭამია. მაშ, იმის ღირსად არა მთვლი, რომ შენთან ერთად პური გავტეხო?

— მაპატიეთ, არ მოგვეცა საშუალება გულუხვად გავმასპინძლებოდით. იქნებ არც იცი ხვალ ზაირას დაბადების დღეა. სტუმრები დაპატიუებულები არიან, ზოგი რამ აუცილებელი სასყიდელიც გვაქვს.

— გთხოვთ, ჩემი გულისთვის ნუ მოცდებით, — კვლავ გაიბრძოლა ბონდომ.

— ჩვენ ახლა ვიწყებთ პურის ჭამას, სულ ერთია მშიერები ვერაფერს გავაკეთებთ. ქეთი, შენ მოგვემსახურე, ჩვენ ღვინო დავლიოთ, ბონდო ისე უნდა დავათრო, წასვლის თავი არ გქონდეს. დედა და მამა თუ გენატრება, აქ მოგიყვანთ.

ეს იმას ნიშნავდა, რომ ბონდოს საკუთარი თავი აღარ ეკუთვნოდა. მე ამ თემის ავტორმა ვერ ავიტანე გადაჭარბებული სტუმართმოყვარეობა და ის ოჯახი დაუყოვნებლივ დავტოვე. თუ რაიმე მნიშვნელოვანი მოხდა, ამის თაობაზე სხვა დროს უფრო დაწვრილებით ვიამბობთ.

მანუელას განვლილი ღამის სიზმრით გამოწვეული წინათმეტყველებების დასაწყისი და სამსახურში ყოფნის საათები მშფოთვარედ გაუტარებია. რატომღაც სწამდა, რომ იმ დღეს ბონდო აუცილებლად ჩამოვიდოდა, ალბათ ეს უბედობის ამბავია, რომ მაინცდამაინც ჩემი მორიგეობა ბონდოს ჩამოსვლის დღეს დაემთხვა. დაბრუნდა თუ არა, პირდაპირ მზიასთან ავიდა, ავიდა და როგორ? ლიფტი გამორთული იყო, კიბეზე ლანდივით აიჭროლა, უხმაუროდ, გეგონებოდათ საფეხურებს ფეხს არ აკარებდნენ. დააკაკუნა თუ არა, შვილის მომლოდინე მზიამ კარი მაშინვე გაუღო. მანუელამ სადღედაძინებელი აკოცა.

— დედა, ბონდო ხომ არ ჩამოსულა? — იკითხა სულმოუთქმელად.

— კი, შვილო, ჩემოდანი მეზობლის ბიჭმა შემოიტანა, ხოლო ბონდო თვალთ არ მინახავს. თქვეს დავითულიანებთან არისო. ბავშვი გავგზავნე, მან ამბავი მომიტანა, ბონდომ თქვა, მალე მოვალ, მერე მალაზიაში პური ვიყიდე და დღის ორ საათზე მე თავად მივედი მათთან. კარი ნინომ გამიღო, შემიბატიყა, მაგრამ უარი ვუთხარი. ათიოდ წუთში სახლში იქნებო, დამბირდნენ, მაგრამ აგერ ექვსი საათია და ჯერ არ მოსულა, არ ვიცი რა ხდება, ეს რა წესია, ჩემ შვილს მე აღარ მანახებენ.

მანუელამ ფანჯარას მიაპყრო ცრემლიანი თვალები და უნებლიეთ წარმოთქვა: ჩემი სიყვარული ღმერთისათვის მიმინდია და ვფიქრობ, ის არ გამწირავს. ისე კი, ათასნაირი ეჭვი მიტრიალებს გონებაში. შეიძლება ვცდები, ნეტა ასეც იყოს, გული სულ სხვანაირ აზრებს მკარნახობს. ქეთი და ჟანეტა ნინოს ხშირი სტუმრები არიან და ჭორაობის მეტს არაფერს აკეთებენ, რას იტყვი, ბონდო ზაირასათვის ხომ არ უნდათ?

— აბა, რა გითხრა, შვილო, მანუელა, იქ რომ ჭორბიუროს ბუდეა, ეს კარგად ვიცი. ზაირა მშვენიერია, მთხოვნელის ძებნა არ დასჭირდებათ და ასეთი უცნაური რამე ნეტა რად უნდათ?

— ჩემ გაკვირვებას საზღვარი არა აქვს. დიდი ხანია წასულია. ჩამოვიდა და მთელი დღე მეზობლებთან გაატარა, ამავე შენობაში, ორ ნაბიჯზე, სხვის ოჯახში, საკუთარ კერაში მოსვლა გაუძნელდა, — თქვა მანუელამ.

ამ დროს ზარი გაწკრილდა. მზიამ გახსნა კარი და ბონდო შემოვიდა ორი ბიჭი ახლდა თან, თუმცა ნასვამს ხელის შეშველება არ

ჭირდებოდა. დამახასიათებელი თავდაჭერა და სიღარბისლე ბედლომ
დე შეუნარჩუნებია.

მე, ავტორმა, ბონდო რომ დავტოვე, ეს ბიჭებიც მაშინ იმ ოჯახში
იყვნენ — ზაირას სკოლის ამხანაგები. პირველ რიგში დედას გადაეხ-
ვია, მშობელი მამა მოიკითხა, არ გამორჩენია ნათესაობა, დედას
საყვედურის თქმა არ აცალა და დავგიანებაზე ბოდიში მოუხდა.

— მაპატიე, დედა, დანაშაულს ვგრძნობ, თუმცა მეც მაქვს მიზე-
ზი, რის თქმაც ახლა არ შემიძლია.

— ეს დეტალი მანუელას არ გამოპარვია, რომელიც სამზარე-
ულოდან აღევნებდა თვალს. ბონდოს დანახვით ვაცისკროვნებულს
მისმა ნათქვამმა სიტყვებმა გულს მწარე ნღველი ჩააწურა.

— დედა, საჩქაროდ სუფრა გააწყე, ეს ბიჭები ზაირას ყოფილი
კლასელები არიან, პატივი ვცეთ, — ააჩქარა ბონდომ მზია.

— რატომ მანუელას არ ნახავ, იგი აქ არის, შვილო, შენს ახლოს.
კარებში მანუელა გამოჩნდა, მთვარესავით ქათქათა სხივების
მფრქვეველი.

• — ოჰო, ჩემო ანგელოზო, — იყვირა ბონდომ და გულში ჩაიკ-
რა, — ჩემო გიჟმაჟო, შენი სიცოცხლე ჩემი ბედნიერებაა.

მიჯნურნი ცალკე შეიყარნენ ოთახში და სიყვარულით აღსავსე
გულები კოცნით აღივსეს.

— გამეხარდა დედაჩემსა და შენ შორის მიღწეული კეთილი ურ-
თიერთობა, — მიახარა ბონდომ, — მიკვირს, რით მოხიბლე ჯიუტი
ხასიათის, სიტყვის გაუტეხელი დედაკაცი.

ბონდომ კვლავ შემოაჭდო ხელები ყელზე. მანუელამ საყვარლად
ჩაიხითხითა და თავი გულზე მორცხვად მიაყრდნო, პასუხიც და-
აყოლა:

— ალბათ იმით, რითაც შენ.

ბონდოს ეამა ჭკვიანი ნათქვამი და მკერდზე მიწებებული ქალი-
შვილი საწოლზე დააგორა, ალერსით სავსე კოცნით აღავსო. ამ დროს
მზიას ხმა შემოესმა:

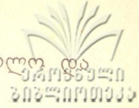
— შვილო ბონდო, სტუმრები გელოდებიან.

სწრაფად წამოდგნენ ფეხზე, მანუელამ თქვა:

— ხვალ გნახავ. ახლა კი წავალ, მამაჩემი არ განვარისხო.

— რა თქმა უნდა, ასე სჯობს, ხვალამდე.

ამის შემდეგ დასცილდნენ ერთმანეთს. თანატოლები კი მასწავ-
ლებლებს გადასწვდნენ, ისიც კი გაიხსენეს, თუ ვის, ვინ უყვარდა,

რული გაგიფერმკრთალდა და ეს არის. შენ მოგწონდა, შვილო და ჩვენის მხრივ თანხმობა განვაცხადეთ.

— თხუთმეტ-ოც დღეში დისერტაციას დავიცავ და როცა ჩამოვალ, მერე ვილაპარაკოთ. დედა, ახლა ლოგინი გამიშალე, ხვალ დღით მივფრინავ.

— რატომ გვიბრაზდები, შვილო, სამაგისოდ რას ვიმსახურებთ. მზიამ და თენგიზმა ერთმანეთს გადახედეს.

— არა, კი არ ვბრაზობ, მხოლოდ ერთი დღით ჩამოვედი.

— აქ ჩვენთან ჩამოხველ თუ სხვებთან?

— სხვებთან რა გინდათ, ის ხალხი რა შუაშია.

— კარგი, შვილო და შევრიგდეთ, დისერტაციას რომ დაიცავ, დალოცვა ხომ უნდა დამსწრეებს, მიმღებ კომისიას, ამხანაგებს?

— მარტო მე ხომ არ ვიცავ, იქ სხვებიც არიან.

— მითუმეტეს, სხვის პურ-მარილზე ხომ არ იქნები, ვიცი რომ საკუთარი ცოდნის იმედი გაქვს და საცა ამდენი ხარჯი გაგვიწევია, ბოლო დალოცვაც იქ იყოს. სხვა თუ არაფერი, ფული მინც იქონიე თან.

ამის შემდეგ დაწვნი დასაძინებლად. ქუჩაშიც შეწყდა ხალხის მოძრაობა და ღრიანცელი. შენობები აკლამებივით მოჩანდნენ.

ერთი სიტყვით, მეორე დღეს ზაირას დაბადების დღის სამზადისში იყვნენ და საქმის ნაცვლად მეტ დროს ჭორაობაში ატარებდნენ. იყო ერთი სიცილი და თავის ქება. მზე კი სწრაფად მოცურავდა მეცხრე ცისავე, ახლოვდებოდა დრო ცერემონიალის დაწყებისა. დაპატიყებული სტუმრები, მეტწილად ახალგაზრდობა, რა თქმა უნდა, სასტუმრო ოთახში შეყრილიყვნენ, ნარდს, ფანტს თამაშობდნენ. მსაჯულებად კომიკური ნიჭით დაჯილდოებული კაცი შეერჩიათ, მკაცრიც იყო. ზოგჯერ ისეთ სასჯელს იგონებდა, რომ თქმაც კი უბრალოდ სიცილს იწვევდა, მითუმეტეს მისი შესრულებაც. სიცილ-ხარხარიც ისეთი ჰქონდათ, კონკურსში გამარჯვებულ სიცილის ოსტატს შეშურდებოდა. მხოლოდ ზაირა იყო შესამჩნევად თავდაჭერილი. ისიც იმიტომ, რომ ბონდო იგვიანებდა და ვაი თუ არ მოვიდესო. ქეთი მალიმალ შეაღებდა სასტუმრო ოთახის კარს, ახალგაზრდების სიცილს თავის ნაძალადევ შეძახილებს დააწევდა ხოლმე. ეს იმას ჰგავდა — ხალხურ ანდაზას — „კუმ ფეხი გამოყო, მეც ნახირ-ნახირო“.

ქეთის უღირსი, თვალთმაქცური ბუნება აშკარად გამოსჭვიოდა

მის ყოველ საქციელში, სიცილში, ნათქვამსა და წარმოიდგინეთ, მოძრაობაშიც.

სამხარეულოში დაბრუნდა თუ არა, ორივემ ერთხმად კითხა:

— არ მოსულა?

— არ მოსულა, ის ვაჟბატონი, ეტყობა არ იცნობს ჩემს ტარტაროზებს. როცა გაიცნობს, მერე სხვაგვარად იცეკვებს.

— რომ არ მოვიდეს, რას იზამ?

— არ აქვს უფლება, — ამრეზილად თქვა ჟანეტამ, — თვითონ დედამისს ყურით გამოვათრევიანებ, ჩვენ მხოლოდ სიყვარულთან გვაქვს საქმე და არა სიძულვილთან. ზაირას აბუჩად არავის ავაგდებინებ. თქვენ სუფრის გაშლა დაიწყეთ, მე ვეახლები იმ ვაჟბატონს. ბოლოსდაბოლოს, სიძე ბატონია, გაუხარდება და გულში იტყვის აი, რა გულშემატკივარ ნათესავეებთან მქონია საქმეო.

ამას როდესაც ამბობდა, ჟანეტა იგრიხებოდა, იწმაწნებოდა, დასცინოდა ბონდოს. თუ მასზე სერიოზულ აზრს გამოთქვამდა, ამასაც ძნელად თუ ვინმე მიხვდებოდა. ყოველ შემთხვევაში, ამ საიდუმლოს ნინო ვერ ჩაწვდა. თავის მხრივ, ქეთი ხაზგასმით აღნიშნავდა, რომ საჭიროა მხოლოდ მოთმინება და სიღარბაისლე. ეს არის ერთადერთი საფუძველი ჩვენი წარმატებისო. მოლოდინი კი, მოლოდინადვე რჩებოდა, რაც ზაირას არ გამოპარვია. ნაძალადევ სიყვარულს გულისკარი არ ეხსნებო, ფიქრობდა იგი და ორ ცეცხლ შუა მდგარი, ისევ დუმილს ამჯობინებდა.

— ნინო, მე უნდა წავიდე, მოთმინების ფიალა ამევსო, — გადაწყვიტა ჟანეტამ, — მაგ მამაძალმა როგორ უნდა გამაცუროს?

ადგილზე დაამუშავეს აზრები, რა უნდა ეთქვა ჟანეტას ბონდოს ოჯახში მისვლისას. ზაირამ ნინომ და ჟანეტამ ურჩიეს ასე ღვარძლით დატვირთული ნუ მიხვალ, ცოტა ტაქტიკაო საჭირო. ის მე ვიცი, თვალებს ამოვთხრი, ეზოს ძაღლების სათრევად გავხდიო, იმუქრებოდა ჟანეტა, მაგრამ კოვზი ნაცარში ჩაუფარდა, მიღების უმალ მზიამ გულთბილად ხელი მოხვია, ოჯახში მიიპატიჟა, პასუხიც შესანიშნავი გასცა, წუხელ გვიან ამხანაგებმა დაურეკეს მოსკოვიდან, გვარი სახელი არ მახსოვს, რომელიდაც ამხანაგი მიძიმედ დაჭრილი მიუყვანიათ საავადმყოფოში და იძულებული გახდა დილას ადრე წასულიყო. წავიდა ისე, რომ შვილს წესიერად ვერც კი დაველაპარაკე, დედაშვილობის მადლი ვერ მოვცხეო.

— ბონდოს წასვლას ტყვია მერჩივნა, — სახე დაემანჭა, — ამ გარემოებამ მეტად მძიმე დალი დაასვა ჩემს გულს.

— რა არის, რა მოხდა, ჟანეტა?

— ზაირას დაბადების დღეა. სკოლის ამხანაგები მოვიდნენ მასთან. მათ შორის ბონდოს ნაცნობებიც არიან, ამიტომ თამადად შენი ვაჟი გვინდოდა.

— ჟანეტა, ჭკვიანი ქალი ხარ და, შე დალოცვილო, ტყვია მაგის გულისათვის ირჩიე? მთავარია პურ-მარლი იყოს და თამალობას ვისაც შესთავაზებ, ყველა გასწევს. ასე, რომ ეგ დარდი გულიდან ამოიღე და მაგის ადგილზე სხვა, უფრო კარგი რამ სიკეთე ჩათესე.

— მაპატიე, — ბოდიში მოუხადა ჟანეტამ და კარში გავიდა. ლიფტში შესულმა აღარ იცოდა რა ექნა. გამოუყენებელ აზრებს გზადაგზა სხვა აზრებიც ემატებოდა, ხოლო ზაირას გათხოვების იმედი კი თანდათან უძირო ზღვაში მიექანებოდა. მაჭანკლობაში ნაქებარი, ამ მხრივ მწვერვალზე ასული ქეთი უკიდურესობაში ვარდებოდა, მისასვლელი გზები ჩაკეტილი ჰქონდა, ამის ერცხვინებოდა, სხვათაგან ავანსად აღებული ქება ფეხებში ებლანდებოდა. მივიდეს იქ, ზაირასთან და რა პირით? ნინო და ქეთი ხომ იმედებით აღსავსენი ელოდებოდნენ, თავის გასამართლებელი ვერაფერი იპოვა.

ლიფტიდან გამოსვლის დროს სადარბაზოში მანუელა შეხვდა, ჟანეტამ გულთბილი სალმის მაგიერ შეუყეფა. იმხელა ღვარძლი გადმოანთხია, რომ ზოგიერთს შხამიან საწამლავად ეყოფოდა. მანუელა უმალ მიხვდა, რომ ჟანეტამ თავის თავს ველარ გადააბიჯა.

— შე დაჭყეტილო კახპავ, შენ უნდა მაჯობო? — არაბუნებრივად ჩაილაპარაკა. მანუელამ შეხედა, თავისთვის ჩაილიმილა, თქმით კი არაფერი უთქვამს.

შევიდა თუ არა, ჟანეტამ ზაირას მოახსენა ყოველივე, ერთიც დაუმატა, დედისთვის უთქვამს, გულით მეწადა ზაირას დაბადების დღეზე დასწრებაო. ამით მან თავისი მაღალი ავტორიტეტი შეინარჩუნა, უფრო მეტიც, სხვები დააჯერა, რომ ბონდო ზაირას შერთვაზე თანახმაა, მაგრამ რალაც მიზეზის გამო საამისო დრო არ მიეცა.

ვინ იცის, იქნებ კუდიან ჟანეტას მართლა იღბლიანად გამოეყენებინა ზაირას დაბადების დღე და ბონდო ორშაბათისათვის ბორკილგაყრილი აღმოჩენილიყო. არადა, სუფრას მხიარულება არ აკლდა, მხოლოდ მასპინძლები იყვნენ უხალისოდ. დაიწყეს მოთქმა-გოდება და ახალ-ახალი ხრიკების ძებნა. ქეთიმ, ანუ ცოცხალმა გაზეთმა თქვა,

რომ რაც არ უნდა დაგვიჯდეს, ეს საქმე უნდა მოვაგვაროთოთხინთმი
ოთხი შამფურზე აგებული მწვადი შეუტანა სტუმრებს, მერე ნაირას
მოეფერა:

— არაფერია, შვილო, გულს ნუ გაიტეხ, თურმე ნუ იტყვი და
შენს მიმართ სიყვარული ბონდოს დედისთვისაც გაუმხელია.

— საინტერესოა, დედამისმა რა უპასუხა?

— შენ არ მოიწყინო, შვილო, მაგას ქეთი გეტყვის მერე, რაც
მთავარია, ღმერთი ჩვენთანაა.

ქეთიმ ისიც თქვა, თავისით თუ არ ჩამოვიდა მოსკოვიდან, ბულ-
ბულივით გალიაში დამწყვდეულს ჩამოვიყვანო. ქეთისა ხომ გჯერა,
თქმაც იცის და შესრულებაც, სტუმრებს არაფერი არ აგრძნობინო.

ნინო სამზარეულოში დაბრუნდა და თავისი ოჯახის კეთილის
მსურველებს სიტყვა-სიტყვით აუწყა:

— დედა ენაცვალოს ჩემ ზაირას, დანა პირს არ უხსნის, მაგრამ
სტუმრებთან თავი კარგად უჭირავს.

— დაწყნარდი, ნინო, თუ ბონდო უნამუსობის გზას დაადგა, ისიც
შემიძლია ცხვირიდან ძმარი ვადინო.

ქალები სამზარეულოში გაწყობილ სუფრას მიუსხდნენ და ქინძ-
მარაულით სავსე ჭიქებს ერთიმეორეს უჭახუნებდნენ.

ღრო გადიოდა და ოქტომბრის თვეც თანდათანობით ილეოდა.
კალენდარზე ფურცლებად ასხმული დღეები ბრილიანტის მარცვლე-
ბივით ზედიზედ მისდევდა სიკეთითა და სიავით დატვირთულ წუთი-
სოფელს.

სამსახურიდან მოსულ მანუელას ხელში შოკოლადის ორი ყუთი
ეჭირა. შესვლისთანავე მზიას აკოცა და შოკოლადი მიაწოდა:

— დღეს ხელფასი მივიღე და ეს შოკოლადი, დედა, ჩემგან სა-
ჩუქრად ინებეთ. ამას კი ჩემ და-ძმებს მივუტან.

მაგიდაზე დადებული ნობათი მზიამ უმალ ხელში აიღო, რათა
უკანვე დაებრუნებინა მისთვის, მაგრამ მანუელამ პირსმომდგარი
უარი მოხდენილად აიცილა:

— არა, დედა, — თქვა მან, — ნუ გამიწყრებით. ვიცი უფრო უკე-
თესი შოკოლადი გაქვთ, მაგრამ მე მინდა ჩემგან მორთმეული საჩუქ-
რებიც მიიღოთ. დღეს ძალიან კარგ გუნება-განწყობაზე ვარ, არ ვი-
ცი, რით დამთავრდება, დღეს ეკლესიაში შევედი, სანთლები დავან-
თე, ჩვენს ოჯახებზე, მომავალზე ვილოცე. ბონდოს ჯანმრთელობა
შევთხოვე ზეციერს. მჯერა, ვუყვარვარ, მაგრამ ის კი არ ვიცი, ბედი

რას გვიქადას. ჩემნაირები და ჩემზე უკეთესები ქვეყნად ბევრად
სანთლები დავანთე, რომ გული არ შეეცვალოს, ყველაფერი გავაქე-
თე ბონდოს საამებლად, მისი სულის ასამაღლებლად. ეს არის, ტყავი
და გენი ვერ შევიცვალე, თორემ, გული გავიფაქიზე, სარწმუნოება
შევიცვალე.

მანუელა ცდილობდა უფრო ღრმად ჩაეხედა, ჩასწვდომოდა გულ-
ში სადედამთილო, რათა ისიც მოეხიზლა ადამიანური სიკეთითა და
მორჩილებით, ზნეობრივი სისპეტაკითა და ლმობიერებით. ტილო
აიღო, დასველა და ფანჯრის რაფებს დაუწყო წმენდა, რძალ-დედამ-
თილის სიცილსა და კისკისს მოულოდნელად თენგიზმა მოუსწრო:

— თქვენ უკვე შეხმატკბილებულხართ, გვრიტებო, — ცოლს
გულწრფელი სიტყვით მიეახლა, სარძლოს კი ხელზე ეამბორა!

ოჯახში მანუელა დატრიალდა.

— თქვენ დაისვენეთ, დედა, ვნახოთ სარძლომ საოჯახო საქმეები
თუ იცის.

სამამამთილოს ხელი დააბანინა და ტილო მიართვა. მზიას დახმა-
რებით ერთი კაცისათვის ისეთი სუფრა გააწყო, რომ ჩიტის რძეც
არ აკლდა. ყველაფერს თავისი ადგილი მიუჩინა, თენგიზს ძლიერ
მოეწონა და შეაქო მისი ნახელავი:

— დიდებული ხელი გქონია, მანუელა, შვილო. დამეწვიეთ, ნათ-
ქვამია, მარტო კაცი ჭამაშიაც ბრალიაო.

— კეთილი, ჩემო ბატონო, მოვალთ, ჩვენც იმიტომ არ ვჭამეთ
პური, გელოდებოდით. მოდი, შვილო, მანუელა, მასპინძლობა გავწი-
ოთ!

— არა, დედა, დიდი ხანია აქა ვარ, ახლა უნდა წავიდე შინ, —
მანუელამ ხელჩანთა აიღო და კარებისაკენ გაეშურა.

— ბონდო ხომ არ გაბრაზებს? ხომ გიგზავნის წერილებს? — კი-
თხა თენგიზმა.

— ღვთისნიერად უჭირავს თავი, — თქვა და მორცხვად გაიღიმა.
კარი რომ გაიხურა, თენგიზმა ჩაილაპარაკა:

— კარგი, გოგოა, კარგი!

— გოგო კი კარგია, მაგრამ მაგისი მამა, მამედა არ იზამს, — ეჭვ-
ნარევად ჩაურთო მზიამ, რჯულში აქვთ ჩვევად, ქალი ნათესავზე უნ-
და გაყიდონ და ფული აიღონ.

— შენი მშობლები რომ უარზე ყოფილიყვნენ, ჩვენი სიყვარული

ჩაიწლებოდა? არა ხომ. ნათქვამია, ქალმა თუ გაიწია, ცხრა ხუთჯერ ხარ-კამეჩი ვერ დააკავებსო. თუ უყვარს, ეს მოხდება კიდეც.

ზარის ხმა გაისმა თუ არა, თენგიზმა კარები გახსნა და მის თვალწინ უეცრად ქეთი გაუჩინარდა.

კვლავ დატრიალდა ჩარხი, უკუღმართი, კვლავ შეიკრიბნენ ჭორიკანები:

— სალამო მშვიდობისა, ნინო, გენაცვალე. დღეს აუცილებელ საქმეზე ვიყავი სხვაგან წასული, მზის თვალზე ვერ შემოგვიარე და აი ახლა მოვედი, ხომ იცი, როგორ მიყვარხარ. გულმა აღარ მომისვენა, რომ არ მენახე, იცი რა გავიგე? ერთი შესაძლებლობა კიდეც მოგვეცა და ესეც ჩვენ სასარგებლოდ უნდა გამოვიყენოთ. დილას მეტროში მამედას გვერდით მოვხვდი და მანუელა შევუქე, კარგი გოგო გყავს-მეთქი, ქართველზე ხომ გაათხოვებ-თქო, ვკითხე. შორს დაიჭირა, არავითარ შემთხვევაშიო, მანუელასათვის საქმრო უკვე შერჩეულია და მალე დანიშნავენო. ყველაფერი გავიგე, ჩემი გარეშე ბიძაშვილიაო, ამდაამ მაღაზიაში მუშაობს მუშად, მაგრამ ფული ჩეჩქივით აქვს. ჩალიჩა ბიჭიაო. არ მოვერიდე, ისიც ვუთხარი, ბონდოს ყვარობს-მეთქი. არ ესიამოვნა, გაბრაზებული რუსთაველზე ჩავიდა. ახლა მე იმ ბიჭს ვნახავ და შევაგულიანებ, მანუელა ხელიდან არ გაუშვას.

— აბა, შენ იცი, ქეთი, ეგ საქმე გაჩარხე და მაღარიჩი ჩემზე იყოს. თუ არა, ზაირა მეტანჯება, იმდენად გაუჯდა ბონდოსადმი სიყვარული, ლამის სწავლაზე გული აიცრუა. მთელი ღამე დარდობს.

— სად, არის, სახლშია?

— არა, ამხანაგებთან ერთად კინოში წავიდა, ცოტა გულს გადააყოლებს, გაერთობა. სიყვარული კარგია, მაგრამ ზოგჯერ დამღუბებელია, ვშიშობ არ გამიგიჟდეს.

მამედა შინ სალამოს გვიან მივიდა. მხიარული სახით მაგიდასთან დაჯდა და დაიწყო:

— ქართველები მეცოდებიან, მეცოდებიან, იმიტომ რომ საკუთარ მიწა-წყალზე ცხოვრობენ და შვილი არ უნდათ, გამრავლება არ სურთ, აფსუსს, ჩვენ რა დროს მოვედით დედამიწაზე, რომ ღმერთს ყველაფერი განაწილებული აქვს? რა იქნებოდა, ან ჩვენ მოვსულიყავით ცოტა ადრე, ან ღმერთს ჩვენთვისაც ცოტა რამ შეენახა? მალე მეცხრე სართულზე იმ ბინასაც მე დავიკავებ. შვილებით ბედნიერი

ვარ, თავსაც ბედნიერად ვგრძნობ, ცხოვრებით იცხოვრე, ბატონო ვინ გიშლის. ქართველები კეთილი ხალხია, ხელს არა გკრავენ, გიყვებიან, გიერთვებიან. დალოცვილი ერია, მაგრამ მე ხომ ვგრძნობ, რომ ქართველების მდგმური ვარ და ეს მიწა მე არ მეკუთვნის. არც მე ვეკუთვნი ამ მიწას, მაგრამ მინახავს, მის მადლს ქართველი მინაწილებს, ამას ვინც ვერ დაინახავს, წაწყმედილია, ის ამ მიწის ღირსი არ არის. ადრე ქართველებს მიდრეკილება ჰქონდათ მრავალშვილიანობისაკენ. სწორედ ამან გადაარჩინა ისინი ფიზიკური განადგურებისაგან, მაგრამ საბჭოთა შოვინიზმმა საზარელი როლი ითამაშა ქართულ სცენაზე. ეს სცენა რომ რუსების კლანჭებში დარჩენილიყო, ვინ იცის, რით დამთავრდებოდა. სიყვარული აქვთ ქართველებს თავისი მიწისა. თუნდაც ერთი გადაარჩეს, არავის დაუთმობს, არავის გაათევენებს. მე ისღა დამრჩენია, ქართველებთან ერთად დავდგე ამ მიწის სადარაჯოზე და მტრად მოსულს გავცე საკადრისი პასუხი. მანუელას დამიძახეთ.

ერთად შეიკრიბნენ დიდი და პატარა, მამის ტრაბახსაც სულგანაბული ისმენდნენ. თვით მანუელაც კი, თავდახრილი, მოკრძალებით დადგა მშობლის წინაშე.

— მოდი, შვილო, ახლოს დაჯექი, სკამზე, — თქვა მამედამ ღიმილით, — დადგა ღრო შენი გათხოვებისა. საკუთარი ოჯახი უნდა შექმნა.

- ვინ არის, მამა ის ბედნიერი, ასე რომ გაგახარა?
- კარგი მშრომელი ბიჭია, ფულის შოვნის უნოც აქვს და მარიფატიც, მშობლებიც კარგი ყავს.
- მე რომ ჯერ არ მინდა გათხოვება?
- ახლა შაბათს მოვლენ დასანიშნად. მერე წაყვანა შენი ნებაა, როცა შენ იტყვი, ქორწილის დღე მაშინ დავთქვით.
- ბარემ მითხარი, მაინტერესებს, ჩემი საქმრო ვინ არის?
- შენ ვერ იცნობ, აბა როგორ ვითხრა?
- მე თუ არ ვნახე, ისე არავის გავყვები.
- სწორია, უნდა იცოდეს ჩემმა დაიკომ, ვის მიჰყვება, — მანუელას ძმა გამოესარჩლა.

— მაშინ გეტყვით, ჩვენი გარეშე ბიძაშვილია, თემქაზე ცხოვრობს.

- არა, იმას არ გავყვები:
- იცნობ?

— არ ვიცნობ, მაგრამ არ გავყვები.

— კარგი ბიჭია, შვილო, ჯერ ხომ არ გაგიცვნია. მდიდრები ბრილიანტებში ჩაგსვამენ.

— რაც არ უნდა კარგი იყოს, არ გავყვები!

— ბიჭის დაბადებისთანავე მამისათვის პირობა მიმიცია და გთხოვ, ნუ გამაწბილებ.

— არა, მამა, თავს დავიხრჩობ და არ გავყვები!

— რატომ, მიზეზი?

— მიზეზი ის არის, რომ ნათესავია.

— მანუელა სწორია, მამა, მის ადგილზე ანგელოზიც რომ იყოს, მეც ასე მოვიქცეოდი და ნათესავს არ გავყვებოდი.

— გაჩერდი, ბიჭო, ახლა შენი წაქეზებულა უნდა მაგას? რომ გავათხოვებთ, მერე შენც ხომ გინდა დაქორწინება, უკან სხვები მოგყვებიან კიდევ.

— მე ვიდრე ბინა არ მქნება, არ დაქორწინდები.

— ბინა არ არის მეცხრე საართულზე? ის უნდა დავითრიოთ. ბონდოს შეიძლება რუსის გოგო შეუყვარდეს და იქ დაიწყოს მუშაობა, მშობლები კი წარმავალნი არიან.

— მამა, ეგ შენი სიზმრებია, ან აცხადდებდა, ან — არა.

— შვილო, შენ მე დამიჯერე, ჩვენს მეტი ფეხის შემდგმელი იმ სახლში არავინაა.

— ყოველ შემთხვევაში, მე იქ არ ვიცხოვრებ. შეგიძლია ანტიკვარები ახლავე უკან ჩამოიტანო.

— თავს ნუ იმასხრებ, მე შენთვის ვამბობ!

— მანუელა, შვილო, დაუფიქრდი, ხელი მივეცი, დავპირდი და მეც უხერხულ მდგომარეობაში ნუ მაგდებ, შაბათს ნიშანს მოიტანენ და რა ვუთხრა?

— უთხარი, არ თხოვდება თქო.

— მერე, არ მეტყვის, უბედურო, შენ რა მშობელი ხარ, შვილი არ გემორჩილებაო?

— ვითხრას, მერე რა მოხდება?

— ვაი, სირცხვილო, ხალხში როგორ გამოვჩნდე. თუ გიყვარს ვინმე სხვა, მითხარი, რომ მიზეზი მქონდეს.

— მე არ ვიცი, ვუყვარვარ ვისმეს თუ არა, ის კი ვიცი, არავინ არ მიყვარს. მიზანი კი ერთია, თუ გავთხოვდი, გავთხოვდები მხოლოდ ქართველზე.

მამედას მრისხანე თვალებმა ახლა კი მთელი ძალით გასკვეთა
სარკიდან არეკლილი მზის სხივებივით გამოანათა.

— როგორ თუ ქართველზე? ამაგი ტყუილად დაგდე, რო ფული
ვერ ავიღო?

— ნუ იცით ცოცხალი ადამიანების ყიდვა-გაყიდვა. რა ვიცი, იქ-
ნებ, ქართველი გოგონა მყავს ბედად დაყოლილი, — ცეცხლზე ნავთი
დაასხა მანუელას ძმამ.

— სხვა არ ვიცი, ვთქვი და ჩემი სიტყვა უნდა შესრულდეს, —
შემართული მუშტი მოულოდნელად მაგიდაზე ისე მძლავრად დას-
ცხო მამედამ, რომ შეშინებული ბავშვები სკამებიდან ყვავის ბარტ-
ყებივით გადმოცვივდნენ.

— რა იყო, მამა, რა მოგივიდა?

— როგორ რა მომივიდა, მოიცა, მოიცა. იმიტომ იყო, რომ ქარ-
თულად მოინათლე? განა არ ვიცი?

მიუხალოვდა თუ არა, სილა გააწნა ლოყაში. შეურაცხყოფილმა
მანუელამ ბრძოლის ველი დატოვა, დარცხვენილმა და დაღონებულმა
უმალ თავის ოთახს მიაშურა.

დუმილი ძმამ დაარღვია, მამას შეეკამათა:

— სირცხვილი არ არის? რატომ გაართყი შვილს იმ ვივინდარას
გულისთვის?

— შენ არ იცნობ, რა გამრჯე მარჯვენის პატრონია. ოქროს ხელი
აქვს. პიანინოს მართო ეწვევა, ისეთი ღონიერია.

— მე ვიცნობ, როგორც ქურდს, ჯიბგირს, არამზადას. ხომ არ
გგონია, მაგასთან საერთო მქონდეს რამე. არა, მხოლოდ ერთხელ შემ-
თხვევით შემხვდა, უბედურ ვარსკვლავზე დაბადებული. შემოდგომის
საღამო იყო, მე და ჩემი ამხანაგი ჩამოვდიოდით ელბაქიდის დაღმარ-
თზე, მალაზიებს რომ გავცდით, იმ კუთხიდან ბიჭებს ერთი მათგანი
გამოეყო. მოვიდა ჩვენთან და გვკითხა:

— თბილისელები ხართ?

— ვართ-მეთქი, — ვუპასუხე.

— თუ შეიძლება „პლაში“ გვათხოვეთ, უთხრა ჩემს ამხანაგს-და,
საცა გვეტყვი, ხვალ იქ მოგიტანთო. ჩვენ რა შეგვეძლო, იქეთ კიდევ
ოთხი იდგა. გაიხადა ამხანაგმა პლაში და მიაწოდა.

— მითხარით ადგილი, სად მოგიტანოთ ხვალეო.

— მე მივუთითე, ავერ თქვენს შორის რომ კოსტუმიანი ბიჭი
დგას, მაგას გამოატანეთ და მომიტანს-მეთქი და წამოვედით. მერე

დაგვეწია და იმავე ბიჭმა ბოდიშებით უკანვე გადმოგვცა მხოლოდ ის ავაზაკი არ გამოჩენილა, დაიძალა. მე კი ვიცი, რომ ნამდვილად ბაყას ბიჭი იყო, ადრეც ვიცოდი, მაგ საქმეზე ხშირად შემინიშნავს.

— არ მჯერა, — მამედამ აზრი უცვლელად დაიტოვა, თუმცა შერბილებულად კი ლაპარაკობდა.

თავის ოთახში შესულ მანუელას მამისაგან გაწული სილა გულს უბურღავდა, გამწარებული ცრემლად იღვრებოდა. როდესაც დამშვიდდა, ჩემოდნიდან ბონდოს სურათი ამოიღო, მაგიდასთან მიმჯდარი შესცქეროდა და საყვედურობდა:

— რა ვიღონო, თავი როგორ მოვიკლა, სული ეშმაკს რატომ მივცე, მტერი რად გავახარო? — ამბობდა სასოწარკვეთით, — თუმცა ყველაფერს შეველევი, მაგრამ არ მინდა ჩემგან ანთებულ შენ გულს ლაქად დააჩნდეს ჩემი სიკვდილი. არადა, ლოდინით გული დამეწურა, ჩემო მეგობარო.

დაწვა, მაგრამ მის თვალებს ძილი არ მიჰკარებია. მთელი ღამე ფიქრის ბურუსში იყო გახვეული. ხან თავის დასახრჩობ ადგილებს ეძებდა მტკვრის პირას, ხან გადასახტომად მომზადებული ისევ ბონდოს ლანდს გამოჰყავდა სატანჯველიდან.

ასე წამებით გაათენა ის ღამე მანუელამ.

ქეთის დაზვერვა დიდებულად მუშაობდა, არ გამორჩენია მანუელას გამწარება. მეორე დღეს გულუხვი ცნობებით ხელდამშვენებული ესტუმრა ნინოს.

— იცი, რა უნდა გახარო? მანუელასა და ბონდოს შუა შავი კატა გადარბის. მე რომ იმ ქურთის ბიჭს ველაპარაკე, ახლა შაბათს ნიშანი მოაქვს, მამედას მგონი სილაც გაურტყამს, ქართველად რად მოინათლო.

ამ დროს ზაირამ გაზეთები შემოიტანა. ცალკე-ცალკე დააწყო და იქ წერილიც აღმოჩნდა. ქეთიმ შენიშნა და კითხა, ვისიაო.

გახარებულმა ზაირამ ხელი დასტაცა:

— ჩემია, ჩემი, ბონდო მიგზავნის, — თქვა და ოთახისაკენ გაქანდა.

ნინო და ქეთიც აედევნენ, მაგრამ კარები გადაკეტა და ჩუმად წაიკითხა:

„სალამი ზაირა, ვიცი ნაწყენი იქნები. გეფიცები გულით მინდოდა

დარჩენა, მაგრამ გაუთვალისწინებელი შემთხვევის გამო უკანა წრფოდ გავბრუნდი. ბოდის გიხდი. გთხოვთ პატიებას, საოცარი დღე იყო, ვნებიანი, ხალისიანი, პურ-ღვინით დამშვენებული. შენც არაჩვეულებრივად გამოიყურებოდი, ცეცხლოვანი და მგზნებარე. მე მჯერა, რომ წინ ვერაფერი დაუდგება ამ გრძნობას. შენ ამომავალი მზე ხარ. ბედის ვარსკვლავი ჩვენ ორს ერთი გვინათებს. ღმერთი განაგებს ჩვენს ბედს და ზეციდან იმედის თვალთ დაგვცქერის. სიკეთის ანგელოზო, მე შენს მონასა და მორჩილს შენს გარდა სხვა სიყვარულის გზა მოჭრილი მაქვს“.

— როგორ მაინტერესებს, ბონდო რასა სწერს ზაირას? — ჩაუჩურჩულა ნინოს ქეთიმ, თითქოს და ის წერილი სწორედ ბონდოს სახელზე მისი შედგენილი არ ყოფილიყო მოსკოვიდან სხვისი ხელით გამოგზავნილი. რაც მთავარია, წერილმა ზაირამდე, მიაღწია, ზაირას გულმა სიხარულის საზღვრები გაიფართოვა, უფლის მიმართ ლოცვა აღავლინა და კალამომარჯვებულმა სიყვარულს ლექსი მიუძღვნა:

წუთისოფლისაგან მითვლილ დღეებში
 ხან დარია და ხან ავდარია,
 ღმერთო, შეხედე მოწყალე თვალით
 სიყვარულისაგან ვინც დამწვარია.

ხმა დაირხა, მანუელა დაიკარგაო. შემოიარეს ნათესავეები, მეზობლები და ახლობლები, მაინც ვერ ნახეს. იმ დღეს სამსახურში ყოფილა, დაბრუნებით კი შინ არ დაბრუნებულა. განშირდა მითქმა-მოთქმა, მანუელას და ბონდოს ერთმანეთი ყვარებიანთ, მოსკოვში წავიდაო. ბონდოს დედისაგან გაიგეს მისამართი, იმ პირობით, თუ მას არ გაუმხელდნენ, მანუელა დაიკარგაო. ბიჭი დისერტაციას იცავს და, ბუნებრივია, ინერვიულებსო, ხელი შეეშლებო. მანუელას ძმამ თავისი და მოიძია, მოსკოვშიც გაემგზავრა, მაგრამ ამაოდ, დაკარგულის უიმედო ძებნამ უფრო დაამწუხრა ოჯახი, ტიროდნენ მშობლები, დაძმები, საყვედურით აიკლეს მამედა. დაიწყეს მტკვარზე, ზღვაზე ძებნა, ერთი კვირის შემდეგ ტელედეპარტამენტმაც გადასცა მასალა ამადაამ დღეს სახლიდან გავიდა და აღარ დაბრუნებულა... არის მოხდენილი, ლამაზი სახის, აცვია ხავერდის კაბა, კარგად დააკვირდით ამ სურათს და თუ შეიცნობთ, ამადაამ მისამართზე დარეკეთო.

რაც ღრო გადიოდა, გლოვის ზარი უფრო მძლავრად რეკდა და

გამოჩენის იმედი იწურებოდა. მზიას თვალთაგან ცრემლები წვეთ-წვეთად ჩამოდებოდა, მანუელას მშობლებს თუ ერთი ჰყავდათ სატი-რალი, მზიას კი — ორი. შინაურს თუ გარეულს, ახლობლებსა და მეზო-ბლებს, ყველას, უცხოსაც კი, ვისაც მანუელას სილამაზისათვის თვა-ლი ოდნავ მაინც მოუკრავს, უხამსი გულის პატრონის გარდა, თვა-ლებზე ცრემლები არ მოსდგომოდა. თავისი ქცევით, გულის სითბო-თი და ზრდილობით მანუელამ მზიას გულის ლაღარში იმდენი სითბო დაატრიალა, რომ ალალი იყო ცრემლის დაფრქვევა. ისიც იცოდა, რომ ბონდოს, პირველი ხელმოცარული სიყვარული დაღვივით დააჩნ-დებოდა, დიდხანს ივლიდა სევდიანი.

მხოლოდ ჭორიკების შესაკრები ბუდე იყო ბედნიერი და ხალი-სიანი. მგლოვიარე დღეებში მათ გარშემო სიხარულის ალი იფრქვე-ოდა. ქეთის ენის მოქნილობამ ისე გააბოროტა ერთ ღროს ღირსებით სავსე ზაირა, რომ მთლად მის გავლენაში მოექცა. სამზარეულოში ისხდნენ, ყავას მიირთმევდნენ. მათი მხიარულება ცაში ანგელოზებს მყუდროებას უფრთხობდა.

ქანეტამ ჩაილაპარაკა:

— ნეტა ცოცხალი არ იყოს!

— სადმე, რომ გამოჩნდეს ხომ დავიღუპეთ, — გამოეპასუხა ქე-თი, — ვინ იცის იქნებ დაიხრჩო.

— მე კი მეცოდება, — თქვა დანანებით ნინომ.

ზაირა სახეზე წამოჭარხლდა, გაცეცხლდა და განერვიულდა:

— დედი, შენ ჩემთვის კარგი არ გინდა, — ღვარძლიანად წაისისი-ნა ზაირამ.

რომელ დედას არ უნდა შვილისთვის კარგი, მაგრამ ბოროტებამ უმაღლეს წერტილს მიაღწია.

ქეთიმ ნინოს შესთავაზა:

— წავიყვანოთ ზაირა მოსკოვში, ჩვენთვის შევიძინოთ სასურველ ნივთებს და ბონდო ბატონსაც ვესტუმრებით, იქნებ ჭვარიც იქავე დავწეროთ.

ამის გაგონებაზე ზაირამ აღარ იცოდა რა ექნა. მეზობელ ოთახში გავიდა და სიმღერა წამოიწყო.

სიყვარულო, რა ხარო,
 ბოროტების და ხარო,
 გთხოვ რომ ბედნიერების
 სიტკბო გადმომაყარო.

— ნინო, სადილად რა ვჭამოთ? თუ ინებებთ, ხორცი მე მაქვს, ხინკალი გავაკეთოთ, გულით მინდა და ხასიათს ნუ გამიფუჭებს, თქვა ქეთიმ.

საქმე გაინაწილეს და შეუდგნენ ქეთის სურვილის შესრულებას, ამ დროს გარეთ რაღაც ხმაურმა იმატა, ქეთიმ ფანჯრიდან გადაიხედა და მეზობლის ბავშვს კითხა:

— რა მოხდა, ხომ არაფერი გაგიგიათ?

— საავადმყოფოდან დარეკეს. თურმე უპოვნიათ მტკვარში დამხრჩვალნი, მოდით და ნახეთ, თქვენი ხომ არ არისო. ჰოდა, ახლა წავიდნენ. არ ჯობდა, ეგ უბედური დათანხმებოდა და იმ ქურთს გაყოლოდა, დღეს ცოცხალი იქნებოდა? ათი დღე გავიდა მისი დაკარგვიდან და ვინ იცის, როგორაა თევზებისაგან დაჯიჯგნილი.

ნინომ თეფშზე დაწყობილი ცხელი ხინკალი ფანჯრის რაფაზე დადო გასაგრილებლად და მერე იმავე სადარბაზოში მცხოვრებ ქალს გადასძახა:

— მიცვალებული მოასვენეს?

— მადლი უფალს, ცოცხალი ყოფილა, გამოჩნდა.

— როგორ თუ ცოცხალი, გამოჩნდა? მანუელა? რას ამბობ!

— ჰო, გამოჩნდა.

— რაო, სად ყოფილა?

— მოსკოვში.

— ახლა აქ არის?

— არა, ბონდოს დაურეკავს დედისათვის, დისერტაცია დავიცავი და ხვალ დილით დაგვხვდით, მოვფრინავთ მე და მანუელაო.

— ქეთი, ჟანეტა, დავილუბეთ!

— გამოჩენილა ის კახპა!

ზაირამ შეიტყო თუ არა ეს ამბავი, თავისი ოთახის კარი გამოკეტა და ირგვლივ ცრემლის გუბეები დააყენა.

— მიდი, ქეთი, მიხედე ზაირას, თავს არაფერი აუტეხოს, ეს გოგო მიუბედურდება, რა მეშველება, ჩვენი ბრალია, ჩვენი, ძალად შეყავართ.

— გაჩერდი, ნინო, ქეთი ეშმაკია, რაღაცას კიდევ მოახერხებს.

ამასობაში დამტარებელმა ადრესატს ერთდროულად სოხუმიდან და მოსკოვიდან გამოგზავნილი წერილები მოუტანა. ერთში იტყობინებოდა, აქ ამხანაგთან ვარ არ შეგეშინდეთო, მეორეთი, მოსკოვში ბონდოსთან ვარ და თუ მიგვიღებთ, ჩამოვალთო. ახლა მწუხარებამ

დალხინებულ ოჯახში გადაინაცვლა, ხოლო მგლოვიარე სინარულმა დაისადგურა.

ღმერთი დიდია და მოწყალე, ავისმქმნელის პასუხის გამცემია.

ქეთი ოთახში შევიდა, ზაირა საწოლში სლუკუნებდა. მაგიდასთან მიმჯდარს საკუთარი თავი ხელებზე დაყრდნობილს გამოუტირია. ქეთიმ საბანი გადახადა, თმებზე ხელი გადაუსვა და სანუგეშოდ აკოცა.

— დაწყნარდი, გენაცვალე, რატომ ტირი, ჯერ ხომ იმედი მთლად არ ამოწურულა. შენი ქეთი დეიდა არავის აპატიებს დიშვილის შეურაცხყოფას.

— არ მინდა, არა, მომეშვი, თავი უნდა მოვიკლა, მოვცილდე შენს ტყუილებსა და ჩემს ნერვიულობას.

მისი გაწიწმატება ნებივრობას უფრო ჰგავდა, ვიდრე გულის ამოძახილს.

— გაუცივდეთ გულ-მუცელი მაგათ, როგორც ეს ხინკალი გაგვიციეს და გაგვიუგემურეს.

ამის თქმა და, ოთახში ნინო და ჟანეტა შემოვიდნენ, სკამზე დადეს ხინკლით სავსე თეფში და გემრიელად შეექცნენ. განსაკუთრებით ილუკებოდა ჟანეტა, რომელიც უკანასკნელ ხანს უმადობას უჩიოდა, მხოლოდ ზაირას გაბუტულ გულში ჩაეყო ხელი დეიდას და ჰაერს გამყოლი სიტყვებით ანუგეშებდა:

— ზაირა, ჩემსკენ გადმობრუნდი, გენაცვალე. მე იმ ბიჭს კიდევ ვნახავ. ვფიქრობ მანუელას ცოცხალი თავით არ დათმობს, ან რატომ უნდა დასთმოს. მართალია მახინჯია, მაგრამ მანუელა იმისთვის მაინც ზედმეტია, — კვლავ ანუგეშებდა ქეთი.

ზურგშექცევით მდგარმა გულამოსკენილმა ზაირამ თავისთვის წაილულულა:

— მანუელაზე რატომ ამბობთ, მახინჯიაო, ამით თქვენ ამტკიცებთ, რომ ბონდოს მხედველობა არ უვარგა, ვერ არჩევს ავსა და კარგს. მანუელა მშვენიერი გოგოა, მე მჯობია, მერე რა მოხდა, რომ ის ქურთია და მე ქართველი, სიყვარული არ გვანსხვავებს. განა არ ვიცოდი, ის მე არ შემირთავდა, მაგრამ თქვენმა ბოროტმა ენამ გადამრია და თავის დახრჩობა გადამაწყვეტინა.

ქეთის უნდოდა ზაირას დასამშვიდებლად ამ დაძაბული საქმიდან გამოსავალი გზები დაესახა, მაგრამ ზაირას საყვედურმა გული ორად გაუბო, ვედარ გაბედა, ნინოს თვალით ანიშნა გავიდეთო. სამზარეულოში გამოსულები რაღაცაზე კარგა ხანს ჩურჩულებდნენ:

— მე დღეს იმ ქუროს ვნახავ, ცეცხლმოკიდებულ გულზე ჩემი მოქნილი ენით საწვავს დავასხამ, ბენზინს, ნავთს კი არა, რომ ეს გოგო არავითარ შემთხვევაში არ დათმოს. თუ არა და, ჯაღოთი, შხამით, საწამლავით ვიმოქმედებ. ასეა საჭირო. მიზნის მისაღწევად ყველა საშუალებას ვიხმარ. თუ გარემოება მოითხოვს, ადამიანი სასიკვდილოდ უნდა გაწირო კაცმა.

— როგორ, სასიკვდილოდ? არა, ქეთი, მაგაზე ვერ დაგეთანხმები, თუნდაც სხვა ვიღაც ვივინდარა, ქუჩის მაწანწალაც რომ იყოს.

ზაირას ოთახიდან დაბრუნებული ჟანეტა სხვა პრობლემით იყო დაკავებული.

— ზაირამ ხინკალი ჭამა?

— არა, ტირის, ვერ გავაჩერე. მე ამ გოგოს ერთმა სიტყვამ ძალიან ჩამაფიქრა.

— ქეთი, შენ და ზაირა მოსკოვში რომ იყავით, მაშინ ზაირასა და ბონდოს შორის ხომ არაფერი მომხდარა?

— რა უნდა მომხდარიყო?

— ესე იგი, უყურადღებოდ არ დაგიტოვებია?

— არა-მეთქი, ჟანეტა, რატომ მეკითხები მაგას?

— რატომ და ასე ამბობს ზაირა, თქვენ შემაცდინეთ, თქვენ, შენ და ქეთიმ, ბონდოც თქვენ გადარიეთო. თუ არა, მე იმას არ ვუყვარდი და არც მე მიყვარდაო. განა იმიტომ, რომ ჩემი მოსაწონი არ იყო, არა, მე შეიძლება გულში მედო ფეთქადი ნივთიერება, ქიმიურად დაკრისტალებულივით, მისდამი მხოლოდ სიყვარულის ნამცეცი, მაგრამ ვგრძნობდი, რომ ის მე არ შემირთავდა და ჩემი ნებისყოფა ამ გრძნობას თავისუფლად იმორჩილებდა. თქვენ კი გაუთავებელი ჩიჩინით ჩემს გულს მგზნებარების ცეცხლი მოუკიდეთ და შედეგიც სათანადო გამოიღო, რამაც გარღვეული სიკვდილის გზაზე დამაყენაო.

ამბის მოსმენის შემდეგ ნინომ ისეთი თვალებით გადახედა ქეთის, რომ მის დღეში სახეზე ასეთი მრისხანება არ უნახავს. დაიწვა ქეთი გაუმხელელ ცეცხლში და დაბნეულმა ენის ბორძიკით დაიწყო:

— ჩვენი იქ ყოფნის დროს, ჩასვლისას კი არა, მეორე დღეს, დაახლოებით ორ საათზე მივედი თნივერსიტეტში და ლექციების დამთავრების შემდეგ შევედი ბიბლიოთეკაში. ბონდოსთან დიდხანს ვისაუბრეთ. შეხვედრა, რა თქმა უნდა, მხიარული, გულთბილი იყო. მიგვიპატიჟა, მერე ვთხოვეთ გავგყოლოდა მალაზიებში. ბონდომ მოი-

ბოდიშა, კათედრის გამგის დავალებით მოსკოვის გარეუბანში წავიდეთ აუცილებლად. ზაირას ვუთხარი, ხელს ნუ შევუშლით, ჩვენ-ჩვენი საქმეები მოვითავოთ-მეთქი. ზაირა არ წამოსულა. ჩვენ აქ დაველოდებითო, მითხრა და მე მარტო წავედი.

— მერე, რომ დაბრუნდი, საცა დატოვე იქ დავხვდნენ?

— კი, ქალბატონო თავადის ქალო ნინო.

— იმავე მაგიდასთან დავხვდნენ, რომელთანაც დატოვე?

— არ ვიცი, მე იმ დარბაზში პირველად ვიყავი და აქედან გამომდინარე, გარემოს ისე როგორ აღვიქვამდი, რომ დაბეჭითებით მახსოვდეს განშორების ადგილი, სად, რომელ მაგიდაზე დავტოვე ზაირა და ბონდო.

— ის მაინც არ გახსოვს, რა ხნით დატოვე მარტო ისინი?

— ოთხი საათი. ამ დროში რა უნდა მომხდარიყო მათ შორის ისეთი, რომ აღნიშვნად ღირდეს?

ნინო ახლა უფრო სერიოზულად აღშფოთდა.

— როგორ? გამოდის შენ განგებ მოუწყე ყოველივე? ქეთი არ გრცხვენია? მე ვიფიქრე, კარგი მეთვალყურეა-მეთქი, შენ ქათამივით გამყიდე. ხომ გითხარი, ბიჭს ხელში არ ჩაუვდო-მეთქი?

— ნინო, რატომ მელაპარაკები ასე?

— ნინო სწორს ამბობს ქეთი. მეც აქ ვიყავი, როდესაც გთხოვა, გოგო მარტო არ მიატოვო. შენ კი, გამოდის, მეგელს ბატკანი ხელში ჩაუგდე.

ქეთის არ მოეწონა მეგობრის გამოხდომა და იქით შეუტია.

— ნეტა შენ ვინ გკითხავს. თქვენ არ ამბობდით, კარგი ბიჭია, დიდებული ოჯახის შვილიაო? ახლა რომ დავჭირდათ, მგლაც გამოიყვანეთ. ალბათ ისიც დავავიწყდათ, რომ მეხვეწებოდით: შენი ჭირიმე, ქეთი, მოხერხებული ენა გაქვს და გაურიგეთ. მე ჯერ იმედი მთლიანად არ გადამიწურავს. დამაცადეთ, თუ რაიმე მოხდა მათ შორის, პირიქით, ხელს გვაძლევს ჩვენ და არა სხვას, იგი საფუძველია ბონდოსა და მანუელას განშორებაში. მერწმუნეთ, უთუოდ ყოველივე ზაირასა და ბონდოს სასარგებლოდ დამთავრდება.

მეგობრები ისე ხმამაღლა მსჯელობდნენ, რომ საწოლში მწოლარე ზაირას ერთი სიტყვა არ გამოეჩინა, თუმცა იმ საუბრის დროს ბევრი ამადლევებელი ფრაზა ითქვა, ზოგი დამამწვიდებელი, მაგრამ ერთ სწორ გზაზე მდგარი საუბრის შინაარსი ზაირას ცეცხლმოკიდებულ გულს ვერაფრით შველოდა, პირიქით, ცეცხლს უკიდებდა, აღი-

ზიანებდა და იმედის ნაპერწკალს უქრობდა. მხოლოდ მისი გონება იტოვებდა ავისა და კარგის განსჯის უფლებას. ნინოს მღვრივანეობის რეზიუმეები ავისმომასწავებელ ტალღებს დაემსგავსა. ურთიერთშორის განაწყენებით გამოწვეული დუმილი ქეთიმ დაარღვია და თავგამოდებით დაიწყო დაშვებული შეცდომების თანმიმდევრობით გამოსწორება.

— ქალბატონო ნინო, წამოწყებული საქმე ჩვენ სასარგებლოდ არ დამთავრდა, საწამლავს ხომ ველარ გაექცევა.

— ქეთი, ასეთ ბოროტებაში მიხვედი? არ გრცხვენია? მაგას როგორ ამბობ დედისერთა განათლებულ, ღირსეულ ვაჟკაცზე? როგორ უნდა გაიმეტო დედამისი? ის ხომ ჩემსავით ერთ შვილს შეჰხარის, მასზე ამოდის მზე და მთვარე, მის დაბნელებას ვერ მოგიწონებ, რადგან მეზობლის გლოვა ჩვენი გლოვაა.

ქეთის სულიერმა ზნედაცემულობამ ზაირა მთლად აღაშფოთა, მაგრამ დედამისის ნათქვამი რომ მოისმინა, იმან გული დაუცხრო და თავშეკავებულად გამოვიდა პერანგის ამარა.

— ქეთი დედა, ეგ რა თქვი, საზარელი საქმის ჩამდენს, მე ადამიანად როგორ მივიჩნევ? ამას ქვია სულით დაცემა და სხვა არაფერი. თქვენ რომ ის მოწამლოთ, მეშველება მე რამე? მგონი, არაფერი. პირიქით, შინაურ-გარეულს აგვატირებს, გულს დაგვწყვეტს, ხოლო თუ გამჟღავნდა, ციხე არ აგცდება და არც ჩვენ გვეტყვიან მადლობას, ხალხში თავს ვერ გამოვყოფთ. და თუ ვერ გაიგეს, მით უარესი, ზნეობრივად დაგვასამარებს.

ამ ხნის განმავლობაში ქანეტას თავი აღარ გამოუყვია კუს მსგავსი ჯავშნიდან, მხოლოდ ქეთის გამოთქმულ ფრაზებს სიტყვა-სიტყვით კრებდა, ახარისხებდა, გველივით თვალებს ხან ერთს მიაპყრობდა, ხან მეორეს. და აი ახლა, როდესაც ყველა გაჩუმდა, მსჯელობა ძალზე უადგილოდ და უსუსურად წამოიწყო, რისთვისაც კვლავ რისხვა და იმსახურა, არა მარტო ქეთისგან, ზაირასა და ნინოსაგანაც.

— ქეთი, იჩქარე, ეს ამბავი დროზე უნდა გაირკვეს, თუ ცდა უიღბლო გამოდგა, მაშინ ბავშვი ცოდვია. მუცელი მაინც მოვაშლევინოთ, ხოლო თუ მუცელი დაემჩნა, მეზობლები გაიგებენ და ხალხში თავი მოგვეჭრება, მერე უაზრობა იქნება ყოველივე.

— ქანეტა, დაუკვირდი და იაზროვნე, რასაც აქ ვამბობთ, ყველას კი არ უნდა გააგებინო. არ ვიცი თუ ეს გარემოება მართალია თუ არა. ჩვენ ჩვენი აზრი დაფარულად გამოვთქვით და შენ კი გაგვამხილე,

ამით ბავშვს გული დასწყვიტე. ჭრილობას მარილი წააყარე, რას ნიშნავს ყოველივე? გინდა ისე მოვიქცეთ, რომ შენთან არაფერი მოხდეს ვერ გრძნობ, ნინოსაც შეურაცხყოფა მიაყენე, აბა შენი შვილი იყოს ამ მდგომარეობაში, გესიამოვნებოდა, შეეგუებოდი?

— მართლა, დაუფიქრებელი ლაპარაკი იცი, ჩემო ქანეთა, — დაუმოწმა ნინომ, — ჩვენ ოთხმა ვიცით საიდუმლო და ჩვენ შორის რომ უთანხმოება არ ჩამოვარდეს, ეს ამბავი გარეთ არ უნდა გავიდეს.

ზაირამ ცალკე გამოთქვა მოსაზრება:

— ქეთი დეიდა, არავის ჭკუის სწავლება და გულის დამშვიდება არ მჭირდება. მე ვიცი, ამ უაზრო თამაშში ყველაფერი წაგებულა და ამას ახლა აღარაფერი ეშველება. ეს გარემოება მარტო ჩემი შეცდომა არაა, მერწმუნეთ, თქვენი დაუღალავი შრომის ნაყოფია. სიყვარული გულში მზესავით უნდა ენთოს და თაკარა სხივებით წვავდეს ადამიანებს. თუ ორივეს გული უმწიკვლოა და უცოდველი, მაშინ იგი თავიდანვე ღირსეულია და სამომავლოდაც მყარად არის დაკავშირებული ადამიანურ ფესვებთან, მისი ამოძირკვა ადვილად არ ხერხდება. და დიახ, ასეა, სიცოცხლე თუ ურთიერთ გულწრფელ სიყვარულში გაატარა ცოლ-ქმარმა, მაშინ ხანდაზმულობის ასაკში სიკვდილიც ვერ შეაშინებს მათ. სიყვარულს მალვა არ უყვარს, პირიქით, გულახდილობა ალამაზებს. დედაშვილობა მასზეა დამყარებული და ბავშვის ცნობიერებაც აქედან იწყება. ხალხში ასეთი გამოთქმა არსებობს, დაფარული და დამალული ეშმაკისააო. ხალხი ჭკვიანია, მის სიბრძნეს წინ ვერავინ აღუდგება. ერთად ერთი, რაც ჩემს სულიერ შემფოთებას იწვევს, ჩემივე დაუდევრობაა, სიყვარულისადმი ზერელე, გულცივი დამოკიდებულებაა. არა და არა, არ მებატიება. მე იგი ხელოვნურად შევქმენი, უგულოდ და უსიყვარულოდ ვნებათაღელვაზე, ხვევნა-კოცნასა და მტლამა-მტლუშზე ავაგე. დავივიწყე ქართული ტრადიციები, უარყავი ადამიანური ღირსებები, ბოროტ განზრახვათა ქსელში გავაბი უცოდველი და პატიოსანი ვაჟკაცი. დიახ, პატიოსანი. მე მას დავაკარგვინე წონასწორობა, სწორ გზას ავაცდინე. ჭეშმარიტებას ამოფარებული მეფისტოფელივით ვმოქმედებდი და აი შედეგიც, ბოროტებას ბოროტებითვე ვიმკი.

ზაირა ერთხანს ჭერს მიშტერებოდა ზურგშექცევით, მთელი სხეულით შემობრუნდა და მგზნებარებით განაგრძო:

— მე რა თქმა უნდა, პატიებას არ გთხოვთ, თუმცა ჩემს მიერ სახიფათო ნაბიჯის გადადგმაში გარკვეული წილი თქვენც მიგიძღვით.

არც დედაჩემს ვამართლებ, მაგრამ ეს ბოროტება მეტწილად თქვენს დამსახურებაა. თქვენ შეაგულიანეთ დედაჩემი, ყველაფერი ილაშქრეთ, რათა მანუელა თავიდან მოგეშორებინათ. მე კი ვიცი, რომ ის კარგი გოგოა, ღირსებითა და კეთილშობილებით საესე, მაგრამ ვადამრიეთ და მის მეტოქედ მაქციეთ. გეყოთ, ქალბატონებო, გეყოთ, აურაცხელ ბოროტებას გულში ნუ გაიჩერებთ, გაკეთილშობილდით, ვალამაზდით, გამშვენიერდით, მიხვდნენ თქვენს არაადამიანობას და მეზობლებიც შემოგწყრნენ, ჩემი გულწრფელი თხოვნაა, დაიბრუნეთ ძველებური კეთილშობილება და ზნეობა. გააგრძელეთ გულითადი მეზობლობა და ამ თემაზე აღარ ილაპარაკოთ. მე ჩემ ცოდვებს, ცხადია, მოვერევი. ვინც არ უნდა ჩაერიოს, გზიდან ვერ ამაცდენს. მუცელს მაინც არ მოვიშლი, ბავშვს ვავაჩენ და ვავზრდი, ან არა და, სიცოცხლეს თვითმკვლელობით დავამთავრებ.

როდესაც ბონდო და მანუელა ბაღში სეირნობდნენ, ბილიკის გვერდით ბუჩქებში ქურდები ნაპარავ ოქროს სამკაულებს იყოფდნენ. მართალია ახალგაზრდებს იქით არ გაუხედავთ, მაგრამ თვით ქურდების ხელმძღვანელს მანუელას მშვენიერება მხედველობიდან არ გამოორჩენია, დაინახა თუ არა, ღრმად ამოისუნთქა და ზედ გულამოსკენილმა დააყოლა, ივპ, რა გოგოაო. ამ სიტყვებთან ერთად უღვაშებზე ხელი გადაისვა.

— მოგეწონა, უფროსო? — სულელურად იკითხა ერთ-ერთმა ქურდმა.

— ეგ არ არის შენი საქმე.

— არა, კი არა, მე შემიძლია გიშუამდგომლო.

— გამომართვი ოქროს ნივთი, მიდი, უთხარი, რომ აქეთ, ხელმეორედ გამოიარონ.

— ეს სამკაული ხუთი გრამიც არ იქნება და ამის გულისთვის არ მივალ.

— რა, შეგეწინდა?

— არა, არ შემწინებია.

— მაშ, რატომ არ მიდიხარ?

— ერთი სამკაულის გულისთვის არ წავალ.

— მე ხომ არ გეუბნები ბალიშზე თავი დაადებინე და დამიძახემეთქი. მე მინდა ჩემსკენ გამოისეირნონ, რომ უფრო კარგად შევათვალიერო. წახვალ თუ არა?

— მივდივარ და შენ მხედველობა გაამახვილე.

ბონდოს და მანუელას სწრაფად წამოეწია და შეაჩერა.

— მეგობრებო, — მოკრძალებით მიმართა მათ, — იქით საშიში ზონაა, უკან დაბრუნდით, აი აქეთ გაიარეთ.

მოციქულმა დავალება პირნათლად შეასრულა და ისევ იმ გზით გამოატარა.

— ივჰ, ატამანმა კიდევ ამოიღო მუცლიდან ქარი. დაბრუნებული მოციქული შეეკითხა:

— უფროსო, ოქროს კიდევ ხომ არ დათმობ?

— ოქროს კი არა, ესპანეთის იმპერატორი რომ ვიყო, ტახტსაც დაგიტომობდი, ოღონდ მაგ გოგოთი გულის ყინი მომაკვლევიც.

— მომეცი ეგ შენი წილი ოქრო, ბიჭს დავახარებ და შეიძლება ქალი ლოგინშიც ჩავიგორო.

— წაიღე, მე დღეს თუ არა, ხვალ კიდევ ვიშოვი, ოღონდ შენ მაგ გოგოსთან საქმე გამიჩარხე, მერე მე ვიცი, ხელცარიელი არ დაბრუნდე თუ გინდა, რომ პური ჭამო.

ათი წუთის შემდეგ ქურდი თვალების სრესით დაბრუნდა და ბატონს ოქრო დაუბრუნა.

— არა, მაგათთან არაფერი გამოვა, უფროსო.

— ეგ, რა არის, როგორ დაულუჯრებიხარ, მე მაგათი...

— მოიცა, გითხრა. ოქრო შევაძლიე, წაიღეთ-მეთქი. ერთი პირობით, ამ გოგოს ჩემ უფროსს მიუყვან-მეთქი და ამ დროს ერთი ისეთი სილა გამაწნა, რომ თვალებიდან სულ ციციანათელები გადმომცვივდა, მერე ცა ჩამოხნელდა და ოქრო სულ დამეფანტა.

— ოხ, მაგისი, უნდა წავიღე.

ფეხზე წამომდგარი უფროსი ქურდმა ისევ შეაჩერა:

— დამაცადე, აღარ იტყვი ვინ გამარტყა? გოგომ გამარტყა...

— ბიჭმა არაფერი გითხრა?

— მითხრა, მე არ შეგეხები. ეგ ერთი იკმარეო. მერე ოქრო აკრიფეს და უკან გამომგზავნეს.

— სრულად, ერთიც არ დაუკლიათ. ხომ შეეძლოთ, რომ სულ წაერთმიათ?

— არა, მაგას არ იზამდნენ.

— რატომ, რა გაუჭირდებოდათ?

— ალაღმართალნი არამ ლუკმას ვერ შეირგებენ. არა უმჯობესი კარგი წყვილები ყოფილან და ღმერთმა ხელი მოუმართოთ. მე ეს შეურაცხყოფა ჩემდა თავად მიბატეხია.

ზამთარი მიიწურა. აპრილის პირმომცინარე მზე დედამიწას ზამთრისაგან მიყენებულ ჭრილობებს უშუშებდა. მზემ გააღვიძა დედამიწა, სული შთაბერა ბალ-ვენახებს, ტყეებს და მინდვრებს.

ადიდებული მდინარეები გულაღრენილები მოექანებოდნენ და მთის ამბებს ბარს უამბობდნენ.

ადამიანების სულშიც მზემ და ხალისმა დაისადგურა.

ბედნიერი იყვნენ ბონდო და მანუელა. ახალგაზრდული მგზნებარებით, სიყვარულითა და ოცნებებით სავსენი ცხოვრობდნენ.

კინოს ბილეთები აღებული ჰქონდათ და გადაწყვიტეს ფილმის დაწყებამდე დარჩენილი ერთი საათი ბაღში გაეტარებინათ. სამსახურებიდან დაბრუნებულნი ისეთ მხიარულ განწყობაზე იყვნენ, რომ დედამიწაზე თუ საღმე სიავე და ბოროტება სუფევდა, არ ეგონათ.

მე, როგორც ავტორმა, თავი შევიკავე და კინოში მათ აღარ შეეყოლივარ. თუმცა უბილეთოს ფილმზე დასასწრებად ვინ შემიშვებდა, რომც შემძლებოდა, არც შევიდოდი, რადგან სიყვარული ბედნიერ წყვილთა თანაზიარი გრძნობაა და გულის სიდრმეში ჩახედვის უფლება არ მქონდა. ეს ხომ სხვის საქმეებში ჩარევას ნიშნავდა.

შინ ბონდოს დედას წმინდა სანთლები აენთო და ერთად-ერთ შვილსა და რძალს ღმერთს ავედრებდა, თხოვდა მათ ჯანმრთელობას, გამრავლებას და გახარებას. მალიმალ გამოაღებდა ფანჯარას და გზას გასცქეროდა. მოლოდინით განვლილმა დრომ საათნახევარიან ფილმს სამჯერ გადააჭარბა, თუმცა შეეძლო დაეძინა კიდევ. მაგიდა გაწყობილი ჰქონდა. ჩვეულებრივ ოჯახის ტრადიციას არ უღალატა, შვილის მოსვლას დაელოდა.

ერთ დღეს სამსახურიდან ადრე დაბრუნებულმა მანუელამ დაულაგებელი სახლი წესრიგში რომ მოიყვანა, სავარძელში ჩაჯდა და ისვენებდა. მსუბუქი ფიქრით ფრთებშესხმული აღმა-დაღმა ნიავივით დაჰქროდა. თავად მხიარული იყო, მარტობას მიუჩვეველი, ბონდოსი და დედამთილის მოლოდინში ზარის წკრიალს მიყურადებული. მისი ოცნება შორს სწვდებოდა. თვალწინ ედგა ხვალისდელი დღე-შვილის ყოლა, აკვნის მოსართავეები და ბავშვის ჩასაცმელები. ზარი აწკრიალდა თუ არა, მანუელა უმალ წამოხტა, კარები გააღო და თა-

ვისი ღვიძლი ძმა შერჩა ხელში, რომელიც დედმამიშვილებში უკეთესა-ზე მეტად უყვარდა, საერთოდ და-ძმანი ცხოვრებაზე განსხვავებული აზრისა იყვნენ. უფროსები ქართულ ზნე-ჩვეულებას, ადათ-წესებს ათაყვანებდნენ. იმხანად მანუელას დაბადების დღე ახლოვდებოდა, დას ძმამ საჩუქრად უძვირფასესი მძივი მოართვა. ყელზე გაიკეთა და ღვთის განგებით, ნაქარგ ვულ-მკერდს უჩვეულო ელფერი შემატა. კვლავ აწკრიალდა ზარი, კარი მანუელამ გააღო, ბონდო შემოვიდა, უხასიათობა ემჩნეოდა, მაგრამ ცოლისძმა რომ დაინახა, აღარ შეიმჩნია, ხელი ჩამოართვა და თქვა, მოშიებული ვარ და ერთად ვივახშ-მოთო. მანუელამ სუფრა გააწყო. კარგი იქნება თუ დედას მოვუც-დითო, მართლაც ლოდინი დიდხანს აღარ დასჭირვებიათ. ქალბატონი მზიაც მობრძანდა და მაგიდას შემოუხსდნენ. ისაუბრეს, იხუმრეს, იცინეს, იმხიარულეს, შამპანურს შეეხალისნენ. სტუმარი რომ გააცი-ლეს, მანუელამ ბონდოს შეახსენა:

— კარი რომ გავიღე, რაღაც უხასიათობა შეგნიშნე, სამსახურში ხომ არავინ გაწყენინა?

— არა, არა, ცუდ ხასიათზე არ შემოვსულვარ. დაღლილი ვიყავი და უხასიათობის მიზეზიც ეს იყო.

შევიდნენ საძინებელ ოთახში და ბონდომ საიდუმლო იქ გახსნა:

— იმ ბიჭს უჩივლია და ორივე სასამართლოში დაგვიბარეს.

— რომელ ბიჭს, არ ვიცი?

— სანაპიროზე რო დაგვხვდა.

— გადარჩენილა?

— ალბათ. თუ არა, ვინ გვიჩივლებდა?

— არა მგონია, ბონდო, იმ სიბნელეში მისი მშველელი ვინ გა-მოჩნდებოდა?

— შენ ფიქრობ, მკვდარია? ეგ უფრო უარესი.

— მე ვფიქრობ, იქნებ სხვა მიზეზია.

— რა სხვა მიზეზი, დააშავე რამე შენ?

— მე რა უნდა დამეშავებინა.

— სხვა რაიმე არც მე დამიშავებია, ესე იგი, მართლები ვართ და ტყუილად გვიბარებენ? დაუშვებელია.

— ბონდო, რა ვქნათ?

— რა უნდა ვქნათ, რომ მივალთ იქ გაირკვევა ყველაფერი.

— ის ოხერი, რა ჭირად გამოგვივარდა. არადა, ის დღე სულ მხიარ-ულებაში გავატარეთ. არ ჩავგამწარა?

— ახლა დავიძინოთ და ხვალ გაირკვევა.

— როგორ უნდა დავიძინო, ლამისაა გული გასკდეს, ბონდო, ხეტა არ გეტყვა.

— ახლა რომ არ მეთქვა და სასამართლოზე ისე მივსულიყავით, უფრო ცუდი არ იქნებოდა? ხვალამდე გული ნელ-ნელა შეეგუება, აზრებსაც წინასწარ დავაწყობთ, სასამართლო უწყება რა დროსაც გადმომცეს, იმ დროს მივედი, მაგრამ მერე მამაჩემის ამხანაგი ვნახე, ველაპარაკე მას ტელეფონით, ავუხსენი ყველაფერი, როგორც მოხდა.

მითხრა, გაიგე ვის ხელშია საქმე და ვინ არის მომჩივანიო, მაგრამ დრო არ არის ამდენი.

— ბონდო, ჩავრიოთ ვინმე, იქნებ შევრიგდეთ?

მეორე დღეს, აღნიშნულ დროს მომჩივანმა და ბრალმდებელმა დაიკავეს მითითებული ადგილები და დაიწყო სასამართლო, მოსამართლემ ამოიკითხა გვარები და ბრალმდებლებს გააცნო განჩინება. განჩინებაში ნათქვამი იყო, რომ „თხუთმეტი მაისის საღამოს ცხრა საათზე, მომჩივანი მოქალაქე ხიზირა მურაზის ძე ფაროევი ვიძყოფებოდი რესტორან „არაგვისა“ და ძველი ავტოსადგურის შუა მტკვრის მარჯვენა სანაპიროზე. ჩემთან მოვიდა ორი ბიჭი და ერთი გოგო. ფული მომთხოვეს, მე არ მივეცი. დავუმაღლე, ვუთხარი, არა მაქვს მეთქი. წამაქციეს, მცემეს, ორასი მანეთი ფული წაიღეს, კოსტუმიც გამხადეს და მერე მტკვარში გადამაგდეს, ეგონათ დავიხრჩობოდი, ბედად ცურვა ვიცი, მტკვრის მღვრიე ტალღებს გავყევი და ჯებირის ნაპირას კიბეზე ამოვედი. ამ ორის გვარი დავადგინე, მესამესი ჯერ-ჯერობით ვერ მოვახერხე. ერთია ბონდო თენგიზის ძე სარალიძე, მეორე, მანუელა მამედის ასული მამედოვა“. განცხადებას ხელს აწერს მომჩივანი.

— საქმეს გაეცანით. თქვენს მიმართ წამოყენებულია ბრალდება, ეთანხმებით თუ არა მას?

— არა, პატივცემულო მოსამართლე, ეს ყოველივე სიცრუეა.

— თუ არ ეთანხმებით, მაშ, ბრძანეთ მხოლოდ სიმართლე, ბონდო ბატონო!

— მოგახსენებთ, ფილმი დამთავრდა თუ არა, მე და ჩემი მეუღლე ბაღში შევედით და კიბით ჩავედით სანაპიროზე. ხიდის გავლით ფეხით გასეირნება გვეწადა და შინ მარჯანიშვილის მეტროდან წავსულიყავით, კიბეზე რომ ჩავედით, მტკვარს გადავხედეთ. მივედით

ჯებირთან და ვათვალისწიებდით გარემოს. ამ დროს ჩვენთან მოვიდა სრულიად უცხო პიროვნება, მკლავში ხელი ჩაავლო მანუელას, ხოლო მე მომმართა, შენ თავისუფალი ხარო. ეს ჩემი ცოლია და მე უნდა წავიყვანო!

უეცრად შემზარავი აზრი დამეუფლა. მცირე ხნით თავი შევიკავე, მერე გონს მოვეგე და კვითხე მოძალადეს, ამიხსენი, საიდან, როგორ და რანაირად არის ეს ქალი შენი ცოლი? მან მითხრა, რომ მამაჩემს სუფრა გაუწყვია და მანუელას მამაც იქ ყოფილა. ერთმანეთისათვის პირობა მიუციათ, მე ახალშობილი გოგო მყავს, შენ ვაჟი. როდესაც გაიზრდებიან, დაწუნება არ იყოს, ბედს დავმორჩილდეთ და დავმოყვრდეთო. მამაჩემს უარი არ უთქვამს, ხელი-ხელს მისცეს. იმის შემდეგ მათ შორის მისვლა-მოსვლა და ნათესაობა ჰქონიათ.

— ბატონო მოსამართლე, მე ამ სისულელეს აბა როგორ დავთანხმდებოდი, სიყვარულით ვიქორწინეთ, ხელი მოწერილი გვაქვს, ქალი, ცხადია, მას არ მიჰყვებოდა. მან იძალა, პირდაპირ ხელჩართული ბრძოლა გაუმართა ჩემს კანონიერ მეუღლეს. კი, მე თანახმა ვარ, თუ ჩემი მეუღლე ტრადიციას არ დაარღვევს, კეთილი, აგერ აქ არის და წაიყვანოს, მაგრამ რომ არ მიჰყვება? კანონიერ ცოლს ძალით ხომ არ გავატან, ეს ჩემი ღირსების შელახვაა, ორი სილა მანუელამ გააწინა, მაგრამ მაინც არ მოეშვა. იძულებული გავხდი, ღირსეულად დავხვედროდი. მუშტი ვუთავაზე ნიკაპში, იგი ტორტმანით გადაეკიდა მტკვრის მოაჯირზე და მდინარეში გადავარდა. ჩვენ შეგვეშინდა და მიდამოს განვერიდეთ.

მოსამართლე განრისხდა, ბონდოს დამცინავი ტონით მიმართა:

— უჰ, რა ლაღად ლაპარაკობთ. ერთი გავარტყი და გადავარდა მტკვარში. დაიხრჩობოდა თუ არა, ან ამას რა მოჰყვებოდა, აღარ გიფიქრიათ, თქვენ თუ იცით, ბატონო ბონდო და ქალბატონო მანუელა, ხიზირა რომ დამხრჩვალყო, ათ წელიწადს ვერ გადურჩებოდით. თქვენი ბედი, რომ მოხერხებული საქციელით თავი გადაიჩინა.

ბონდო მშვიდად წამოდგა, თმაზე ხელი გადაისვა და ასევე მშვიდი ტონით განაგრძო:

— პატივცემულო მოსამართლე, მე და ჩემი მეუღლე დამნაშავედ არ ვგრძნობთ თავს. დამნაშავე აგერ, იქ ზის. როგორც მოგვხსენებათ, დანაშაული რამდენიმე სახისაა. ჩვენ აქ კონკრეტულად ორი სახის დანაშაულთან გვაქვს საქმე. ხიზირას მოთხოვნა უკანონოა. სხვის კანონიერ ცოლთან ძალადობა კი ყოვლად გაუმართლებელი.

ღმერთმა დაგიფაროთ, წარმოიდგინეთ, ჩემს ადგილზე თქვენს
როგნება. რა ხასიათზე დადგებოდით, რა გადაწყვეტილებას მიიღებ-
დით? ღრმად ვარ დარწმუნებული, რომ თქვენც ჩემსავით მოქცე-
ოდით — მტკვარს გაატანდით მოძალადეს, არ დაინდობდით მას. მე
კი რას მემართლებით? მე გირჩევთ ხიზირა ფსიქიატრს გაასინჯოთ,
მას ყველაფერი წესრიგში როდი აქვს. გონების თვალთ არ ძალუძს
განსჭვრიტოს შედეგი, ვერ ახერხებს გულის დამორჩილებას, მაშასა-
დამე, შეურაცხადია, ახირებულა და რაც არ უნდა ჩაიდინოს, პასუხს
არ აგებს. ასეთი ადამიანი ცალკე უნდა იყოს იზოლირებული. უფ-
ლება არ აქვს ხალხში ამ მადლიან მიწაზე იაროს. ახლა რაც შეეხება
მეორეს, ეს დანაშაული იძულებითია და უშუალოდ მე მეხება. ეგ
რომ არ მოსულიყო და ჩვენთვის შეურაცხყოფა არ მოეყენებინა, ამ
დანაშაულს ხომ არ ჩავიდენდი? ამიტომ გთხოვთ, როგორც მოსამარ-
თლემ და ადამიანმა, სამართალს თვალი გაუსწოროთ. გაანალიზოთ,
წარმოიდგინოთ თქვენი თავი ჩემს ადგილზე და ისე განსაჯოთ, თუ
არა და, თქვენი უსამართლო საქციელით მაგას და მაგისთანებს
ფრთები შეესხმებათ და უბედურებასაც ჩაიდენენ, ზეგ უარესს გა-
აკეთებენ, მაგათ მაგიერ თუ ჭკვიანები საკანში მოათავსეთ, მაშინ
გამოდის, წუთისოფელი გიყებით აივსება.

— თქვენს გამოსვლას დიდი დამაჯერებლობა ჩააქსოვეთ, ჭეშმა-
რიტად სწორი ლოგიკური მსჯელობა გცოდნიათ,— მიმართა ბონდოს
მოსამართლემ.

— სიმართლეს ვერ დავემალებით. სიმართლეზე თვალის მოხუჭ-
ვით მზეც ბნელდება, ბატონო მოსამართლე.

— რა პროფესიის ბრძანდებით?

— ინჟინერ-ეკონომისტი, მეცნიერებათა კანდიდატი.

— ქალბატონო მანუელა, თქვენ თუ დაამატებთ რაიმეს?

— ძირითადად როგორც იყო, მეუღლემ მოგახსენათ. მე მხოლოდ
ერთს დავამატებ, ეს ვაჟბატონი მტკვარში რომ გადავარდა, ჩვენ ვიყ-
ვირეთ, ხალხნო უშველეთ, კაცი იხრჩობა-თქო.

— მაგას ვინ დაგიჯერებთ, თუ ხიზირას სიცოცხლის გადარჩენაზე
იფიქრეთ, ბონდოს შეეძლო მოხმარებოდა, ცურვა თუ არ იცის,
წყალმაშველთათვის მაინც დაგერეკათ, მაგრამ თქვენ იფიქრეთ, ვერ
გაიგებენო და შინ დალხინებული წაბრძანდით.

— არა, ბატონო მოსამართლე, ბონდომ ცურვა არ იცის და

ეგეც ამოსაყვანი გახდებოდა. წყალმაშველთა სადგურის ტელეფონის ნომერი ჩვენ საიდან უნდა გვცოდნოდა?

— მაინტერესებს, მამაშენი თუ არის კმაყოფილი შენი საქციელით? — ახლა ხიზირას კითხვა მოსამართლემ.

— რატომ არ უნდა იყოს კმაყოფილი, ვიზე რა ნაკლებია?

— ბატონო მოსამართლე, აქაც სიცრუეს აქვს ადგილი. მამამისი მამედა, ჩვენი ხშირი სტუმარია და მამაჩემს მალიმალ ეტყვის-ხოლმე, გულით მინდოდა შენი დამოყვრებაო, — ამაყად განმარტა ხიზირამ.

— ბატონო ხიზირ, განცხადებაში დამოყვრება სულ არ გაქვს ნახსენები, გამოდის, თქვენ ფულისათვის ბანდიტურად დაგესხნენ თავს.

სასამართლო წავიდა განაჩენის გამოსატანად.

ბონდოს თბილისი დაატოვებინეს და ერთი წლით დასავლეთ საქართველოში, კერძოდ, ფოთის ერთ-ერთ მეურნეობაში ჩაის საკრეფად გაგზავნეს, შრომა-გასწორების კოლონიას მიაჯაჭვეს.

იმავე საღამოს კოლონიის საცხოვრებელი სახლის მოაჯირზე დაყრდნობილი შავი ფიქრით შემოსილი ზღვის გულში იცქირებოდა. არასდროს მოსწოლია იმდენი დარდი, რამდენიც ახლა მის სულში იყო ჩაბუდებული, მაგრამ, საუბედუროდ ზღვის ტალღებივით ბორგავდნენ და გულს ამაოდ ეხეთქებოდნენ. იმ დროს წამოეწია ეს უბედურება, როცა მის მშობლებს ერთად ერთი შვილის იმედი ჰქონდათ. ცოლი კი ფეხმძიმე იყო. ბედნიერების აფრა დაეშვა, გაწყდა ოცნება სიყვარულისა. მიდიოდა დღეები უფერულად, უღიმღამოდ. ამას ზღვის ნესტიანი ჰაერიც დაერთო, ვერ აიტანა, გატეხა მისი ჯანმრთელობა.

იქ თბილისში კი, საბრალო მანუელას ხიზირა არ ასვენებდა, სამსახურიდან დაბრუნებისას გზაზე დაუხვდებოდა და დიდი ჩხუბით, დავიდარაბით ჩამოიცილებდა.

ბონდოს სანახავად ხშირად მიდიოდნენ, თუმცა გათოშილ გულს ვერა და ვერ ალხობდნენ. ჯერ ორი თვეც არ იყო გასული სასჯელიდან, მაგრამ რაც დღე გადიოდა, მისი ჯანმრთელობა ზღვაში დაღუპულ გემივით იძირებოდა. ერთხელ მანუელა და მზია იმ დროს ჩავიდნენ, რომ შაბათი დღე იყო და მთელი დღე წვიმდა. დღის ორი საათი იყო, სიცხიანი ბონდო ლოგინში მწოლიარე დაუხვდათ. ახველებდა, შუბლზე მომდგარ ოფლს მალიმალ იმშრალებდა. მიხვდა

ბონდო, მისი ბედის ჩარხი უკუღმა დატრიალდა. დედა დაიშრტოხდა ხელა და მანუელას იქ არყოფნის დროს საყვედური დასცდა უნებლიეთ.

— მახსოვს, დედი, შენი ნათქვამი სიტყვები: ქურთის გოგოა და ღვთისმშობლის ნაშობსა გავს, ხასიათიც კარგი აქვს, მაგრამ გული სხვა რამეს მიგრძნობსო. თუმცა მანუელა რა შუაშია, ეს რაც მოხდა, ღვთის ნებით იყო.

— იყუჩე, შვილო, არაუშავს რა, გამოკეთდები, ღმერთი არ გავწვირავს. ბედი მოგვიტრიალდება და წუთისოფლის ბორბალი ჩვენთვის იბრუნებს.

— დედი, მაინტერესებს მეზობლები როგორ არიან?

— კარგად, შვილო.

— ზაირა, ხომ არ გათხოვდა?

— ეჰ, შვილო, გაუბედურდა ის საცოდავი, საკითხავი აღარაა. შეყვარებულს შეუცდენია, თხოვნაზე კი არ ფიქრობს. ის ბიჭი ვიღაც თავაშვებული და რქიანია, თორემ მაგისთანა გოგოს აბა სად იშვავს? მე მაგისი არც სწავლა და არც სილამაზე მაინტერესებს, ხასიათი აქვს ძალიან კარგი. მაგის ხელში ქმარი და დედამთილ-მამამთილიც ბედნიერი იქნებოდნენ, მაგრამ თავი წააგო და მე მწყდება გული, როგორც კარგ გოგოსა და მეზობელზე.

— რატომ, დედი, ულამაზოა ზაირა? ადრე, მაგალითად, სარძლოდ დაიწუნებდი?

— არა, შვილო, მე არ ვამბობ ულამაზო-მეთქი, მე მასში მთავარი გამოვყავი, რაც არის, ის ვთქვი. გოგო სულით მახინჯი თუ არ არის, ყველა ლამაზია. ქალის ორგანიზმი ნაზია და მიმზიდველი. ვაჟისათვის აღამიანობაა და ვაჟკაცობაა მთავარი და არა სილამაზე. ნათქვამია, ერთი ხიდან ბარიც და ნიჩბიც გამოდისო. ერთი დედის შვილებს შორის ხშირად გოგო უფრო ლამაზია, ვიდრე ბიჭი. საერთოდ ასეა, ბიჭი უნდა გამოირჩეოდეს რაინდობით, გოგო კი სილამაზით.

— მეზობლები ჩემზე რას ამბობენ?

— ხალხი ჭრელია, შვილო, მაგრამ წუთისოფელს მაინც სწორად სჯის. შენზე ამბობენ, უსამართლოდ ზისო.

ბონდოს ხველა აუტყდა, დიდხანს აღარ შეუჩერდა. აცრემლებულ დედასა და ცოლს ძალისძალად დაატოვებინეს ავადმყოფი და მოწამლული გულით დაბრუნდნენ თბილისში.

მანუელამ თბილისში ჩამოსვლის უმაღლეს სასურველს, საბჭოთა
შეაგროვა, წამლები იშოვნა და ფოთში დაბრუნდა. ცოლ-ქმარს უფ-
ლება დართეს დაქირავებულ ბინაში ეცხოვრათ.

დრო გადიოდა. ქვეყნად ბევრი რამ შეიცვალა და გადახალისდა. ჭორიკანების ბუდე კი უცვლელი დარჩა. კვლავ ერთმანეთისადმი მო-
კრძალება უზომო სიყვარული — ასეთი იყო მათი საარსებო კანონი,
მრავალგზის განმტკიცებული და შედუღაბებული.

დღე არ გავიდოდა, ერთმანეთი არ ენახათ. მოსაკითხი არ მოეკი-
თხათ, ჭირი და ლხინი არ გაეზიარებინათ. საათობით ისხდნენ და მე-
ზობლებზე, ახლო ნათესავებზე ბაასობდნენ, ქირქილებდნენ, სხვათა
მტყუან და მართალ საქციელს არჩევდნენ.

ნინოს ბინის კარებს ქეთისათვის არც ზარი სჭირდებოდა და არც
საკეტი, მისთვის სულ ღია იყო. აი, ახლაც შეაღო კარი და პირველი
სიტყვა ეს იყო: მაპატიეთ, გუშინ რომ ვერ შემოვედი თქვენთან, ქალ-
ბატონო ნინო, ჩემო მზეო, სტუმარი მეწვია და მის მომსახურებას
შევალღე დრო, რომელიც შენ პატივსაცემად მქონდა გამოყოფილი.
მზია შემხვდა, ბაზარში მივდივარ და ეკლესიაშიც შევივლი, სანთლე-
ბი მინდა დავანთო, მე ვკითხე, ბონდო როგორ არის-მეთქი, მიპა-
სუხა, ვერ არის კარგადო, გაციებულა და სიცხეს აძლევსო.

— მერე, ბონდოს ავადმყოფობას ჩვენთვის რა სარგებლობის მო-
ტანა შეუძლია, ჩვენი მიზანი ხომ სულ სხვაა?

— არა, ეს ისე, რომ იცოდე, გასაგებად ვითხარი, ზაირა თავის
ოთახშია?

— ერთი საათის წინ ამხანაგებმა დაურეკეს და წავიდა, მხოლოდ
არ ვიცი სად, მე მგონი დაბადების დღეზე უნდა იყოს, გუშინ თან-
კურსელი ქალიშვილის ქორწილის საჩუქარზეც ლაპარაკობდა. არ ვი-
ცი, ქორწილი დღეს არის თუ შაბათისათვის. თუნდაც შინ იყოს, რა
საქმე გქონდა?

— საქმის მეტი რა მაქვს. ბავშვს გული დაცოტავებული აქვს და
ნერვიულობს. მისდამი გულის სევდა ვერ გამიმხელია. შენ კარგად
იცი, შვილივით მიყვარს და მაგისათვის მხოლოდ კარგი მსურს. ერ-
თი ჩანაფიქრი მაქვს, მინდა გავიმხილო. მერე შენ რომ ეტყვი, დედა
ხარ და იქნებ დაგიჯეროს: მე წელან ვითხარი და ახლაც ვიმეორებ
მზიას ნათქვამს, ბონდო გაციებულა და მაღალი სიცხე აქვსო. იმას
რომ სერიოზული ავადმყოფობა არ ჰქონდეს სხეულში გამჯდარი,
მანუელა ბინას არ იქირავებდა. და თავზეც ხომ არ დაადგებოდა?

ჩემი აზრით, ფილტვები დაუავადდა. ჰოდა, არ სჯობს ზაირამ მტკიცე-
ლი მოიშალოს? ჯერ ბავშვია. მთელი ცხოვრება წინ აქვს, რატომ უნ-
და დაიჩაგროს? მე ჩემსას გავაკეთებ. მანუელას და ბონდოს ერთმა-
ნეთს დავაცილებ, მაგრამ კაცად თუ არ ივარგებს და ავადმყოფი მო-
სავლელი გახდება, ჩვენმა საყვარელმა ადამიანმა ახალგაზრდობა რად
უნდა გაიმწაროს? მე ხომ აგერ ვარ და შემოძლია კარგი საქმრო ვუ-
შოვო. ჩემი მოქნილი ენით გაცოფებულ ლომს დავაბამ.

— არ დაგვიჯერებს და ტყუილი თქმა გამოგვივა, — შეეპვდა
ნინო.

ამ დროს ზაირა შემოვიდა, საგარეო ტანსაცმელი გამოიცვალა და
ხალათშემოცმული წარდგა მეგობრების წინაშე.

— ქალბატონო ქეთი, მე ყველაფერი გავიგონე. ადრეც ვთხოვეთ
და კვლავ ვიმეორებთ, ჩემ საქმეებში არ ჩაერიოთ-მეთქი, თქვენ კი
უდიერ და უსაფუძვლო ქცევას კვლავ აგრძელებთ.

— შვილო, რატომ აწყენინე დეიდა ქეთის, მაგას ხომ შენთვის
კარგი უნდა?

— ნეტა შენც შეგეძლოს გაჩერება, დედა რომ არ იყო, პირვე-
ლად შენ გაგაძევებდი სახლიდან, რომ ბოროტი სულების მიმართ
ასეთ ლმობიერებას იჩენ. ამათ ვინ კითხავს ჩემი მუცლის მოშლას?
მტერი რომ არ იყოს, განა ექვსი თვის მუცლის მოშლა შეიძლება? ეს
კი ნიშნავს, რომ ამ ხალხს ბოროტება ალაპარაკებს. შენ რაღა გჭირს,
დედა არა ხარ? გამოთვალეთ, იფიქრეთ, ახლა რა თვეა და როდის
ვიყავით მოსკოვში, ცოცხალი ბავშვი მოვკლა მუცელში? შვილი ჩე-
მია და პირველი სიყვარულის ნაყოფია. მე აღარ ვოცნებობ ბონდოსა
და მანუელას დაშორებაზე, სხვის გაუბედურებაზე მე ჩემს ბედნი-
ერებას ვერ ავაგებ, მორჩა და გათავდა. შემცდარი ვარ და რა ვქნა,
თავს ვერ მოვიკვავ, თუმცა ბევრია, ვინც გულს ვერ იმორჩილებს
და სული ეშმაკისათვის მიუცია.

— გაჩერდი, შვილო, ზაირა, ნერვებს ნუ იშლი. ქეთის მზიასათ-
ვის უკითხავს, ბონდო როგორ არისო და უთქვამს, რომ გაცივდა და
სიცხიანიო.

— მერე რა მოხდა, იმკურნალებს და გამოკეთდება. გარდა ამისა,
სხვაც ითქვა და კარგადაც მოვისმინე, შეიძლება ეს საქციელი მთლად
ზრდილობიანი არ არის, მაგრამ ხომ უნდა გავარჩიოთ ბოროტებისა-
გან კეთილი სული?

— მაშ, ესე იცნობ შენ დეიდას?

— რა დეიდა, რის დეიდა, ამხელა ქალს სახელს ხომ არ დაგიძა-
ნებ? ჩემი ღირსება მიკარნახებს, დეიდა დაგიძახო, თუ ან
კარგად იცი, ნამდვილი და არა ხარ დედაჩემისა. დეიდას გეძახი იმი-
სათვის, რომ უნდა შეიფერო, იგრძნო, ნათესავად გთვლი და სიკეთის
თვალით უნდა შემხედო. ჩემსა და ბონდოს დაახლოებაში განსაკუთრე-
ბული დანაშაული სწორედ შენ მიგიძღვის. ეს ადრეც მითქვამს და
ახლაც ვამბობ. თუნდაც მოსკოვი გავიხსენოთ. შენ რომ არ მიგეტო-
ვებინე და ჩემთან ყოფილიყავი, უბედურება თავს არ დამატყდებო-
და. შენ არ იფიქრო, ამით პირად დანაშაულს თავიდან ვიცილებდე,
მეც მაქვს გარკვეული შეცოდებანი. ტრავმა მივიღე ჩემი თავშეუკა-
ვებლობით და აქედან გამომდინარე, ვალდებული ვარ ესეც ვაღი-
არო.

ჩემი გული დამუხტული იყო ბონდოსადმი წრფელი სიყვარუ-
ლით. მან ალბათ ჩემგან ისეთი ცეცხლოვანი სიყვარული ძღვნად ვერ
მიიღო, როგორც ეკადრებოდა, ამიტომ დავრჩი გამოღმა და ის იქით,
გაღმა წავიდა, ვისგანაც მეტი ცეცხლი შემოენთო. სიყვარული მა-
შინაა უძლეველი, თუ ჭეშმარიტად გიყვარს და უყვარხარ. ესეიგი,
მოდავე რომ არავინ გყავს და ცოდვებგამოყოლილი რომ არ არის არც
ერთი მხარე. ორივეს გულში რომ სიანკარის სისხლი ჩქეფს. ნაძალა-
დევად აშენებულ სიყვარულს ბზარი გაჰყვება ხშირად და მთლიანად
ირღვევა კიდეც.

სპეტაკ სიყვარულში ბონდოს გულიც გაბზარულია. იმან იცის, მე
უმწიკვლო ვიყავი და ახლა ის აღარა ვარ. მე ჩემის მხრივ მიპატიე-
ბია, ბედნიერი ვარ, შვილი მეყოლება, შვილი, ჩემი სიცოცხლის და-
მამშვიდებელი. მას კი ღმერთი არ აპატიებს, თუმცა მისი დასჯა,
როგორც ასეთი, ბოროტებაა.

ბონდო ფოთში ყოფნის რამდენიმე თვის შემდეგ გაათავისუფ-
ლეს. დაბრუნდნენ საკუთარ კერაზე, გაიხარა ოჯახმა, კედლებმა სუნ-
თქვა დაიწყო, მაგრამ სიხარული კვლავინდებურად მძლავრად ვერ
ენთო, ბონდოს ავადმყოფობით გამოწვეულ ნერვიულობას მანუელას
მუცლის მოშლა დაერთო. ბონდო საავადმყოფოში მოათავსეს, ბორ-
ჯომშიც დაისვენა, პირვანდელი ჯანმრთელობა კი ვერა და ვერ აღიდ-
გინა. დროდადრო ბორგავდა, წუხდა, სიცხეს აძლევდა.

შვიდი იანვრის დღე გათენდა, შობა უფლისა და მაცხოვრისა ჩვე-
ნისა იესო ქრისტესი, მანუელამ სიონის ტაძარში სანთლები აანთო და
ზოგიც შინ წამოიღო. იმ საღამოს ყველამ რომ მიიძინა, მაშინ ჩამო-

არცა სანთლები საოჯახო კანდელზე, რომელიც ბონდოსა და მისი
 საწოლ ოთახში იდგა. სანთლების ლიცლიცა უქუზე ღმერთის წინაშე
 უმწიკვლო და უნაზესი, ვითარცა ღვთისმშობელი ხელაპყრობილი
 ევედრებოდა და უზენაესს განმგებელს ევედრებოდა, ღმერთო, გადა-
 არჩინე სიკვდილს და გამოაჯანმრთელე ბონდო, ჩემი სიცოცხლის ნა-
 წილია, ერთად ერთი სიყვარულია იგი, წუთისოფლის შვილია და
 გახარება უნდა. მისი სიხარული კი ჩემი გულის ფეთქვაა და ჩემი
 გზის გამნათებელი პირველი სხივია. პირველი მზეა, ჩემს სულში
 რომ გამოანათა. მისი სიკვდილი უპირველესად მზის დაბნე-
 ლება იქნება. გევედრები, ღვთისმშობელო, ნუ გამიხდი საქ-
 მეს მამაჩემის სასაყვედუროდ. წუთისოფელი ხომ ჩემი და ჩემის-
 თანებისაა, ნუთუ ამ ქვეყნად თუნდაც ხანმოკლე ბედნიერება და სი-
 ხარული არ გვეკუთვნის? რისთვის ჩამიდგი სული, რისთვის გამაჩინე,
 მხოლოდ იმისათვის, რომ მეხილა შენს მიერ შექმნილი წუთისოფელი?
 ეს უნაპირო სამყარო, რითაც ხალხი ტკბება? ნუთუ, მე და ბონდოს
 ქვეყნად სიყვარულის წილი არ გვიძევს? ყველა მიწიერი შენ მიერ
 მოვლენილია და ყოველივეს სული შენს ერთგულებაში იწვის, ხომ
 სიცოცხლე არ გვითხოვია, არც უშენოდ მოვსულვარ, შენ მოგვიყვა-
 ნე. რისთვის? მხოლოდ და მხოლოდ გულდასაწყვეტად? სიკვდილი-
 სათვის? ნუ იზამ ამას, ღმერთო, გევედრები, გააცისკროვნე ჩვენი
 არსი, ჩვენი ბედის ვარსკვლავი, მართალია მიწიერი სამყაროდან წას-
 ვლას არავინ გვკითხავს, მაგრამ ვიცით, რაკი გავჩნდით, უნდა მოვკვ-
 დეთ კიდევ. სიკვდილი ცოცხალი ადამიანისათვის თანდაყოლილი გარ-
 დუვალობაა. დღეს იქნება, თუ ხვალ, მოესწრები ჩვენ გამწარებას,
 მაგრამ რაკი მოვსულვარ, ამა ქვეყნის სიკეთე ხომ უნდა დაგვამახ-
 სოვრდეს? სიმდიდრესა და ფუფუნების საგნებზე არ ვოცნებობთ,
 სულიერი სიმდიდრე ჩვენი მისწრაფებაა.

მანუელას ლოცვა ძილში ჩაესმა ბონდოს, გაეღვიძა და სიყვარუ-
 ლით მიმართა მეუღლეს:

— შენ კიდევ გღვიძავს? დაისვენე, მოეშვი ლოცვას. ვედრება მა-
 შინ შველის ადამიანს, როდესაც იგი ღმერთს ეურჩება. თუ დაავადე-
 ბულის სული განწირულია, სანთლები აღარ ჭრის.

— გამოდის, სიკეთესა და სიყვარულს ქვეყნად ადგილი აღარ
 ჰქონია?

— არა, ჩემო სიცოცხლე, ჩემო მანუელა. ამას ნუ ვიტყვით,

ღმერთს გავანაწყენებთ. სიკეთისა და სიყვარულის შედეგი ჩვენს წეს-
ნაა, კაცობრიობა შენდება, ძლიერდება, ყოველივე ამაში ღვთის ხე-
ლი ურევია. თითოეული ჩვენთაგანის არსიც ღვთითაა დაკანონე-
ბული.

— თუ ღმერთმა დაგვივიწყა და არ ვახსენდებით, მაშინ?

— არა, ანგელოზო, ღმერთთან ქიშპობა არ გამოგვადგება. სული ღმერთმა გვიბოძა და ბოლოს და ბოლოს იგი მასვე ეკუთვნის. სული უჩინარია, თვალთუხილავი და მისი შენარჩუნება მხოლოდ გულს შეუძლია, რომელსაც ხშირად არ ვაფასებთ. სიფაქიზე და სილამაზე, ისე როგორც სხეულს, უპირველესად სულს ახლავს. სულით და გუ-
ლით მიყვარხართ, ალბათ, გსმენია ასეთი გამოთქმა. სამწუხაროდ, ხშირად არც ერთს და არც მეორეს არ ვუფრთხილდებით, განსაკუთ-
რებით გულს ვივიწყებთ.

— ესე იგი, შენი თქმით გამოდის, რომ გულს უდიერად ვექცე-
ვით?

— კი, მანუელა, ჩემო სიყვარულო!

— რაში გამოიხატება ეს ყოველივე?

— ამის მაგალითი ბევრია, თუნდაც გადაჭარბებული დატვირთვა, უზომო ჭამა-სმა, ნერვიულობა, შრომა ხანგრძლივი, მომქანცველი, უსაქმურობაც კი დამღუპველია და ბუნების ცვალებადობაც. დაგვიანებით და არასწორად მკურნალობა გულს ვნებს ყოველთვის.

წელანდელ შენს ნათქვამზე ვერ გიპასუხე ამომწურავად. ღმერთს მხედველობიდან გამოვრჩით და მოულოდნელად ეშმაკს შევეფეთეთ. ღმერთი უხილავია და, რადგან თვალთ ვერ ვხედავთ, ჩვენი სიცოცხ-
ლე ჩვენვე უნდა შევახსენოთ. ღმერთთან გულწრფელობა სიცოცხ-
ლის ხანგრძლივობის საწინდარია, სიკეთეს, პირად ღირსებას ამკვიდ-
რებს. მინახავს ბევრი ადამიანი, რომელიც სულგრძელობით გამოირ-
ჩევა, უფალთანაც პირნათელია.

ცხრამეტ იანვარს — ნათლილება დღეს, ზაირას ვაჟი შეეძინა და ბონდო დაარქვეს. მამის გარდაცვალების შემდეგ ბონდოს ასეთი სა-
სიხარულო მოვლენა არ განუცდია. გულით ილხენდა და მოსწონდა ქვეყნად პირმშოს მოვლინება, თუმცა გამხელის უფლება არ ჰქონდა.

წვიმიანმა ამინდმა სევდა მოჰგვარა. ქარი ქროდა, ციოდა კიდევ. განსაკუთრებით გრძელი, მომქანცავი ღამე სძაგდა. ოცნებით გადა-
ღლილს, მხოლოდ გამთენიისას ჩაეძინებოდა ხოლმე. გვიან იღვიძებ-

და დადლილი, სევდიანი, შეშინებული, ჭირის ოფლში ერთანად გასაწური. დიდხანს ფიქრობდა, როგორ დაეღწია თავი ამ საშინელ დღეებიდან. მეუღლეს გაანდო სულიერი ტკივილი, ყველაფერი გაანდო, პატარა ბონდოს საიდუმლოდ მოცული დაბადების გარდა.

მანუელამ ექიმის რჩევაც შეახსენა და აბასთუმნის საგზური აიღეს. აგერ უკვე ერთი კვირაა მარტოდ მარტოა და, თუ შეიძლება ასე ითქვას, ისვენებს. გარინდებული გასცქერის მწვანე საფარით შემოსილ მთათა მწვერვალებს, ლურჯზე უფრო ლურჯ სივრცეს, გაწამებულ ადამიანებს და ზღაპრული მშვენიერებით შემოსილ სამყაროს.

კალენდარს ფურცელი მოახია — აპრილის 15. გარეთ გამოვიდა და სკამზე ჩამოჯდა. ბაღში განმარტოებით მყოფს ვილაც ახალგაზრდა ქალი მიუახლოვდა და ღიმილით მიესალმა. ნებართვა ითხოვა, თქვენს გვერდით ჩამოვჯდებიო. თანხმობა მიიღო და მშვიდად დაეშვა სკამზე. ნაწნავები შეისწორა, წამწამები მომხიბლავად ააფაჩულა და მორიდების გარეშე კითხა:

— თქვენ, ახალგაზრდავ, ამ მომხიბლავ წუთისოფელში სიცოცხლის ასე მარტოობაში გატარებას აპირებთ?

- რას ვიზამ, როცა არავის მოვწონვარ?
- ვერ დამაჯერებთ. ეგ თქვენ არ შეგეფერებათ.
- ვითომ და რატომ არ შემეფერება?
- გარეგნული მშვენიერება არ გაკლიათ, მომხიბლავი იერ-სახე ვაჟკაცური, მიხვრა-მოხვრა და საქციელიც ნამდვილი ქართველისა გაქვთ.

— თქვენ საიდან მიხვდით, რომ მე ქართველი ვარ? გარეგნობით და სპეციფიკური მეტყველებით.

— ჭეშმარიტებას ბრძანებთ. კავკასიელებს დაახლოებით ერთნაირი გარეგნობა გვაქვს.

— თქვენ მართალი ბრძანდებით, მაგრამ მე მჯერა ჩემს მიერ ნათქვამის, ვფიქრობ არ ვცდები.

- მაპატიეთ და თქვენ რა ეროვნების ბრძანდებით?
- ამის გამოცნობა უკვე თქვენი ამოცანაა.
- შეიძლება გამიჭირდეს, მაგრამ ჩვენი ჯიშის რომ ხართ, ეს ვიცი, ალბათ, ქისტი იქნებით.

- ალბათ კი არ ვიქნები, ნამდვილად ქისტი ვარ.
- თქვენი სახელი?
- აიდა.

— სასიამოვნოა. მე ბონდო მქვია.

— ბატონო ბონდო, რად გიყვართ მარტოობაში ყოფნა?

— დაქორწინებული ვარ და ხომ გსმენიათ, დაბმულს გასაქანი არა აქვსო.

— არავინ მოგიტაცებს, ნუ გეშინია, — თავმოსაწონად ჩაიკისკისა აიღამ, — სიყვარულს უნდა დაეშურო, თუ არა, დღესა ხარ და ხვალ აღარ იქნები. სიცოცხლე ღმერთმა ერთხელ მოგვცა და უნდა გამოვიყენოთ. იჩქარეთ, იჩქარეთ, მატარებელზე დაგაგვიანდებათ. წუთისოფელი მიჰქრის შეუჩერებლივ, წარსული კი უკან აღარ ბრუნდება.

მართალი ბრძანდებით. ერთი სიცოცხლე აქვს ადამიანს და წუთისოფელი ერთია, სიყვარულიც ერთი მარგუნა განგებამ, მე მისი მსახური ვარ და სხვა სიყვარულის უფლება არა მაქვს, ცოდვაში ჩამეთვლება.

ბონდოს მხედველობაში ის ცოდვა ჰქონდა, რომელიც მოსკოვში ჩაიღინა ქალიშვილ ზაირასთან და თავისი ჯამრთელობის დაქვეითება სულ იმას მიაწერა.

— რაკი ღმერთი გწამს მისი იმედი არ მოგეშალოს. მთავარია ახალი სიყვარული ახალმა უნდა გასულდგმულოს, ძველი სახლიც დასანგრევია.

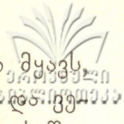
— აიდა, ნუ გეწყინებათ, ერთი საათის წინ უფრო კარგი მეჩვენეთ.

— ბატონო ბონდო, თქვენ თვალთა არეში ფერთა სწრაფ ცვალებადობას ჰქონია ადგილი.

— არა, გენაცვალე, მე სულიერ სიღრმეზე მოგახსენებთ და არა ფიზიკურ მოძრაობაზე. ქალს თავშეკავება უფრო ამშვენებს, ვიდრე ზომას გადაცილებული გულახდილობა. სული იყოს წმინდა თუ არა, გული ყოველთვის ჭუჭყიანია, ათასი დარდი და ბოდმა ბუდობს. სული როგორც ჩაგიდგა ღმერთმა, ისეთივე უნდა ჩააბარო. გული კი მოკვდება და მიწა დაეუფლება.

— ჭეშმარიტებას ბრძანებთ, მაგრამ უსიყვარულოდ შორს ვერ გაფრინდებით. წუთისოფელი სიყვარულისაა და თუ არ დაეწაფეთ წყაროს, არაფერს ფასი არა აქვს.

— აიდა, მე სიყვარულს არ უარყვოფ, მაგრამ ამყოლი გული მაქვს და ის ნაპერწკალი რომ ჩავარდება, უმალ იცის აგიზგიზება. მიჭირს მერე განელება, შეიძლება ამან ოჯახიც დამინგრიოს.

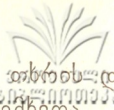
— იქნებ ფიქრობ, რომ მე თავი ავდებულო მაქვს? ქმარი მაყავს მაგრამ ჩემდა საზიანოდ ოჯახზე ფიქრებმა თავი მომაბეზრეს და ვერცხვადარ მომიცილებია. არადა, ამ ერთხელ მომეცა აქ წამოსვლის საშუალება.

ისინი ერთად წავიდნენ სასადილოში.

უკან დაბრუნებული ბონდო ორსაწოლიან ნომერში გულადმა მარტოდ-მარტო იწვა მოსასვენებლად, დარდისაგან შემოწოლილ ფიქრებს ძლივს იგერიებდა. ხან ეშმაკი ეჯდა გულში, ხან ანგელოზები დაფრინავდნენ მის სასთუმალთან. სხვა უბედურებასთან ერთად დღეს გაცნობილი ქალბატონიც დაემატა დანადვლიანებულს და სევდამორეულს. რა თქმა უნდა, პირველობას ყველგან და ყოველთვის მანუელას ანიჭებდა, მაგრამ რატომღაც ამ წუთებში ზაირაზე ფიქრი აეკვიატა, პატარა ბონდოც მოსვენებას არ აძლევდა. კარგად გრძნობდა ქალის სულგრძელობას. ცხადია, სიყვარულის ცეცხლით მიუტევებლად იყო დასჯილი და ყურადღებას შვილზე გადაიტანდა. ამხნევებდა, ენატრებოდა. ერთი სული ჰქონდა ენახა ისინი. არც ის უნდოდა, ეს ამბავი გახმაურებულიყო და მანუელას ყურამდე მიედწია. ყველა ფიქრი და დარდი რომ საგულეში დააბინავა, ღრუბლებიდან მზესავით გამოვიდა, ადგა, შუქი აანთო, ტელევიზორი ჩართო. ამ დროს კარები გაიღო და მანუელა შემოვიდა. თურმე აიდა გზად შეხვედრია და მოაცილა, ტვირთის შემოტანაში დაეხმარა. გადაეხვივნენ ერთმანეთს, სიყვარულით და სიხარულით აღსავსენი. ისეთი დიდი მგზნებარება დაეუფლათ, რომ სხვა არც ერთ ძალას არ შეეძლო მათი გათიშვა. აიდას სხეულში ქრუანტელმა დაუარა. ტკბილად შეგაბეროთ ერთმანეთსო, თქვა და წასვლა დააპირა. მანუელამ არ გაუშვა, ხილი მიართვა. აიდა ხილს შეეჭკეოდა და თან მანუელას ქანდაკებასავით აღნაგობას, მიხვრა-მოხვრას ისე ხარბად ათვალიერებდა, თითქოს დასანიშნად იყო მისული. თავი ვერ შეიკავა აღტაცებულმა:

— ბედი გქონიათ ორივეს, — თქვა გულწრფელად, — წუნს რომ ვერაფერს იპოვის კაცი თქვენს გარეგნობაში და ღირსებაში. თქვენ, ბატონო, ბონდო, ღმერთივით კაცი ბრძანდებით, მანუელა ხომ მშვენიერებით აშკარად წმინდა ანგელოზია. იშვიათ წყვილს ღმერთმა ხელი მოგიმართოთ და თქვენ სიყვარულს ბზარი არადროს გაჩენოდეს. ეშმაკმა არასდროს დაიბუღოს თქვენს გულში.

— იცი, ბონდო, ქალბატონი აიდა როგორ მომეხმარა? სანატო-

რიუმის შემოსასვლელში ექსკავატორი მუშაობს, მიწას თხრის და ტაქსი ეზოში ვერ შემოვიდა. კიდეც კარგი, ეს მაღლიანი შემხვდა.

— თქვენ სად ცხოვრობთ?

— აქვე, მაღლა ოთახში, მეორე სართულზე.

— კარგია, სასიამოვნოა, იქნებ გავახერხოთ როგორმე, ათი დღით დავეთხოვე სამსახურიდან, აქ თქვენთან დავრჩე, თანახმა ვარ, ფული გადამახდევინონ, სურსათი ჩამოტანილი მაქვს.

სანერვიულო არაფერია, ყველაფერი მოხერხდება, — დაამშვიდა აიღამ და ერთმანეთს დაემშვიდობნენ.

— მანუელა, დედა როგორ არის? — იკითხა ბონდომ.

— კარგად, ბონდო, ისე მოვუმარაგე ყველაფერი და წამოვედი, რომ ათი დღე კარში გასვლა არ დასჭირდება.

— მეზობლები?

— შენ შემოგველე, ბონდო, ისინი კარგად იქნებიან, ჩვენ მივხედოთ ჩვენ თავს.

— მივხედავ, მანუელა, ჩემო ანგელოზო, სიკვდილის არ მეშინია, შენ მენანები, რომ ვერაფერი ბედნიერება მოგანიჭე, ბევრი კარგი ჩანაფიქრი შეუსრულებელი მრჩება, რადგან წუთისოფელი თავის ნებაზე მატრიალებს. თუ ღმერთს არ უნდა, შემოგიჩნდება და დაგამარცხებს. ამბობენ, ღმერთს არც ეშმაკი სძულსო. პირიქით, ჩვენ, კაცნი, ეშმაკის გარეშე ავ-კარგს ველარ შევიცნობთ. ღმერთმაც საკუთრად სიკეთისა და სიყვარულის გზა აირჩია და ამიტომ სული მარადიულ სიცოცხლეს ერგო. ეშმაკმა ბოროტების გზა ამჯობინა. გული სიკვდილსაც აქვს. ეშმაკი სასტიკი წინააღმდეგი იყო ადამ და ევას შექმნისა. რამდენჯერაც არ გამოძერწა, ღმერთმა ისინი, ყოველთვის დაამსხვრია. სიკვდილ-სიცოცხლეც ამიტომ არსებობს, ადამიანმა სიცოცხლეში მხოლოდ კეთილი საქმე უნდა აკეთო. ბოროტება ჩვენს გარეშე ისედაც ძლიერია და თავისას აღწევს. მხოლოდ სიყვარული და სიკეთე ამშვენებებს წუთისოფელს. შენ, ჩემო მანუელა, იმიტომ ხარ ასე მომხიბლავი, ესოდენ წმინდა და თავანკარა, რომ კეთილი ხარ. უფალმა ღმერთმა, რაც კი სიკეთე გააჩნდა, შენ დაგაბერტყა, შენთვის გამოიმეტა. თავისთავად მეც ბედნიერი ვარ შენით. ღმერთმა სიცოცხლეშივე დამაჯილდოვა. ჭეშმარიტი ქალწულის სვე-ბედნიერი გვირგვინი მარგუნა, გვირგვინი მეფური, ათასფრად მოოჭვილი, გაცისკროვნებული.

ჯანმრთელობა შელახულსა და შეჭირვებულს სიკვდილი სულაც

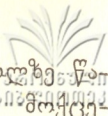
არ მაშინებს. სიკვდილი თავისთავად დამარცხებულია, რადგან სოფელში სიცოცხლე არსებობს. ესეიგი, გამოდის, რომ სიკვდილი სიყვარული იმარჯვებს, ასე რომ არ იყოს, წუთისოფელი აღარ იარსებებს. კარგი ექიმები ავადმყოფებს სიცოცხლეს უხანგრძლივებენ. ესეც ეშმაკის მარცხია, ეშმაკს დამხმარედ ჭინკები ჰყავს და ღმერთს— ანგელოზები. ამიტომ გეხვეწები, მანუელა, ილოცო, ჩვენი ჯანმრთელობა და მომავალი შეავედრო მამაზეციერს, შეავედრო ჩვენი სიყვარული, ჩვენი მომავალი.

— ჩემო ბონდო, ვფიქრობ ღმერთი არ გავეწირავს. შენი სიცოცხლე ჩემი სიცოცხლეცაა და სანამ ვიცოცხლებ, არც სიყვარულს მოგაკლებ, და არც ჯანმრთელობას. ჰო, მართლა, იცი ბონდო, ამას წინათ ზაირა ვნახე, ისეთი კარგი ბავშვი ჰყავს, ცქერით ვერ გაძლები, ჩაპუტკუნებული, მოცინარი. ჟანეტა იქ იყო ბავშვი რომ ვნახე, სულ ბონდოსა ჰყავს, ბონდოს წინ ხომ არ ეძრა მუცელიო, ჩაიხითხითა უცნაურად.

- გულუბრყვილო ლაპარაკი იცის, არ უფიქრდება რას ამბობს.
- არა, მე მარტო ჩავიცინე.
- მერე?
- ბავშვის ჩასაცმელების მთლიანი კომპლექტი მივართვი.
- ზაირამ რა ვითხრა?
- გაეხარდა, მაკოცა. რა კარგი გულისა ხარო, მითხრა, ვისაუბრეთ, ყავაზე მიმიპატიჟა, რა თქმა უნდა, ზილიც იყო და ტკბილეულიც. გულით მორთმეული დიდი სიამოვნებით მივიღე.
- ქეთო თუ იყო იქ? მათი ხშირი სტუმარია.
- უჰ, როგორ მძაგს ეგ ქალი. კიდევ კარგი, იქ არ დამხვდა.
- არა, ცუდი ქალი როდია, შენ რად გეჯავრება?
- არ ვიცი, მე მაგას სიკეთისა ვერაფერი შევატყვე, პირიქით, სადარბაზოში შემხვდა, მივესალმე და პასუხის ნაცვლად გამომლანძღა.

— შეიძლება ვერ გიცნო.
 მანუელამ საუბრის გაგრძელება აღარ ისურვა და მოკლედ მოუჭრა:
 — არ ვიცი.

კვირა დღეს მშვიდი ცა დასცქეროდა ქვეყანას. სიოც არ ქროდა. ადამიანებიც განსაკუთრებული ხალისით მიაბიჯებდნენ, ხმამაღლა ბაასობდნენ, ათასგვარ საქმეებს არჩევდნენ.

სეირნობიდახ დაბრუნებული ბონდო და მანუელა საწოლზე მოწოლილები ტკბილად საუბრობდნენ. საწოლის თავისკენ უღიანი ფანჯარა ღია იყო და გარედან დაცემულ სხივებს პირდაპირ ირეკლავდა. მანუელა სწრაფად წამოხტა საწოლიდან. ვაიმეს თქმა მოასწრო და სროლის ხმა გაისმა. ბონდო მიძიმედ დაიჭრა. კვლავ გაისმა სროლის ხმა. უმალ შეიკრიბნენ წესრიგის დამცველები, მონიშნეს სროლის ადგილები. ჩაიწერეს გვარები და დაჭრილები საავადმყოფოში მოათავსეს. ოპერაციის შემდეგ ბონდო მესამე დღეს გარდაიცვალა. მამის სიკვდილიდან ერთი წლის თავზე სარალიძეების ოჯახში კვლავ შემოჰკრა გლოვის ზარმა. მეზობლებმა მწუხარება გაიხზრეს და ამ გლოვაში თითოეულმა გულის ნაწილი ჩადო. შავ ტანსაცმელში და ჩადრებში შესუდრული მზია და მანუელა ჯურღმულში ჩაგდებულ ანგელოზებს წააგავდნენ. ზაირას შინაურებმა თალხი ტანსაცმლის ჩაცმაზე უარი უთხრეს, მაგრამ არავის დაუჭერა. მეზობლებმა ჩათვალეს, სკოლის ამხანაგები არიან და უთანაგრძნობსო. გასვენების პროცესი დაიწყო, ძირს ეზოში დაასვენეს ბონდო. მანუელას შემდეგ ზაირამ ცრემლები უხვად დააფრქვია, გულწრფელად დაიტირა ბავშვობის მეგობარი. დიდსა და პატარას განურჩევლად ყველას, თვალთავან ცრემლის წვიმა სდიოდა. ქვა უნდა ყოფილიყო, მის ცრემლს არ მოეღბო.

მიაცილეს სასაფლაომდე.

მანუელამ ლამაზი თმები ჩამოიშალა და ბონდოს ცრემლი აწვიმა.

— მოკლე წუთისოფელი გვექონიაო, ბონდო, მე და შენ, — დაატირა მან ცხედარს, — დედაშენს რა პასუხს აძლევ, დედისერთავ, ჩემო სიყვარულო, ამო ყოფილა ყველაფერი, ბედდაჩაგრულებს ბედნიერება არ გვედირსა. ჩვენი სიყვარული წმინდა იყო, მაგრამ სიცოცხლე ხანმოკლე გვექონია შენცა და მეც. გემუდარები, ხმა გამეცი. ვიცი, მე მოგკალი. ყველაფერი ჩემი ბრალია. წუთისოფლის სიავე გადავლახე, რომ შენი თანამეცხედრე ვყოფილიყავ. რჭული უარგყავი და სიონში ქართულად მოვინათლე. უფრო გავცისკროვნდი და გავბედნიერდი. ქართული ოჯახი შეგქმენით. ქართველი გოგო-ბიჭების შეძენაზე ვოცნებობდი. ვაი, რომ მწარედ მოგტყუვდი, მიმუხთლა ბედმა. ახლა ისლა დამრჩენია, კვლავაც ერთგულება გამოგიცხადო. შენს გვერდით ვიყო აწ და მარადის მე შენი სატრფო და მეგობარი. მშვიდობით ბონდო, საყვარელო, შენ საფლავზე სიყვარულის ძეგლად აღვიმართები შენი მანუელა.

უკან არავინ დაბრუნებულა და გამონაკლისი არც შენ იქნები. ახლაც დამიჯერე, გენაცვალე, გაციებულ გულს იქ მიწა ვერ გაგვიშვებს ბობს. საიქიოში მიმავალმა ჩემი ცრემლებით გაითბე სხეული.

გოდება დაამთავრა, დაუკოცნა სახე, პეშვით მიწა მოაყარა და განერიდა.

ზაირა სულ შინ იყო და ორმოცი დღე შავები არ გაუხდია. ამის გამო ოჯახში უთანხმოება სუფევდა. ქეთი და ჟანეტა სახლიდან გააძევა. ნინო და ზაირა ბავშვს ზედ დაჰკანკალებდნენ. ბავშვი ხორცს ისხამდა და იზრდებოდა, ჭეშმარიტად მამის სახიერებას იძენდა. ბონდოს დედა, მზია, ოთახში კარჩაკეტილი იჯდა და მისი ცრემლების ორთქლით ფანჯრები იბურებოდა. მანუელამ ძმის დახმარებით სასაფლაო მოაწყო. მარმარილოს ქვა დაადგა, სულის ახსნის სამზადისს შეუდგა და სასამართლოს უწყებაც მიიღო. ხუთშაბათს იწვევდნენ მართლმსაჯულნი.

მოსამართლემ დამსწრეთ მანუელას სარჩელი გააცნო. მასში ნათქვამი იყო: მანუელა მამედას ასული მამედოვა და მისი მეუღლე აწ განსვენებული ბონდო თენგიზის ძე სარალიძე სეირნობიდან დაბრუნებულები, საწოლზე წამოწოლილები საუბრობდნენ. დაახლოებით 5 საათზე ღია ფანჯარაში მან შენიშნა ლანდი ნაგანით ხელში, რომელიც შენობის კედლის გასწვრივ მოიპარებოდა. ფანჯარაში გახედვას აპირებდა, გავარდა ტყვია, ვაიმეო, დაიყვირა, მივარდა ბონდოს. ყურის ძირიდან სისხლი ჩქეფით გამოსდიოდა.

— ტყუილია, — იყვირა ხიზირამ.

— თქვით, როგორ იყო, — მიმართა მოსამართლემ.

— ბატონო მოსამართლე, იქ შენობის გვერდით მივდიოდი. სროლის ხმა მომესმა და ამ დროს მოულოდნელად დავვარდი მიმედ დაჭრილი.

— ესეიგი, გამოდის, თქვენ ნაგანი არ გქონიათ, არა?

— არა, ბატონო მოსამართლე!

— არც მეორედ სროლის ხმა გაგიგონიათ?

— ჭრილობა მაწუხებდა, ამაზე ყურადღებას როგორ გავამახვილებდი.

— გამომძიებელს თქვენი დაკითხვის ოქმში უწერია, რომ ცხოვრობთ გლდანში, მაშ როგორ მოხვდით იქ, აბასთუმანში.

— ამხანაგი ისვენებდა და სანახავად ჩავედი.

— რომ დაიჭერი, ამხანაგები მაშინ შენთან იყვნენ?

— არა, ისინი დაახლოებით ათი წუთით ადრე წავიდნენ სსსრ-ის
ლოში.

— შენ რატომ ჩამორჩი?

— მე არ მშობილა და საუზმის შემდეგ ისინი უკანვე დაბრუნდ-
ბოდნენ.

— გიწერიათ, რომ 1975 წელს თქვენ ნასამართლევი ხართ, თქვენს მიერ დაჭრილ პიროვნებიდან ამოღებული ტყვია თქვენი ია-
რადისაა, რატომღაც მაშინ გაგჩხრიკეს და ვერ აღმოგიჩინეს, ალბათ,
გადამალვა მოახერხე. ეს ის იარაღი ხომ არ არის?

— არა, პატივცემულო მოსამართლე. დაჭრილი მე ვარ და ჩემ
ხელში იარაღი არ ყოფილა. რომ ყოფილიყო კიდევ, რა დავაშავე
ისეთი, რომ საკუთარი თავი სასიკვდილოდ გამეწირა?

— ეგ შენ თავს კითხე.

— შემოვიდეს მოწმე, აიდა ზიადის ასული კიპაროვა. თქვენ აბას-
თუმანში რომელ კორპუსში ცხოვრობდით?

იმავე კორპუსის მეჩვიდმეტე ოთახში, ანუ განსვენებული ბონ-
დოს ოთახის თავზე.

— თქვით რა იცით მკვლელობის ირგვლივ?

— ბატონო მოსამართლე, ჩემდაუნებურად გადმოვიხედე ფანჯ-
რიდან. დავინახე, რომ ეს არამზადა კედლის ძირზე ფანჯარასთან ატუ-
ზულიყო და ოთახში ნაგანს ვიღაცას უმიზნებდა. მე შევყვირე, გო-
გოებო ჩქარა, აგური მომიტანეთ მეთქი. ამ დროს მოისმა გასროლის
ხმა. ვიდრე აგურს შემოიტანდნენ, განმეორებით იქუხა ნაგანმა. ეს
ვაუბატონი გულალმა ეგლო მიწაზე, მკერდის არეში სისხლი სდიოდა.
ნაგანიც იქავე ეგლო.

— ესეიგი, გამოდის, რომ ხიზირ, შენ მოჰკალი ბონდო და მერე
შენ თავს თვითონ გამოუტანე განაჩენი. ვაჟაკი ყოფილხარ, ცოცხა-
ლი გადარჩი, არ გცოდნია მიზანში ამოღება და ახლა დახვრეტას რომ
მოგისჯი, იქ უკეთ გასწავლიან სროლას.

— სიმართლეს არ ლაპარაკობენ, მოსამართლე.

— სიმართლე თქვი, თორემ შენ და მანუელას ორივეს დაგაპატი-
მრებთ.

— ერთად, ბატონო მოსამართლე? — უნებურად წამოსცდა ხი-
ზირას.

თითქოსდა თვალებით უნდა შეჭამოსო, მოსამართლემ მკაცრად შეუტია:

— ხიზირ, შენ გეხუმრება და მეტი არაფერი. მე ყველაფერს თვალნათლივ ვხედავ, დამნაშავე ხარ, შენ მიიყვანე ოჯახი დაღუპვამდე. დაე, ამ საქმეს ნათელი ხელშეორე გამოძიებამ მოჰფინოს. იცოდე, მართლმსაჯულებას ვერსად გაექცევი. ჩვენ ვგრძნობთ საკუთარ დანაშაულს, ჩვენს ლოიალობას, რომელმაც აქამდე მიიყვანა ეს მშვენიერი ქალბატონი.

აბასთუმნიდან დაბრუნებულმა მანუელამ სასამართლოს ყოველი წვრილმანი მზიას სიტყვა-სიტყვით უამბო. იქ დაფარული სიმართლე ახლა პირველად გაამხილა.

— დედა, ფანჯარაში რომ შევნიშნე ლანდი, ნაგანიტ ხელში, საწოლიდან წამოვხტი, ფანჯარაში შემოყოფილ ხელზე სწრაფად ხელი ავუკარი, ნაგანიტ გავავლებინე, მაგრამ დამაგვიანდა, მან სროლა მოასწრო. არ დავბნეულვარ, უმალ ავიღე ნაგანი და გაქცეულს ვესროლე. ალბათ, იმ დროს უკან მოიხედა, გულის არეში მოხვედრია, მაგრამ გადარჩა, ის ჩემი ცოდვით სავსე. დაკითხვისას ოქმში ეს არ იყო ნაჩვენები და მოსამართლემ ხელშეორედ დაუბრუნა გამოძიებას.

ბონდოს სულის ახსნის დღეს მანუელა ძალზე განერვიულებული ჩანდა. სახე შეშლილივით ჰქონდა და რას აკეთებდა, არ იცოდა. ეს ბუდეაშლილი ანგელოზი მწყერჩიტასავით ბორიალობდა. სასაფლაოზე დატირებით კი დაიტირა, მაგრამ იქიდან შინ აღარ დაბრუნებულა.

მოიკითხეს, ეძებდნენ, ცამ ჩაყლაპა თუ დედამიწამ ვერ გაიგეს. რაც დრო გადიოდა, სხვადასხვა ამბები ისმოდა. ამბობდნენ, ალბათ მტკვარში დაიხრჩო თავი და სული ეშმაკს ჩააბარაო. იმ დღეებში დანით განგმირული ხიზირა ბაღში იპოვეს. დღეები უღიმღამოდ მიიკლაკნებოდა და მზიას მეხსიერებაში სიხარულის კვალიც არ რჩებოდა. ერთი წლის განმავლობაში მისმა ოჯახმა სამი ადამიანის დანაკლისი განიცადა. ძნელია შეეგუო ასეთ მდგომარეობას, მართოდ დარჩენილ დედას მამედა და მისი ცოლი უწმაწურად შეუტარცხოდნენ. ისედაც მგლოვია რე ქალს მოსვენებას არ აძლევდნენ, ხშირად საყვედურობდნენ, გოგო გავგიუბედურეთ, საქმე ისე გაუხადეთ, თავი დაახრჩობინეთ. მამედამ აღმასკომში საქმე ჩააწყო და მზიას ერთოთახიან ბინაში გადასვლა შესთავაზეს. უთხრეს, ფულსაც მოგცემს

და ავეჯის გადატანაშიც მოგეხმარებაო. მზია სარალიძისაგან მიიღეს, სასამართლოში უჩივლეს. ერთხელ მამედამ გადაადებინა პროცესი, დამცველი არა მყავსო, მეორედ ითქვა, მოსამართლე ავად არისო, მესამედ კი მოსამართლემ საქმე განიხილა და მოსარჩლე მამედას თხოვნა დააკმაყოფილა. მზიას საკასაციო თოთხმეტი დღე მისცეს.

მზია გათხოვების დღიდან შინ დიასახლისობდა და ამ საქმეში მეტად გამოუცდელი იყო. ერთ დღეს ქალაქიდან დაბრუნებულმა კარები ჩაიკეტა. წინ სურათები დაიწყო, ტიროდა ქმარს, შვილს, რძალს. გულის სიღრმიდან ამოსულ სიტყვებს მწარედ ამოაყოლებდა: შვილებო, ბონდოვ და მანუელა, ერთი შვილი მაინც დამრჩენოდა თქვენგან, მის გაზრდაში სიცოცხლის დარჩენილ დღეებს შევიმსუბუქებდი და ღირსეულ ოჯახს ღირსეულ მემკვიდრე ეყოლებოდა.

მზია კეთილშობილი ქალი იყო. ტირილითა და გოდებით თვალთაგან გადმოღვრილ ცრემლებს სამივეს თანაბრად უნაწილებდა.

ამ ღროს ზარი აწკრიალდა. გულში გაიფიქრა, ნეტავ მანუელა იყოსო და თვალწინ ზაირა შერჩა. ზაირა შეკრთა, მზიას ცრემლები შეამჩნია, გადაეხვია და კოცნით ამოუშრო. საამური სიტყვებით ნაღველი გამოურწყო და შიგ სიხარულის ნიაღვარი მიუშვა. ზაირამ უამბო ბონდოსთან ურთიერთობაზე. აუწყა, რომ ჩემი შვილი თქვენი შვილიშვილიაო. აჩვენა საბუთი, სადაც ბავშვი იმათ გვარზეა, ბონდოს დაწერილი ხელწერილიც გადაუშალა ნოტარიუსით დამტკიცებული.

მზია ბინდიდან გამოვიდა, წელში გასწორდა და ზაირა გულში ჩაიხუტა. ამას სასამართლო აღარ დასჭირვებია. გაციებული კერა, ისევ გაღვივდა ახალშობილით. იმავე წუთს სანთლები დაანთო და ღმერთს შვილიშვილი შეავედრა.

მ ა ს ხ ა რ ა

ადამიანმა ველურობის ხანა რომ განვლო და შრომის ჩვევებს დაეუფლა, აქედან მოყოლებული ღმერთმა კარმიდამოს მეთვალყურედ ძალდი მოუვლინა, იგი ადამიანის ბუნებას ზედმიწევნით კარგად შეეთვისა. საუკუნეების განმავლობაში ადამიანი და ძალდი განუ-

ყოფლად ცხოვრობდნენ და დღესაც ცხოვრობენ. ისე, რომ დამოუკიდებლად თავის რჩენა არ შეუძლია. ზოგჯერ ბალახს მოწიწების, კუჭის დასაკმაყოფილებლად კი არა, უფრო სამკურნალოდ. როცა მუცელი გვრემს, ყნოსვით დაეძებს სწორედ იმ ბალახს, ტკივილს რომ დაუყუჩებს. იპოვის თუ არა, უმაღვე მიირთმევს, თუმცა საქონლის მსგავსად ბალახი მისი საკვები არ არის.

კავკასიური ნაგაზი მგელს ახრჩობს, მაგრამ თავისზე სუსტ ცხოველზე კბილს არ გაისვრის. ძაღლები მხოლოდ კატებს ვერ იტანენ. ყველა ძაღლი კატის მტერია, არ ვიცი, რატომ ეჯავრებათ ისინი. თქმულება კი ასეთია: ვითომ კატას უბრძანებია, ნეტა სახლის პატრონები დაბრმავდებოდნენ, რომ მათი წილი კერძი მე დამრჩესო. ძაღლს კი პირიქით უთქვამს, ნეტა გამიმრავლდნენ პატრონები, თითო-ოროლა ლუკმას ყველა გადმომიგდებს და ამითაც კმაყოფილი დავრჩებიო.

ამბობენ, თურმე კატასა და ძაღლს შორის მტრობა უხსოვარი დროიდან ჩამოვარდნილა.

გლეს ტყეში მგლის ლეკვი დაუჭერია, შინ მოუყვანია მოსათვინიერებლად. ლეკვი რომ გაზრდილა, გლეს ბოროტი ზრახვები შეუმჩნევია, ეზოში თურმე ქათმის სახსენებელი გააქრო. ამის შემდეგ გლესმა შემოსასვლელი კარიდან გასადევარის ბოლომდე მავთული გაუბა და ზედ ჯაჭვით დააბა. დაუდგამდა საჭმელს გობით და ისიც მიირთმევდა. ერთხელ, გაზაფხულზე, მაისის თვეში, მცენარეები რომ გაიფოთლა და გაზაფხულის სუნი დატრიალდა, სამუშაოდან დაბრუნებულმა ვაწამი რომ მიართვა, იმას პირი არ დააკარა და პატრონი ისე დაჯიჯგნა, ადგილზევე გარდაიცვალა. მგელს ხორცი არ დაკლებია, მაგრამ ველურმა სისხლმა მაინც თავისი გაიტანა.

ჩემდათავად ცხოვრებისეული დაკვირვებით დიდად არ გამოვიჩნევი, მაგრამ მრავალი მოვლენა უშუალოდ ჩემ ცხოვრებისეულ გზაჯვარედინზე გაივლის ხოლმე. უფრო ნათლად რომ წარმოვაჩინოთ სათქმელი, ერთ პატარა ამბავს გიამბობთ, რომელიც ძაღლს უკავშირდება.

იმ დილით, ქუჩაში რომ გამოვდიოდი, კარგა გვარიანად ციოდა. დამის ნათოვარზე აბრდღვიალებული მზე გულის ძარღვებს ითბობდა. თოვლი ქვითინებდა, ცრემლად იღვრებოდა, სევდიან განწყობილებას ბადებდა.

საბურთალოზე, ზოოლოგიურ მალაზიასთან შევნიშნე, რომ საპი-

რისპიროდ ერთი კულტურული გარეგნობის ხანდაზმული მოდიოდა, რომელსაც ტყავის თასმაზე გამოზმული პატარა იაპონური ძაღლი მოჰყავდა. მე ზშირად მინახავს ასეთი ფინია და, ალბათ, თქვენც შეგხვედრიათ, აი ასეთი, ზოგიერთებს შინ ფანჯარაზე რომ უზით ხოლმე. როდესაც პატრონი და მისი ძაღლი მომიახლოვდნენ, ამ დროს იქვე მდგარმა ვიღაც გორელმა დარდიმანდმა, ცოტა ნასვამმა თუ შეზარხოშებულმა ოფიცრის ჩექმიანი წიხლი მოიქნია და ძაღლს ფერდში დააძგერა. ძაღლმა შესაბრალისად გაიწკმუტუნა, გაიწელა და სადღაც შორს ტელევიზიის ეზოში დაეცა. პატრონი შეცბა, მეტისმეტად შეწუხდა. განრისხდა კიდევ. შე რეგვენო, უსაქმუროო, უყვირა თავდამსხმელს, რას გიშლიდა, საბრალო არსება.

— ვინაა უსაქმური? — კბილებში გაცრა უცნობმა, — უსაქმური რომ არ იყო, ძაღლს ასეირნებდი? ძლივს მოვიგერიე, ამ საზიზღარმა კინადამ დამგლიჯა.

არა და, რისი ან ვისი დამგლეჯი იყო, ის უბედური, ცოცხალი წონასულ დიდი-დიდი ორასი გრამი თუ გამოვიდოდა.

— სად დაეცა, ის მაინც მითხარი, — დელავდა ძაღლის პატრონი.

— რა ვიცი, ალბათ, იქ, ტელევიზიის ეზოში.

— სახედარი ხარ, სახედარი, რა უნდა გელაპარაკო, — თქვა ძაღლის პატრონმა და იქით გაეშურა, სადაც მოსულიერების მიზნით მომაკვდავ ფინიას პატარა ბიჭუნა ხელში ატრიალებდა. მოხუცმა ძაღლი ტაქსში ჩასვა და საავადმყოფოში გააქანა. ექიმები ამოდ ეცადნენ მის გადარჩენას, სიცოცხლისა უკვე არაფერი ეცხო. მე რომ არ მეთქვა, ვერც თქვენ გაიგებდით, რომ შინ იმ კაცს, იმ ძაღლის მეტი გამართობი სხვა არავინ ჰყავდა. უკანასკნელი მეგობარი და გულის იმედი სწორედ ის იყო. ვიღაც ჭკუათმყოფელმა კი წუთისოფელს ასე უაზროდ განარიდა და მოხუცებულს ცხოვრების მიზანი წაგლიჯა.

ეს ერთი. ახლა მეორე ძაღლის თაობაზე სხვა ამბავს გიამბობთ:

— გამარჯობა! — მიესალმა პეტრე გზავჯარდინზე მდგომ გლეხს — დილას აქეთ ავერ ვტრიალებ და ვერავინ ვნახე, რომ ვკითხო. განა ყველა საქმის რა ისეთი მოყვარულია, რომ ამხელა სოფელში კაცი ვერ ვიპოვე?

— რას იზამ, ახლა ისეთი დროა, თუ არაფერი გააკეთა კაცმა, ზამთარში ტაბლაზე შინ ვინ რას მიართმევს? მეც აქვე, ახლოს მაქვს ვენახი და პურის საჭმელად ამოვედი. მითხარი, რა გაინტერესებს?

— თუ ღამაცდი, გეტყვი, — თქვა პეტრემ და დაიწყო, — კარგად

მოგახსენება, რომ უძალოდ მწყემსი ცხვარში არ ვარგა. ცხვარი კი მგლისთვის მუდამ სახელდახელო ლუკმაა. სამი ძალი გვყავდა, რომ ზე რა მოგახსენო, მაგრამ იმ ერთს ხუთი მგელი ჰყავდა დახრჩობილი. მგელი იმისთვის ტურასავით უსუსური იყო. ხომ იცი, მგელმაც თავისი დრო იცის, მთაში ავალთ, იქ მოგვეყვება, ბარად ჩამოვალთ, ჩამოგვეყვება. ჰო, იმას ვეყვებოდი, მთაში ასვლის პირველ დღეს მოიღრუბლა და ძლიერი ქარიშხალი ამოვარდა. კარგი ძალი რომ მყავდა, იმ ღამეს დათვებმა დაგვიგლიოჯეს და ერთი კვირის შემდეგ თქვენი ჭირიც წაიღო. საკუთარი მოვალეობის დიდებული შემსრულებელი იყო. ფარაში ხუთი მწყემსი ვართ და ხუთივე დიაცებივით ვტიროდით. გავუთხარეთ სამარე, დავასაფლავეთ, ისე როგორც მას ეკადრებოდა. დავუკალით ცხვარი და შენდობა ვუთხარით. დავთქვით, რომ რომელი მწყემსიც მოხვდება ჩვენგან მთაში, ყოველ გაზაფხულზე მივიდნენ და შენდობა უთხრან. ამის შემდეგ გადავწყვიტეთ, რომ რაც არ უნდა დამიჯდეს, ერთი კარგი ძალი ვიყიდო, გინდაც ეზოსი იყოს და მივაჩვევ ცხვართან.

— არ ვიცი, ამ სოფელში მწყემსები ბევრნი არიან თუ არა, იმათთან უნდა იკითხო, მაგრამ, ჯერ ერთი, რომ შინ არ იქნებიან, მეორეც კარგი მწყემსი კარგ ძალს გასაყიდად ვერ გაიმეტებს.

ორი კვირის წინ მთაში მივიდიოდით და ცხვარი აქ ამოვატარეთ. არ მახსოვს, ვგონებ, ამ ადგილებში იყო, ზევით თუ ქვევით, გამოვარდა ეზოს ქოფაკი, საკმაოდ ტანადი, რომ იტყვიან, გრძელბეწვიანი, სუფთა, მოსაწონი, ერთი სიტყვით, გამაოცა მისმა სისწრაფემ, გულიანობამ, გაბედულობამ, დაუთმობელმა ხასიათმა. მითუმეტეს, სამინი ვიყავით, რომ მივარდა, ისე გაბედულად დაერია, რომ კინაღამ ჩემს ძაღლებზე გული ამაყრევინა. ეს იყო წამის ამბავი. ჯერ სუსტებს გადაუარა, გადათელა, ისე სწრაფად მოუტრიალდა ბანდოს, რომ იმან ვერც კი მოასწრო მეგობრების მიშველება. ხან ერთი იყო ქვეშ, ხან მეორე. ერთი სიტყვით, თითქოს გულში ერთიმეორის მიმართ დიდი მტრობა ჰქონოდათ ჩადებული და ძველ ჯავრს ახლა იყრიდნენ. ატყდა სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლა. უნდა ითქვას, რომ ღონით ჩემი სჯობდა და მეგონა, როგორც მგლებთან გამოცდილს, ვერაფერს დააკლებდა, მაგრამ სისწრაფით იმან აჯობა. მოსცილდნენ თუ არა ერთმანეთს, შუაში ჩავდექით. თითქოს ყველაფერი მშვიდობიანად დამთავრდა. მოვუტრიალდით ცხვარს და ეს ისევ საიდანღაც არ გამოძვრა? ამ უკანასკნელმა ბანდოს დაასწრო და რო

ჩასჭიდა ყელში პირი, კისრის მობრუნების საშუალება არ მისცა. წყალიც მივასხით გზისპირზე, რუშიც ჩაცვივდნენ, მაგრამ მძიმოდ, მიხრჩობს ძაღლს. ერთი დარტყმა სამწყემსო ჯოხიც დავარტყი, ვერ მოვაშორეთ. ბოლოს, მე და ჩემმა ამხანაგებმა ფეხებში წავავლეთ ხელი და ასე დავაშორეთ ერთიმეორეს. საწყალმა ძლივს მოითქვა სული. იმ ძაღლის პოვნა მინდა, იმას დავეძებ, თუ გაყიდის, ყველს, მატყლს, თუნდაც სამ ცხვარს მივცემ.

— რა ფერის ძაღლი იყო? — იკითხა გლენმა.

— თეთრი, კავკასიური ნაგაზი.

— შეიძლება მამუკა ძიას ძაღლი იყო, წავიდეთ, ვნახთ.

მივიდნენ, დაუძახეს, მამუკა შინ დაუხვდათ, გაულო ჭიშკარი, შევიდნენ. მწყემსმა დაინახა თუ არა, მაშინვე თქვა: ეს იყო, მანამდე ძაღლმა უცხო შენიშნა თუ არა, იმწამსვე აიფოფრა. მასპინძელმა კითხა:

— რა გნებავთ? რისთვის მობრძანებულხართ?

— ძია, ხვადია ხო ეს ძაღლი? — კითხვას კითხვითვე უპასუხა პეტრემ.

— კიი, ბატონო!

— უნდა მოგვცილო!

— არა, გენაცვალე, ამას ვერ შეველევი. თითქოს ძაღლი გრძნობდა, რომ უცხო პირნი სავაჭროდ იყვნენ მოსულები. სხეული დაეძაბა და თვალებიდან რისხვის ნაპერწკლებს ყრიდა.

— ძია, კაცო, უნდა დამითმო, რასაც დააფასებ, მოგცემ!

— არა, ძაღლი კი არაა, ოჯახია და შენ რა უნდა მოგცე?

ამ დროს საიდანდაც გამოტუნცულებული პატარა ლეკვი მწყემსს ხან შარვალზე დაეკიდებოდა, ხან წინდაზე.

— ეს ლეკვიც კარგი გაიზრდება, — ჩაილაპარაკა მწყემსმა.

— თუ მოგწონს, ლეკვს გაგატან.

— ეს სანამ გაიზრდება, შემოჩვეული მგელი ცხვარს სულ გაზიდავს და მერე ძაღლი რად მინდა?

— იფიქრე, ძია კაცო, მე ზეგ ამოვივლი, მოგაკითხავ, პასუხს გავივებ. თუ თანახმა იქნები, წავიყვან კიდევ.

— მერე, დავემორჩილება? როგორ წაიყვან?

— მაგას მე მოვახერხებ, — თქვა და გამოსასვლელი კარი გააღო.

— მოიცა, ეზოში შემოსული სტუმარი ხარ, ისე როგორც გავი-

შეგებ, კაცს თავი გინდა მომჭრა? იტყვიან უბურმარილო კაცი, — ხელი წაავლო და ორივე შინ შეიპატიჟა.

გავიდა რამდენიმე დღე და პატრონმა ძაღლი გაყიდა, არ უნდოდა, მაგრამ მწყემსმა აიძულა, გაეყიდა.

ძაღლის გაყიდვიდან ორი თვე არ იყო გასული, რომ ამ ოჯახზე მოულოდნელმა ქამმა გადიგრიალა. გარდაიცვალა მარტო დარჩენილი ბიძა კაცი. გათხოვილმა ქალებმა გაინაწილეს მისი უძრავ-მოძრავი ქონება. მეზობელ სოფელში გათხოვილ უმცროს გოგოს დარჩა ეზობალჩა თავისი სახლით და იმანაც სხვაზე გაყიდა და ლეკვიც იმას დაუტოვა, მაგრამ საბრალო ოთხფეხს ახალი პატრონი კარ-მიდამოში არ აჩერებდა, ჭიშკრის გარეთ გამოაგდებდა ხოლმე და ეტყოდა, მანდედან მიყარაულეო. პატივმოყვარე ლეკვმა უდიერად მოპყრობა ვეღარ აიტანა და პატრონს განერიდა. იქვე ახლოს სასადილო იყო და იქ მიეკედლა.

ოჯახის სხვა წევრები კეთილად განწყობილები იყვნენ ძაღლის მიმართ და ქუჩაში მისი გაგდება არ სურდათ. მშობელი მამა ამ ძაღლის მიმართ ისეთი ზიზღით იყო შეპყრობილი, პატარები წინააღმდეგობას ვერ უწევდნენ. მაგრამ, როგორც კი გარეთ გაიგულებდნენ, უმალ გაუღებდნენ კარს ლეკვსა და ეზოში შეუშვებდნენ. გახარებული ძაღლიც გაეთამაშებოდა ბავშვებს, მაგრამ როგორც შემოვიდოდა სახლის პატრონი უმალვე ჯოხით დაედევნებოდა. ერთხელ, მოსაკლავად თოფიც შემართა. მეუღლემ ხელი აუკრა და ტყვიამ ჰაერში გაიწვილა. ძაღლს შეიძლება არც უნდოდა ქუჩის მაწანწალა გამხდარიყო, მაგრამ დრო ყველაფერს გააბედვინებს, არამც თუ ძაღლს, ადამიანსაც. ახლა იგი სხვის ხელში შემეყურე იყო და შემსვლელის თუ გამომსვლელის ხასიათს უნდა აპყოლოდა. ძაღლია, თორემ ზოგიერთ ადამიანზე უკეთესი მეგობარია და მგრძნობიარეო, ამბობდნენ გლეხები.

ზამთარი მოახლოვდა. ბუფეტში მომსახურემ უთხრა დამლაგებელს — ცოდოა, ლეკვს სცივა, ზვალ ჩვენთან გაგზავნი, სახლიდან თქვის ნაჭერს გამოგატანენ და გარეთ კიბის მოედანზე დავუფინოთ, დამით რომ თბილად იყოსო.

დრო გადიოდა და ერთხელაც მთვრალეები გამოდიოდნენ სასადილოდან, ის ავყია სახლის მეპატრონეც მათში ერია. ლეკვი რომ დაინახა, დაარტყა ღონივრად წიხლი და კარგა მანძილზე გადააგდო. ბუფეტის მეპატრონე გასული იყო და ვერ დაინახა, ლეკვი კი წკმუტუ-

ნით ძლივს წამოდგა. მიტრიალდა და ავისმქნელს ცრემლიანი თვალები
 ბი მიაპყრო, თითქოს გულში ამბობდა: რა უნდა, რას გადამქვინდა
 ერთი პირობა, შებრძოლება უნდოდა, მაგრამ ჯერ პატარა იყო, კუნთ-
 გაუმაგრებელი და ვერ გაბედა. ლეკვი რადგან აქ ეგულებოდა, ხში-
 რად განგებ შემოივლიდა ხოლმე, რომ გაემწარებინა. რამდენჯერმე
 დამლაგებელმა გააფრთხილა, მეტუფეტემაც გამოლანძღა, მაგრამ
 საქმეს არაფერი ეშველა. ერთხელ, გამწარებული ძალი სასადილოს
 სტუმარმა დარბაზში შეიყვანა, პილპილის გარეშე ერთი კილო ხორ-
 ცის გემრიელი ულუფა დაამზადებინა და სულ იმას აჭამა, რა ვქნა,
 წავიყვანდი, მაგრამ მეც არა ვარ სახლში და ვინ მოუვლისო. დანა-
 ყრებულმა ლეკვმა მასპინძელი მანქანამდე ალერსიანად მიაცილა და
 მისი თვალები ისე საბრალოდ იცქირებოდნენ, თითქოს ემუდარებო-
 და, წამიყვანეთ თქვენთანო.

ამის შემდეგ უცხო სტუმარი სასადილოში აღარ უნახავს გამვლე-
 ლებს. მომდევნო დღეები სანთლებივით ქრებოდა. აყვია კაცი არ მო-
 ეშვა, ძალი აიძულა მიეტოვებინა სასადილო. ძალმაც სოფლის
 ბოლოში ავტობუსების გაჩერებაზე მგზავრების მოსაცდელი იდგა
 და იქ გადაინაცვლა, დღე და ღამეს იქ ატარებდა. სხვის ხელებში შემ-
 ყურე, ავტობუსში ამსვლელ-ჩამომსვლელთ თვალებით აცილებდა.
 თუ შეამჩნევდა ისეთ პიროვნებას, რომელიც ადრე პატივისცემით
 მოპყრობოდა, სიხარულით ივსებოდა, გაეთამაშებოდა კუდის ქიცი-
 ნით და თათის შემოდებით აგრძნობინებდა, კარგად მახსოვს შენი
 გულკეთილობაო. იმასაც თუ საიმისო რაიმე ჰქონდა, ამოიღებდა
 ჩანთიდან და დიდი პატივისცემით მიართმევდა. მეზობელ სოფლიდან
 სკოლაში მიმავალი ბავშვები ხელჩანთებით იდგნენ და ნაყინს მი-
 ირთმევდნენ. ძალი კუდის ქიცინით შეჰყურებდა მათ. ბავშვმა ვერ
 აიტანა ძალის საცოდაობა, ჩაიყო ჯიბეში ხელი, ფული ამოიღო და
 გაუწოდა ნაყინის გამყიდველს.

— მომეცი, ერთი კიდევ, — მიმართა მტკიცედ.

— რა არი, ბიჭო, ჯერ ეგ არ შეგიჭამია და მეორეს მთხოვ?

— კი არ გთხოვ, ვყიდულობ, შენ რა, გასაყიდად არ გინდა? რა
 მოხდება ერთი ნაყინი ძალს რომ შეაჭამო.

— სწორედ მაგის გულისათვის დავათრევ ამხელა ყუთს.

ბავშვს ჯერ ნაყინი გამორთმეული არა ჰქონდა, რომ მენაყინეს
 წინ მანქანა გაჩერდა და გადმოვიდა ქალი. იყიდა ორი ნაყინი. ძალმა
 ეს ქალი იცნო და მოფერება დაუწყო, მიჰყვა მანქანამდე. ნაყინი სა-

ჭეხე მჯდომს რომ გადააწოდა, ძაღლმა შეხედა, ეს კაციც იცნობდა პირველად დაუღრინა. გადმოვიდა მძლოლი მანქანიდან, გამოკიდებავერ გაბედა, მაგრამ ქვა კი ესროლა.

— რა არის, ძია, მაგის ჭკუისა ხარ? — ზიზღით მიაძახა ბავშვმა.

— შენ აქ სასწავლებლად ხარ მოსული თუ სალაზღანდაროდ?

— ეგ არ არის შენი საქმე, მე შეიძლება ჩემს თავს ვაკლებდე, მაგრამ სხვას არაფერს ვერჩი.

— ჰოდა, სწორია ბავშვი, ძაღლს რას ერჩი, — უთხრა მძლოლს გვერდით მჯდომმა.

— იცანი, ეგ შენი და შენი შვილების სანაქებო ძაღლია.

ბიჭუნამ დაუძახა ძაღლს და მთელი ნაყინი იმათ თვალწინ შეაჭამა ხელით მოეფერა და უთხრა:

— შეჭამე, ცუგა, ნაღვლიან გულს დაგიღობბს, ის რა ცუდი ძია იყო, არა?

გაჩერებასთან საშუალო სკოლა ახლოს იყო და მეზობელი სოფლიდან მოსული ბავშვები გაკვეთილების შემდეგ შინ წასასვლელად იქ გამვლელ ავტობუსებს ელოდებოდნენ და წასვლამდე ძაღლს ეთამაშებოდნენ ხოლმე. ისე გამოწვრთნეს, ხან ორ ფეხზე დადგებოდა, ხან კუდის ქიციანით და მიხვრა-მოხვრით გაეთამაშებოდა, ხან თითქოს იცინოდა, მის თვალეში სიხარულსაც ამოიკითხავდით. ამის გამო ბავშვებმა მასხარა შეარქვეს. ეს ადგილი ისედაც ხალხის თავშეყრის ადგილი იყო და დილით, სამუშაოზე წასვლის წინ, უფრო სწორედ, საუზმემდე, გულის გადასაყოლებლად გამოსულებთან იდგა ყოველდღე და უკანა თათებზე ჩამომჯდარი, ყურებდაცქვეტილი შესციცინებდა, თითქოს ყველა სიტყვის მნიშვნელობა ესმისო. დრო ინსტინქტით ჰქონდა გამოზომილი, თუ რომელმა მასწავლებელმა როდის უნდა გაიაროს, ან რომელმა მძლოლმა, რა დროს უნდა გააჩეროს ავტობუსი აქ, ამ გაჩერებაზე.

ამ ამბავთან დაკავშირებით, ერთი მნიშვნელოვანი ამბავიც გამახსენდა:

მივლინებაში მყოფმა ნატანების რკინიგზის სადგურში ბილეთი ავიღე თბილისში წამოსასვლელად და მოსაცდელში დავჯექი. მატარებლები ბათუმის მიმართულებით მიდი-მოდიოდნენ. იქ, იმ ადგილას მანამდე არც ერთი ძაღლი არ ტრიალებდა. მოახლოვდა ბათუმი-მოსკოვის მატარებლის ჩამოდგომის დრო თუ არა, ერთი უცხო მგზავრი მომიახლოვდა და მეუბნება:

— შეხედე, რამდენმა რონოდმა გაიარა, არც ერთი ^{ძალი} იყო, აი, ახლა ხედავთ რამდენი გროვდება? ეს იმიტომ, რომ ისეთი მატარებელი უნდა ჩამოდგეს, რომელშიც ვაგონ-რესტორანია. მზარეული ძვლებს და ნარჩენებს გადმოუყრის. მერე ერთმანეთს დაერევიან. ისიც მათი ჩხუბით ერთობა. ხომ ხედავ, ზოგი კოჭლობს, ზოგს ყური აქვს მოგლეჯილი, ზოგიც ბრუციანია.

ეს ამბავი მოვისმინე თუ არა, უმალ დავრწმუნდი მის ჭეშმარიტებაში.

ახლა ისევ ჩვენს მასხარას დავუბრუნდები:

იენისის შუადღის გული იყო და გაჩერებაზე ქალი მოვიდა ბავშვით. ბავშვი კეცს ლეჭავდა, ძალი ალერსიანი თვალებით შესცივინებდა. ბავშვმა ბეწვზე ხელი გადაუსვა და სიყვარულით მიმართა:

— რაო, ცუგო, გშია? პურს არა ვჭამ, ეს კევია, თუ დაღეჭავ, მოგცემ.

— შეილო, ხელი გაუშვი, მაწანწალა ძალია და არაფერი გადაგედოს, — თქვა დედამ და ძალს ზიზღი შეაგება.

მასხარამ ვერ აიტანა ეს შეურაცხყოფა, თვალეში ცრემლები მოეძალა, განწყენებული წავიდა, მოსაცდელის კუთხეში დაწვა და ფიქრში წასულს ჩაეძინა. საღამოხანს გრილმა ნიავმა დაუბერა. ბალვენახებში შრომით დაღლილი ხალხი სახლისაკენ მიეშურებოდა. გზის ნაპირზე მდგარი მასხარა ამვლელ-ჩამომვლელს ისეთი თვალეებით უცქერდა, თითქოს ვახშმისათვის ხელი აქვს გაშვერილიო. რამდენიმემ თბილი სიტყვა უთხრა, პური კი არ მიაწოდა. მშიერი კუჭი ამით ხომ ვერ დანაყრდებოდა. მძღოლები კეთილი განწყობით იყვნენ ამ ძაღლის მიმართ და მოსვლისთანავე გაჩერებაზე მგზავრებს კი არა, პირველ რიგში ამ ძაღლს მოიკითხავდნენ. წინა დღეს მეზობლის ქელეხის ნარჩენებზე ნაქეიფარი მზეს დამალვია, მოთელილი მაყვლის ბარდის ქვეშ შემძვრალა და ტკბილად ჩასძინებია. ავტობუსი ჩამოდგა და ძაღლმა შეხვედრა რო არ მოუწყო, მძღოლმა მოიკითხა, სამი წუთი დაელოდა და დაუძახა, ძილში შესულს გამოედვიდა და საღამის მაგივრად კუდის ქიცინით და მხიარული ყევით შეეგება.

— მასხარავ, დღეს მე და შენ თელავში ქორწილში ვართ დაპატიჟებული. შენ ჩემს ავტობუსს უყარაულებ და საჭმელებს მე თავად შეგირჩევ. მოვრიგდით, ამოდი ახლა!

ავტობუსში მჯდომმა მგზავრმა მძღოლს დაუძახა:

— მოაცილე აქედან! ძაღლს რა უნდა ავტობუსში და ღირსეულობა!

— რა გინდა, ძაღლი ჩემთან არის, შენს გვერდით ხომ არა ზის?

— გაიგე, ამხანაგო, ავტობუსის ხალხის სამგზავროა და არა ძაღლების.

ავტობუსი დაიძრა.

— გააჩერე, უნდა ჩავიდე, — აიჩემა მგზავრობა.

— კი, ბატონო, ახლავე.

ავტობუსი გაჩერდა.

— გთხოვთ, ჩასვლას დაუჩქაროთ, მე და ჩემს ძაღლს ქორწილში გვაგვიანდება.

— შენ ხომ არაფერი გეშლება? — გაცეცხლდა მგზავრი.

— მე მგონი, არაფერი შემწლია, — უფრო დამშვიდდა შოფერი.

— მაშ, ეს რა არის? ჩავიდე, ძაღლი კი წამოვიდეს ქორწილში?

— მასპინძლებისაგან დაბატოებულია, და რა ვქნა, არ წავიყვანო?

— მერე, მე რა, დაბატოებული არა ვარ?

— მე ხომ არ გაგდებთ, თქვენ თქვით, გააჩერე, უნდა ჩავიდეო.

— თავხედი ყოფილხარ, მეტი არაფერი. გამომიჭირე ხომ, მანქანა

რომ გაფუჭებული მაქვს.

მძღოლმა ჩაყლაპა ეს შეურაცხყოფა და ავტობუსი კვლავ დასძრა. ამ საუბრის დროს მასხარა ხან მძღოლს შეხედავდა, ხან იმ კაცს. იცნო ის მოკამათე ვინც იყო, მაგრამ არ შეუმჩნევია. იჯდა, მძღოლის გვერდზე წინა თათებზე დაყრდნობილი, ამაყად ეჭირა თავი და იქით-აქით ისე ათვალეირებდა გარემოს, ავტობუსის მგზავრები განცვიფრებაში მოჰყავდა. დროდადრო მასხარა უკან, იმ ნაცნობ ღვარძლიან კაცს დანადგოლიანებული თვალებით გადმოხედავდა ხოლმე, მაგრამ მძღოლი გასამხნეველად მალიმალ თავზე ხელს გადაუსვამდა და აგრძნობინებდა დაწყნარდი, გული არ მოგივიდესო.

გაზაფხულის თბილი ამინდი იყო, ხალხი მინდვრებს შესეოდა. ამის გამო, ავტობუსებზე მგზავრობა მიმოსვლა ნაკლები იყო. მარტობას შეურიგებელი, კარგა გამოძინებული ძაღლი ხმის გამცემს ეძებდა. შენიშნა თუ არა ხელჩანთებიანი ორი გოგონა, გაჩერებასთან შეეგება და უკან გამოედევნა. გოგოებს ხმა არ გაუციათ ძაღლისათვის, წყნარად დასხდნენ სკამზე და ერთი-მეორესთან თავიანთ საჭირ-ბოროტო საქმეებზე გააბეს საუბარი. ძაღლს ადამიანის მოფერება

უნდოდა და რომ ვერავინ ნახა, თავად ეახლა ამ გოგოებს, კალთაში თავი ჩაუდო და მერე დაუწყეს მოფერება. ძაღლს თვალებზე ცრემლები მოადგა. ეს ცრემლები გამგებთათვის მრავლისმეტყველი იყო. მე კი ასე გავიგე, თითქოს ეხვეწებოდა, წამიყვანეთ შინ, მიმსახურეთ და მიპატრონეთო. ამ დროს ავტობუსიც ჩამოდგა. ჩასხდნენ გოგონები, ავტობუსი დაიძრა, ძაღლმა თვალები გააყოლა, იმედი გაუცრუვდა, მაგრამ მოფერებით მაინც კმაყოფილი დარჩა.

მზე ცის დასავალს უახლოვდებოდა, გარემო ფერს იცვლიდა. ადამიანის მოდგმას დროებით წუთისოფელში უღამდებოდა. ძაღლი გზაზე იდგა და გამვლელ-გამომვლელს თვალ-ყურს ადევნებდა. ერთმა გზის ნაპირზე მიიპატიჟა და მუშების დარჩენილი ხორციანი კერძით გაუმასპინძლდა, მოეფერა, შენთვის წამოვიღეო, კეთილო და ერთგულო, ხო დამიჯერებო. დანაყრებულმა მასპინძელი რომ გააცილა, ველარ მოზომა და გადასარბენ გზაზე მანქანა გვერდიდან დაეჯახა. დეარდნილი ძლივს წამოდგა, საწყალობლად წკავწკავებდა. მძლოლი გადმოვიდა, შეგროვილ ხალხთან ბოდიშს იხდიდა. ზოგი საყვედურობდა, შე დალოცვილო, ამხელა ძაღლი რომ გადადიოდა ვერ დაინახეო? ზოგიც, არა უშავს რა, ძაღლია, გაიმართებაო.

მძლოლმა იკითხა:

- ალბათ, აქ ახლოს ცხოვრობს ამის პატრონი, არა?
- პატრონი სადა ჰყავს, მაწანწალა ძაღლიაო, — უპასუხეს.

— თუ პატრონი არა ჰყავს, მე წავიყვან. ექიმს ვანახებ, თუ არაფერი აქვს მოტეხილი, მაშინ ჩემთან იზეიმებს ახალმოსახლეობას.

ამის თქმა და დაედევნა დასაჭერად. პირველ ხანებში ძაღლი გარბოდა. იცოდა, რომ ეს კაცი იმ მანქანიდან იყო გადმოსული, რომელიც დაეჯახა. მოფერებამ და ტკბილმა სიტყვამ თავისი გაიტანა. მძლოლი მიეწია, დაიჭირა კი არა, უფრო სწორად, დანებდა. ჩასვა მანქანაში და წაიყვანა. წაიყვანა და სად? ამავე სოფელში. თურმე ამ უცხო კაცს ამ რაიონში უმუშავია და მოსწონებია ეს სოფელი, უყიღია განაპირა სამოსახლო და დასახლებულა. ძაღლმა პატრონის კარმიდამოს სუნი რომ იგრძნო, გაიხარა და დღითიდღე ფერს იცვლიდა. ბავშვებიც ცხოველების მოყვარულები გამოდგნენ. ხშირად ეთამაშებოდნენ. ძაღლი გაიხარდა, ისეთი დადგა, რომ ცხენიან კაცს ძირს დასცემდა. ძაღლს დრომ მოუტანა დამცირება, აბუჩად აგდება, ქუჩა-ქუჩა წანწალი, ბედნიერებაც დრომ არგუნა.

... დადგა დღე, ჩამოსახლებულმა კაცმა ახალმოსახლეობა უნდა

იზეიმოს. ეზოში სამოც კაცზეა სუფრა გაშლილი და ორმოცეუდნი ადგილობრივი ჰყავს დაპატიჟებული. ეზოს კარი ღიაა და ძაღლი მისი ურავივით დგას ჭიშკართან. შემოვიდა სასადილოს მებუფეტე თუ არა, ძაღლი მის წინ თათებზე დადგა და უკან-უკან სვლით შემოუძღვა. იცნო გამგემაც. თავზე ხელი გადაუსვა რამდენჯერმე. მოეფერა, შენ აქა ხარ, ჩემო ყურშა, რამხელა გაზრდილხარ. ახლა ხომ კარგი პატრონი გყავს, ხომ კარგად გივლის? ძაღლმა პატრონისაკენ გადაინაცვლა, თითქოს უნდოდა ენიშნებინა, ეს არის ჩემი მეუფეო. იმანაც უამბო როგორ მოხვდა ეს ძაღლი ამ ეზო-ყურეში. შემდეგ ძაღლმა მეორე მომსვლელისკენ გაიხედა, მოულოდნელად მოსწყდა ადგილს, ფეხში ისე სწრაფად ეცა და დააგდო, რომ პატრონი არ ყოფილიყო, ისე დაგლეჯდა, კაცი ვეღარც ადგებოდა. სახლის პატრონმაც ჯოხი მოიხელთა, გამეტებით დასცხო და ძაღლი წკავწკავით განზე გაავდო. გამწარებულმა პატრონს უდიერად შეხედა, თითქოს და სურდა ეგრძნობინებინა, ამხელა სოფელში სხვა ვერავინ ნახე, ამის მაგიერ დაგეპატიჟაო? ძაღლის პირიდან გამოცლილი კაცი ფეხზე ადგა, ნაგანი დააძრო, უნდა მოვკლაო. იქ სხვებიც ჩაერივნენ. ერთმა ისიც კი უთხრა ხუმრობით, შენ არ დააცადე, ძაღლი პატრონს ერთგულებას ეფიცებოდაო, დაზარალებულ სტუმარს ჯაგრისით გაუწმინდეს კოსტუმი, შარვალი და ცოტა არ იყოს, დაამწვიდეს. მოპატიჟებული სტუმრები დასხეს და გვიან ღამემდე ტკბილად შეექცეოდნენ. ზოგი მეტად დათვრა, ზოგი ნაკლებად. რაც მთავარია, ამ ერთის გარდა ყველამ მოახერხა შინ წასვლა. და მთვრალს გაახსენდა და დადაიყინა, ძაღლი მომიყვანეთ, უნდა მოვკლაო. მასპინძელი არ ანებებს, სიტყვას სხვაგან მოუტრიალებს, რომ ჩათავებენ, მერე ისევ გაიხსენებს, არა, უნდა მოვკლაო. ხელში ისევ ნაგანს ატრიალებს.

მამამ ბავშვებს უთხრა:

— ძაღლი გადამალეთ, მართლა არ მოკლას.

ბავშვებმა ბევრი ეძებეს, მაგრამ ძაღლი ვერ იპოვეს. ძლივს, მოფერებით, ხვევნა-კოცნით მოაცილა მაგიდას სტუმარი მასპინძელმა, უნდოდა სახლამდე მიეცილებინა, მაგრამ მან სასტიკად იუკადრისა: მე რა მთვრალი ვარ, ვერ წავალო? რა მოხდება, ერთხელ ფეხით ვიაროო. ასე დასცილდნენ ერთიმეორეს, ჩაკეტეს ჭიშკარი და სუფრა რომ მიალაგეს, დიდი და პატარა ძილს მიეცა. ჯერ კარგად არ იყო გათენებული, ეზოს გადაღმიდან დაიძახეს. გავიდა ოჯახის უფროსი. შენი ძაღლი სად არისო, კითხეს. აქ იქნება, სხვაგან სად უნდა იყო-

სო. ახლა პატრონიც დაინტერესდა, რა არის, რა მოხდაო. რა დაწვენი
ხელის თქვენგან სტუმარი რომ წამოსულა, ძაღლებს დაუხორჩვიათო.
მობრძანდით, ერთად ვნახოთ, რომ მერე რაიმე მიზეზად არ გახდეს.
მივიდნენ, ბუდრუგანა დაათვალიერეს. ძაღლი შიგ იწვა მოწყენილი.
პატრონმა დაუძახა, მაგრამ კარში არ გამოუხედავს. ისეთი გულაყრი-
ლი თვალეზით იყურებოდა, სადღაც რაღაც ჰქონდა ჩადენილი და ამ
ჩადენილ ცოდვას თითქოსდა პატრონს აბრალებდა. ამბის მომტანმა
ეს კარგად შეამჩნია და ერთი კი უთხრა:

— მოზრდილი ლეკვი იყო, მე რომ ვნახე, ახლა ეს ძაღლი თავის
ადრინდელ ხასიათზე არ არის.

პატრონმა უკეთ იცოდა მისი მოქმედება, მაგრამ ახლა ასე სჭირ-
დება და მოსულს უმტკიცებს, არა, ეს ძაღლი სულ ასეთი ჰქვინაო.
მერე იმის მტკიცებაც დასჭირდა, ჩემს კარმიდამოს კარგად უვლის,
შეხედე, რა მაღალი გალავანი აქვს ეზოს, საიდან უნდა გადაიმძვრა-
ლიყო.

— არა, ძაღლი რო უხასიათოდ არის, რა მიზეზია? — იკითხა მო-
სულმა.

— რა ვიცი, შეიძლება ავადაა, — დაასკვნა მასპინძელმა.

მოსულმა ადგილიდანვე გალავანს თვალი მოავლო და ჩაილაპა-
რაკა:

— არა, გალავანზე ვერ გადახტებოდა.

პატრონმა დაჟინებით უთხრა:

— წამო, თუ არ გჯერა, გავიაროთ და დაათვალიერე, გადასაძრომს
ვერსად ნახავ.

წავიდნენ, შემოიარეს, ნახეს გალავნის ერთ ჩავარდნილ კუთხეში
მიწა გამოღებული ჩანდა. შორიდან შეუმჩნეველი იყო, მაგრამ ორი
მეტრის დაშორებით, რომ მივიდნენ, ნახეს, ჩადაბლებულ ადგილზე
ძაღლს გაუკეთებია გასაძრომი. პატრონმა თავი გააქნია და თქვა:

— განა რა ჯავრი ჰქონდა ჩადებული გულში იმ კაცის, რომ გა-
საძრომად ასე თავგამოდებით უმუშავია?

ძაღლმა კი იძულებით ჩადენილ თავის დანაშაულზე იდარდა და
ერთი კვირის თავზე შიმშილობით სული განუტევა. იმ დაბალ ადგილ-
ზე გაუჭრეს სამარე და ბავშვებმა პატივით დაასაფლავეს.

შემოდგომის ბოლო თვე იყო. ყოველ ცისმარე დღეს ზამთრის ფერი ედებოდა, მზეს სითბო და სიცოცხლე უმოკლდებოდა. ორი წლის უნახავ ბებიჩემზე კაცის-კაცით მომაწვდინეს ხმა, ავადაა და განატრობსო. ავტოვაგზალში ბილეთი ავიღე და პარასკევს სამსახურის საქმეების დამთავრების მერე გასამგზავრებლად მოვემზადე.

ავტობუსში ხალხი ხმაურობდა. ყველა რაღაცას ამბობდა, ამტკიცებდა. თავის მხრივ მძღოლსაც ჩართული ჰქონდა მაგნიტოფონი. ასე სიცილ-ხარხარით მიჰქროდა ავტობუსი. მხოლოდ მე ვდუმდი უცნაური აზრებით გარემოცული, უსიამოვნო გრძნობის მოგერიებას ძლივს ვახერხებდი.

ბებიასადმი განსაკუთრებული პატივისცემა მამოძრავებდა. ასეთ თბილ განწყობილებას ძალზე შორეულ წარსულში აქვს ფესვი გამდგარი, რომელიც ბებიას მუდმივი თანამგზავრია და მის ხანდაზმულ კეთილ გულში ბუდობს. მე მიყვარს ბებია, მიყვარს იმისთვის, რომ მის ეზო-ყურეში, მის უბეში გავიზარდე, იქ, მის კერაში დაირწა ჩემი აკვანი. განუყოფელია ბებიას ნუგეში და მისდამი განსაკუთრებული სიყვარული. ღრმად ვარ დარწმუნებული, იგი სიკვდილამდე არ გამინელდება.

დღევანდელ მიტოვებულ კერაში ადრე გატარებულ დღეების გახსენება, რაც არ უნდა კარგ ხასიათზე და გუნება-განწყობაზე ვიყო, ყოველთვის გულში ნალველს ჩაწურავს ხოლმე.

როგორც უკვე ვთქვი, ბებიას კალთიდან ავიდგი ფეხი და საითაც წავედი, იმედიანი თვალები თან გამყვან. აფორიაქებული სიზმრები არ მასვენებდა, ვშფოთავდი, ვწვალობდი. მერე ისევ იმედით ვივსებოდი.

წინაპართაგან რაჭაში დარჩენილ ერთად-ერთ მოხუც ბებიას ბევრჯერ ვთხოვე თბილისში ჩვენთან დარჩენა, სანამ კეთილშობილ სულს ღმერთს მიაბარებდა და შრომით გადაღლილ გულს კი მიწას. ბებიჩემი ოთხმოცდაათი წლის გახლდათ და ასეთი სოლიდური ასაკის მიუხედავად საქმისათვის თავს მაინც არ ზოგავდა. მისი მარჯვენის მაღლი კერას, ცხადია, ეტყობოდა და ამიტომ ვერ თმობდა იქაურობას.

ავტობუსიდან ჩამოვედი და ჩვენი სოფლისკენ მიმავალ ბილიკს შევეუდექი. ხე, ბუჩქი, ქვა, ყველაფერი ჩემზე შემომწყრალი მეჩვენა,

არ გავდა იმ ნაცნობებს, წინათ გულიანად რომ მხვდებოდნენ. მგონი მსაყვედურობენ კიდევ, ფოთოლი არ შრიალებს, ზაფხულია და ქვაც გაყინულია, ღელეში წყალიც დამშრალა, დაღუმებულა. ღობემძვრელებიც არ მხვდებიან ისე, როგორც მე მახსოვდა. ირგვლივ მიდამო ჩამკვდარიყო და ნადრევ ძილს მისცემოდა.

უბატრონო სოფელს ნადირი დაეპატრონებო, გამიგონია, მაგრამ, რომ არც ნადირია სადმე? გუბეც კი დამშრალა, საღდაც ჩემს ბავშვობაში ღორები ბანაობდნენ. აღარც ის ცივკ წყაროა, პაპაჩემი ღვინით სავსე ღოქებს რომ აწყობდა.

საათს დავხედე, მომეჩვენა, თითქოს ფიქრებმა ააჩქარა ეს დროის განმსაზღვრელი ისრები, წუთები და წამები ნაჩქარევად მოძრაობდნენ. და სიცოცხლით სავსე დღეს წინ უბიძგებდნენ.

მივუახლოვდი სოფელს — დამუნჯებულს, ჩამკვდარს, დაყრუებულს, ერთ დროს კერავალვიძებულს, ოჯახების სიმრავლით მხესავით მოელვარეს.

აი ჩემი სახლიც გამოჩნდა, ბავშვობის დროინდელი გული რომ ასე ამიძღერა.

...შებინდებულია და არსაიდან შუქი არ გამოკრთის. მხოლოდ ძაღლი მომეგება, მიცნო და ფეხებზე მომელაქუცა, ბალახზე გადაკოტრილდა. მე ხელი გადავუსვი, მოვეფერე, ძაღლი კიბისკენ გამიძღვა მიბიძგებდა, მალე აღიო. მეც ავირბინე. კარები შევადე, ბებიას ეძინა, ბუხარში ცეცხლი მინავლებულიყო, ძლივს ბეუტავდა. კარში გამოვედი, ვიფიქრე, ახალი ჩაძინებულია და არ გავადვიძო-მეთქი, ძროხა მეზობელს დაება ღობეზე. გადავედი მეზობელთან, გულთბილად მოვიკითხე. მითხრეს, ბებიაშენი ძალიან ავად იყო, ახლა არაუშავსო. ამ სოფელში ხუთ ბინაში ბეუტავდა ჭრაქი. ორ ოჯახში მოხუცებული ცოლ-ქმარი ცხოვრობდა. სამ ბინაში კი მოხუცი ქალები დარჩენილიყვნენ. დანარჩენი, ოცდათორმეტამდე, სერაფიმებივით იდგნენ, ღუმდნენ, მომავლისკენ პირქუშად იმზირებოდნენ.

ბებიას თორმეტი შვილი ჰყავდა. აქედან ათი ვაჟი იყო. ომი რომ არ ამტყდარიყო, ალბათ, პაპაჩემის მონაგარი ახლა ერთ სოფელს მოიცავდა. რვა წავიდა სამშობლოს დასაცავად, იქიდან ოთხი დაბრუნდა. ორი ჭრილობებმა იმსხვერპლა, ორი რუსეთში წავიდა სამუშაოდ, ერთმა იქაური ქალი შეირთო, მზარეულად მუშაობდნენ, დაქორწინებულს დენმა დაარტყა და მკვდარი ჩამოასვენეს რაჭაში. მეორე დაუქორწინებელმა ბიძამ სამოცი წლისამ დაგვტოვა. მამაჩემი ინფარქ-

ტმა იმსხვერპლა. მე დავრჩი და ჩემი და, და გათხოვდა თბილისში ერთ-ერთი ბიძა მამაჩემზე უფროსი, ჩვიდმეტი წლისა ყოფილა, როცა ხიდან ჩამოვარდნილს სული ძირს აღარ დაჰყოლია. ერთი გაუთხოვარი მამიდა თბილისში გარდაიცვალა, მეორე ბათუმში დაოჯახებული უშვილოდ წავიდა ამ ქვეყნიდან.

ამასობაში ბებიას გაუღვიძია, შინ შევედი, უმალ მიცნო, გადავეხვიე, დავკოცნეთ ერთმანეთი. წამლები ჩავუტანე. არ დალია. ჩემს დღეში წამლის გემო არ ვიციო, მოიმიზეზა. უნდა ითქვას, რომ საგაზაფხულო პირი არ უჩანდა, ისე მიხრწნილა სიბერით. ცხვირსახოციტ ცრემლები შევეშუშრალე. კი არ ტიროდა, სიხარულის ცრემლებს აფრქვევდა. სახეზე ნათელი გადაჰკვროდა. იმ საღამოს ვერაფერი შევაჭამე. მითხრა, შენი და შენი ბიჭების იმედი მაქვს, კერას ნუ ჩააქრობთ, მოუარეთ. სისხლისმღვრელი წლები შეგვიხვდა, თორემ დღეს სვეძლიერი კერა გვექნებოდა-მეთქი, დავამშვიდე. შუალამემდე თვალღია ვავატარე, მისი ჯანმრთელობა შედარებით ცოტა უკეთესი მეჩვენა, მაგრამ ვერაფერი რომ ვერ შევაჭამე, იმედი გამამეწურა. ჭიშკართან ძალიც აწკმუტუნდა, თუმცა, კარგად დავაპურე. ცოტა ჩათვლიმა და ჩამთვლიმა მეც. ღამის ორ საათზე გამაღვიძა, ანდერძი დამიბარა, თავისი მწირი ქონება გაგვინაწილა. დამარიგა, დიდხანს მეფერა დაკოჟრებული ხელებით და გამთენიისას სული უდრტვინველად განუტევა. გავაღვიძე ის მეზობელი მოხუცები, გადმოვიყვანე. ახლო-მანლო სოფლებში მცხოვრებ ნათესავებსაც შევატყობინე, ძროხას მივხედე, ბოლოს ბუხარი გავახურე და განრიგი შევადგინე, დეპეშები დავაგზავნე. მეოთხე დღეს, შაბათს, წუთისოფლის წინაშე ვალმოხდილი მოხუცი მიწას მივაბარეთ.

საოცრად დამწყდა გული. ხელიდან გამომეცალა მშობელი ბებია. როგორც მოხუცებმა დაატირეს, ერთ დროს კოპწია, თავმომწონე, კეთილი და საქმიანი, კარგი ოჯახის დედაბოძი, მრავალი შვილისა და შვილთა შვილის გამზრდელი, ერთ დროს დალხინებული და ომის ქარცეცხლში ჩაფერფლილი დედაკაცი. მეზობელი სოფლიდან მოწვეულმა გლეხებმა ცხედარი გულცივად ჩადეს სამუდამო განსასვენებელში, ისე რომ არც დანანებიათ ამდენი შვილის გამზრდელი, რომელსაც ბედმა არ აღირსა გულიანი დამტირებელი საკუთარი მრევლიდან. ასე ყოფილა თურმე საკუთარ კერას რომ მიატოვებ და სხვაგან გადასახლდები. მაშინ გული ცივდება, სიყვარული ნელდება, იმას რა სიყვარული უნდა მოსთხოვო, რომელსაც თავისი ძირძველი

მიწა-წყალი იქვე გვერდით სულ რამდენიმე ფეხის ნაბიჯზე, რა ხდება, არ იკითხავს. მითუმეტეს, საზღვრები ღიაა, მოისურვებს თუ არა, უფლებამოსილია მიბრძანდეს, ვინ უშლის, მაგრამ ამა თუ იმ ერმა უნდა იცოდეს თავისი გენისანი, სადაც ცხოვრობს, იქ უნდა ჰქონდეს სააქაო და საიქიო ბუდე ჩადგმული, რომ გაჭირვების თუ დალხინების ჟამს თავის ერს ფეხი აუწყოს. ქართველი ერი წინაპრის მხრებზე დგას, იმ წინაპრისა, რომლებმაც მახვილით შეგვიანარჩუნეს სიცოცხლე და შთამომავლობას სასოებით გადმოგვცეს, ეს კი დიდი და მძიმე ტვირთია, მაგრამ უნდა ვზიდოთ. სამშობლო ეს ერთ მთლიანობაში ერის ტაძარია. იგი ქართველისათვის სულზე უტკბესია და თვალის ჩინზე უფრო ძვირფასი.

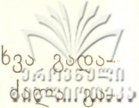
მეორე დღეს წესისამებრ სასაფლაოზე გავედით და დაგვიანებით ჩამოსულმა ბებიაჩემის დისშვილმა, ქმრის სიკვდილით გამწარებულმა ისეთი გულით დაიტირა, მეც და ყველა იქ დამსწრენიც ავქვიითინდით. მის გაზრდაშიც ამაგი მიუძღოდა მოხუცს. ერთი სიტყვით იმდენი ცრემლი დაიღვარა, უცრემლოდ დასაფლავებული ბებიაჩემით დაგროვილი ნაღველი გულიდან ამომეწურა. და მგონი იმ ცრემლებმა კუბოს ფიცრამდე ჩაატანა. ეტყობა მიცვალებულმაც იგრძნო, ისეთი კმაყოფილი დავბრუნდი. თამადაც ენამოქარგული დავნიშნეთ. ისიც დაგვიანებით მოსული გახლდათ მეზობელი სოფლიდან. რა თქმა უნდა, პირველ რიგში ბებიაჩემს საიქიოს ვრცელი სავალი გზა დაულოცა, სასუფეველში ყოფნა უსურვა, მეორე და მესამე სასმისით წინაპრებს და შვილებს ჩააბარა ბებიაჩემი, კარგად მოუარეთო. მაგრამ იქვე თავადვე განმარტა, ისე იყოს თქვენი მტერი, როგორც ის ჩაბარდაო. ჩვენმა წინაპრებმა ძნელ და რთულ გზაზე გვატარეს, ჩვენ კი ლამაზ ტრადიციას ზურგი შევაქციეთ. ბევრმა დაკარგა ღირსება, პატიოსნება. რწმენა უარყავით, ღმერთი გავანაწყენეთ. რა დააშავა სარწმუნოებამ? თუ არა სიკეთის ქმნის, განვითარების, განათლების, შენების მეტი? საუკუნეთა განმავლობაში ნაშრომ-ნაღვაწი რაც გავაჩნდა, ამდენი შრომა სიავის ქარს გავატანეთ. აკი განგებამაც არ დააყოვნა და დავისაჯენით. დიახ, დავისაჯენით, იმიტომ, რომ ადვილად ვიცით რეალური სინამდვილის, მისი კეთილი ფესვების მიმართ გაბოროტება. ბრმა ლოზუნგიც შემოგვახვიეს, ჩვენც ცამდე ავიტაცეთ: პროლეტარებო, ყველა ქვეყნისა, შეერდით!

წავიდნენ, ყველამ თავთავის ოჯახს მიაშურა. დარჩნენ: ერთი სოფლის ხუთი ადამიანი, მათ შორის მე ვიყავი. ჩვენ რომ მივალავ-

მოვალაგეთ, მერე დავიწყეთ პურისჭამა. მეზობელმა საველემ დამიხან-სიათა პაპაჩემი, რადგან მე ვერ მოვესწარ. დიდი შრომისმომგვარე იყო, ჯანმრთელი და ჯან-ლონით სავსეო. საყანე ადგილები ჰქონდა და ტყეებიცო. ოჯახის სარჩენს იქიდანაც შოულობდნენ, იმიტომ იყო, რომ ამბროლაურის რაიონში ერთ-ერთ შეძლებულ გლეხად ითვლებოდა. პაპაშენი ხელოსანი იყო და მორებს ამზადებდა, ხერხავდა და თავისი მასალით იატაკს აგებდა, ყველა მასთან გაამხანაგებას ცდილობდა, რადგან საზრიანი და მოხერხებული კაცი იყო. ისე რომ ხეს შეხედავდა, სულ ზეპირად გამოიანგარიშებდა თუ იმ ხის დამუშავების შემდეგ რამდენ მოგებას ნახავდა. არა და არ მოტყუვდებოდა, არც ხის შერჩევაში და არც მის ფასში, ღმერთმა გაანათლოს მისი სულიც და მისი მახსენებელიც.

ახლა ერთად დაილია განსვენებული ბებია-პაპის, ესე იგი, არტემასი და მარგალიტას შესანდობარი. აქ სულ მრავალშვილიანი ოჯახები იყო, გვიანობამდე ამ მინდორზე მათი ჟრიაშული არ წყდებოდა. არც ერთ ოჯახში აკვნის დარწევა არ შეწყვეტილა, ზოგჯერ ერთ ოჯახში სამი აკვანი ირწყოდა. წლისთავზე პატარძალი ერთს თუ თავის შვილის აკვანს არწევდა, ორი აკვანი კიდევ თავისი ტყუბი მაწლებისა იყო. უქმე დღეებში მორიგეობით ვმართავდით პურ-მარცხს. ყველა ვმღეროდით გიტარა-ჩონგურზე. ახლა ვის ხედავ? ამ ცხოვრებაში სადამდე მიგვიყვანა. დაასამარა სოფელი, მიცვალებულისადვის სასაფლაოს გამჭრელი აღარავინ არის. ზოგი მთავრობის მოთხოვნით მუშად წავიდა, ზოგს გასაქანი არ მისცეს, აიძულეს წასულიყო. ზოგმაც ტელევიზორის და გზის უქონლობის გამო გული აიცრუა და ქალაქს მიეძალნენ. იქ კიდევ ბინას მუქთად არავინ დაუხატავს. თუ ოცი-ოცდახუთი წლის დაუსვენებელი შრომით სულს არ ამოაბრობენ. ჩემი შვილიშვილი ტავუ ოცდახუთი წელია ქარხანაში მუშაობს და დღემდე ბინა არ მიუღია. ახლა ორმოცდაშვიდი წლისა შესრულდება, და ცოლშვილზე არ ფიქრობს, როდესაც რომ მაგის ხნისას ადრე სოფელში შვილები დაბინავებულები ჰყავდათ და შვილთა შვილების ალერსში იყვნენ გართულნი. რად უნდა ახლა ბინა, ძე ჰას არ ახარებს და ასული, მწიფობის დრო უქმად გაატარა. გინდა რიეციო ბინა, გინდა არა, საიქიოში ვერ წაიღებს და სიკვდილის შემდეგ ისევ სახელმწიფოს უნდა დარჩეს. ბიუროკრატიული ხელმძღვანელობა აკნინებდა ერსაც და მიწასაც. ამათ დიდი დრო არ უწერიათ, შვილო, მაგრამ ამ ცოტა ხანში ბევრი რამ მოასწრეს: გარეთ ტერიტორიები

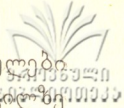
გააჩუქეს, შიგნით ავტონომიებად და ოლქებად დაჰყვეს. სხვა გადა-
 მთიელებზე სამოსახლოები დაყიდეს. ერს მამოძრავებელი ძალა გაქ-
 მოარიდეს და შორეულში გადაასახლეს, უმრავლესობა დახვრიტეს.
 ცხადლივ თუ მალვით ერის განადგურებისაკენ იყვნენ მიმართულნი.
 ფულის გულისათვის გარეშე მტრებს ხელს უწყობდნენ. სოფლელები
 ამბობენ და მართალიც არის, საქართველო ტერიტორიულად გა-
 ანახევრეს და რაც დარჩა, ისიც გაცვეთილ ქალამანს დაამსგავსესო.
 ხალხში აღარ არის ღირსების, პატიოსნების, ერისადმი პატივისცემის
 გრძნობა. კომუნისტებმა, სამწუხაროდ, მომხვეჭველობას მიჰყვეს ხე-
 ლი და ვაჟას დაჭრილი არწივივით სამშობლო ყვავე-ყორნებს მიუგდეს
 საჯიჯნად.

მეზობელმა მოხუცმა პაპამ მაგრძნობინა, სოფელს მოხედეო. ისე-
 დაც ბებიაჩემის სიკვდილით ეკალნაჩხვლეტმა გულმა ბოღმა ვეღარ
 დაიჭია და მამულის მტრების ზიზღმა სული ამიფორიაქა.

უკანასკნელი სადღეგრძელოთი დავშორდივთ ერთმანეთს და მარ-
 ტოდმყოფი კიბის საფეხურზე ჩამოვჯექი. დიდხანს ვიყავი დაფიქრე-
 ბული, ვიდრე ძროხის ბლავილმა და ძაღლის ყეფამ არ მიიქცია, ჩემი
 ყურადღება. ისე მიყურებდნენ, რომ ვგრძნობდი მეხვეწებოდნენ,
 მთხოვდნენ სიცოცხლე გაგვიხანგრძლივეო. მანამდე, მართალი ვითხ-
 რათ, მეძნელებოდა ქალაქის მიტოვება და სოფლად ცხოვრება.

დავძლიე დარდი და ბოღმა, მივატოვე ქალაქი. სახლის მეპატრო-
 ნედ სტუდენტი ვაჟი დავტოვე და ცოლთან და ქალიშვილთან ერთად
 მიტოვებულ კერას დავუბრუნდი, რომელიც ჩემზე იყო დამოკიდე-
 ბული. ბებიაჩემი სიზმრად მომელანდა და მითხრა, ღმერთმა დაგლო-
 ცოს და გაგამრავლოსო.

ერთი დიდი უბედურება კიდევ დაატყდა ამ სოფელს. რაკი ახალ
 წლის წინა დღეს ზოგიერთი ოჯახის წევრი შინდორში კოლექტივის
 საქონლის ფერმას მწყემსავდა და დღესასწაულს შინ ვერ ესწრებო-
 და, მთმა ცოლებმა საგზალი გაამზადეს და თავიანთ მეშვიდეკლასელ
 შვილებს გაატანეს. დაახლოებით დღის ორ საათზე ღრუბელმა მზეს
 თვალი დაუხუჭა. ბავშვები გზას დაადგნენ. აქეთ-იქით ხუთი კილო-
 მეტრი უნდა გაევილოთ. მშობლებმა დაარიგეს, იჩქარეთ, უკან დღის
 სინათლეზე მობრუნდითო. ერთი საათის წასულები არ იყვნენ, რომ
 თოვლმა იმძლავრა. შეწუხდნენ დედები. ამ დროს გამოჩნდა სოფელ-
 ში მომავალი მწყემსი, რომელმაც ამბავი მოიტანა, ბავშვები შემხვ-
 დნენ, საცილ-კისკისით მიდიოდნენ, ბინამდე მისვლას ბევრი არაფე-

რი უკლდათო. ერთი სიტყვით, დააიმედა მშობლები. უკვე მისულა იქნებიან და მე მგონი უკანვე გამოუშვებენო. თუ მაინც აღვადგინებ დარჩენ, იქ ნაბლები კიდევ ბევრია და თბილად იქნებიანო. სოფელი მიწყნარდა, ყველა თავის კერაში მიიყუტა, მხოლოდ დროდადრო ერთმანეთს გასძახებდნენ, ხომ არ მოსულანო, ამინდი კი ბობოქრობდა, გლეხური გამოთქმით რომ იტყვიან, დაჩეხილი მატყლებივით ფართე ფიფქებს ყრიდა. გავიდა სამი საათი, ბავშვები არ ჩანდნენ. არადა, თოვლის საფარმა მეტრამდე მიალწია, ყინვამ იმძლავრა. ჩვენ გვინდოდა, რომ მივგებებოდით, მაგრამ ერთმანეთი დააიმედეს, მამები არ გამოუშვებდნენო. სოფელი, ასე თუ ისე, დამშვიდებულ ძილს მიეცა. შუალამისას თოვა შეწყდა, ცა მოიწმინდა და მთვარეც მეფურად გამოჩნდა ცაზე. დილით შევიტყვეთ, რომ ბავშვები იქ მამებთან არ დარჩენილან და უკან წამოსულან. რას ვიზამდით, საქებნელად წავედით. ვისაც ძალა შეგვწევდა, გზას გამოვყევით დაკვირვებით. კვალზე შევნიშნეთ, რომ სოფელთან მოახლოებამდე კარგად უვლიათ. მერე სხირტლადის ბავშვს გაჭირვებია და ზურგით უტარებიათ. ბევრი უწვალაით პატარებს, სტიქიასთან ბრძოლაში მოღლილან. დაქანცულები წაქცეულან და ქარ-ბუქს ჩაუნთქავს მათი ნორჩი სიცოცხლე. ბევრი ვებრძოლეთ სიკვდილს, ველარ მოვაბრუნეთ ბავშვები საჩვენოში.

ისედაც დაღუპვის პირას მისულ სოფელს ახალი ჭრილობა დააჩნდა გულზე.

სამივე ბავშვი ერთ უბედურ დღეს ხალხისა და ქრისტეს ტირილით დავასაფლავეთ.

უძილოვის წამალი

სექტემბრის ერთ თბილ საღამოს ღია აივანზე ვიწექი და უძილობით დაქანცულს ფიქრები ხან სამოთხისაკენ მიმაქროლებდა, ხან ჯოჯოხეთის ჯურღმულებში.

პეპლებივით მოფარფატე აზრებს ამოდ ვიგერიებდი. ვერა და ვერ შევძელი აკვიატებული ფიქრები ტკბილი სიზმრებით შემეცვალა. ვარსკვლავები ბელურებივით ისხდნენ ცაზე და გასაფრენად გამ-

ზადებულები განთიადის მოახლოებას ციმციმით ელოდნენ. მე, ბედნიერი, ვარსკვლავებს შორის საკუთარს ვეძებდი. თუმცა, ყველაგანი თანაბრად მბეუტავი მეჩვენებოდა. კარგად ვერ გავარჩიე. უფრო სწორად, ჩამთვლიმა და სიზმარმაც კვლავ უსიამოვნო სამყაროში დამაბრუნა. ის იყო ბეწვის ხიღზე შევდექი, ჩაიზნიქა, ჩაიწია, ვერ გამიძლო. შეშინებულმა დავიღრიალე, მიშველეთ-მეთქი და ამ დროს... გამომეღვიძა. შიშით გულამოვარდნილმა თვალები გავახილე და, რას ვხედავ, თურმე ბეწვის ხიღზე გავლის დროს შეშინებულმა საწოლიდან იატაკზე მოვადინე ბრაგვანი. მართალი გითხრათ, ერთი საოცრების ნახვა კი მოვასწარი: იქ, ჯოჯოხეთში, ცოდვილნი რარიგად იტანჯებოდნენ კუპრით სავსე აღულებულ ქვაბში, როგორ საბრალოდ ითხოვდნენ შევლას, მაგრამ ამაოდ, ვინ წავიდოდა უფლის წინააღმდეგ. სამოთხე კი მართლაც სამოთხე იყო! სიმშვიდე, სიწყნარე, ბალები, ფერად-ფერადი ვარდები, ფრინველთა გალობა...

აღმოსავლეთიდან ამოსული მთვარე დასავლეთის გზით მიცურავდა სასწაულად მხიარული, ასე მეგონა, თითქოს ის ჩემს გვერდით იდგა და მთხოვდა მისი თანამგზავრი გავმხდარიყავი. რაც უფრო ყურადღებით ვაკვირდებოდი, მით უფრო მიმსუბუქდებოდა მდგომარეობა. ტანთ ჩავიცვი, სამგზავრო ხარჯი ავიღე, თოფი მხარზე გადავიკიდე და დედას დავუბარე, უძილობა დამჩემდა, ტყუილად წოლას ტყეში გავივლი, წაბლს ან სოკოს მოვიტან მეთქი. ერთი გამაფრთხილა, მარტოკა არ წახვიდეო. გეგონებოდათ მე და მთვარე ერთად გამოვედით ეზოდან. ის გულის სევდიან ფიქრს მიქარწყლებდა. მე კი ჩემს გულისთქმას ვერ ვაწვდენდი. მივდიოდი მთვარის აჩრდილთან ერთად. ბინდით მოცულ დედამიწას მყუდროებას ვურღვევდი, მთვარის შეუმჩნევლად ნაბიჯებს კი ზეცა ითვლიდა.

ჩემი სოფელი ტყვიით განგმირული არწივივით რომ არის ფრთებგაპარკყული, ყვარლის მახლობლადაა. ახალსოფელი ეწოდება. კავკასიონის მთების ძირიდან იწყება და ყვარელი-ლაგოდების გზატკეცილამდე გრძელდება. ამ გზას მიახლოვებული ერთიმეორეს სასაფლაოსთან დავცილდით. მე აღმოსავლეთით განვაგრძე გზა, ის კი დაგვიანებული სასიძოსავით დასავლეთით მიიჩქაროდა. უყურადღებოდ არ დავუტოვებვიარ, მისი ნათელი სახის შუქი ღიღხანს: მიმაცილებდა, ვიდრე ტყის მოციმციმე შუქ-ჩრდილებს შევეთამაშებოდი.

შევვდი თუ არა სასაფლაოს სანახებში, წინაპრები გამახსენდნენ. ჟამგამოვლილნი სწორედ აქ განისვენებდნენ ქართველთა გენის და

ჯიშის სოფლის დაარსებიდან. ზოგი ბედნიერი სიკვდილით, ზოგიც უკუღმართობით, ტყვიითა და ხმლით აჩეხილნი, ვისთვისაც საშობლო იყო ცნება უპირველესი.

მეორე სიცოცხლით განახლებული ამჟამინდელი ახალსოფელი ძველი გავაზის ფესვებზეა აღმოცენებული. სასაფლაოს შესასვლელში დგას ძველი ამ სოფლის დამაარსებლის, კოხტა აფხაზისა. იგი იყო სიძე ილია ჭავჭავაძისა (დის ქმარი). ლეკიანობის დროს ძველი გავაზიდან აყრილი ხალხი მოუყვანია ალაზნის ტყეებიდან და ამ ადგილას დაუსახლებია. ჭირგამოვლილ მიწასაც გული გაუხსნია და გლეხის მადლიანი ხელიც დატყობია.

სასაფლაოს გავციდი და თვალწინ დამიდგა ბუმბერაზი მთები ზვიადი გულ-მკერდით. დილით რიყრაყის მალემსრობოლმა სიომ წამოუქროლა, გული გამიგრილა და მაგრძნობინა ტყის ამონასუნთქი და გავფანტე ჭირვეული დამით თავზე მოხვეული ფიქრები. ეს იყო ღვთისმშობლის მიერ მომადლებული მიწის ულამაზესი მთების ქანდაკებებიდან, რამაც გამახსენა ვალაკტიონის მადლიანი კალმით ჩამოქნილი სტრიქონები. იგი ნამდვილად ჩვენ მთებსაც მიესადაგება.

მინდორზე გავედი—მდინარე ალაზნისხევში გავტოპე, და აღმოვჩნდი ბურუსგადავლილ, იავარქმნილ ნაბაზრალში, რომელიც ამჟამად ტყით არის დაფარული და ნაწილი სახნავად გამოუყენებიათ. არ იფიქროთ, რომ ეს სახელწოდება შემთხვევით იყოს შერქმეული, არა, ზემოხსენებული სოფელი ძველი გავაზის ერთ-ერთი სავაჭრო, საბაზრო ადგილი ყოფილა, სოფლის ნიშნები ახლაც სახეზეა: ეზო-კარმიდამო, მოშლილი ყორეები, ზოგან კვლავ არის აღმართული ციხის კედლები, ჩემს ბავშვობაში ზოგიერთი ნასახლარიც იყო.

დიდი მინდორი გავიარე. ამას, ალბათ, იმ დროისათვის საძოვრად თუ იყენებდნენ. შევეუდექი ტყით დაფარულ გორაკს. წაბლის ხეებს ვათვალიერებდი. დაღლილი სულის სიცარიელეს ტყე მივსებდა. თურმე ბუნების მიერ შემოთავაზებული სილამაზე, ჰაერი, ნათელი სიზმარივით გამოყოლილი სულიერი სიმდიდრეა, ძალის-ძალად აგაღებინებს ხელში კალამს, დაგაწერიანებს და საქვეყნოდ გათქმევენებს ბუნების სიყვარულს, ჯადოთი შეპყრობილი და ცხოვრების სიდუხჭირით დატვირთული გულიდან იქ განვიტვირთები ხოლმე. თვეში ერთხელ რომ არ წავიდე, არ შემეძლია. განსაკუთრებით მაისში — გაზაფხულზე, მიდამოს რომ ყვავილების განუმეორებელი სურნელი ეფინება. გახარებული, მზის ეშხით აღტყინებული ფრინველები ბუნების

მრავალფეროვნებას უგალობენ. მომხიბვლელია ჩხიკვის ჩხივილი, გუგულის გამოძახილი, ქარის ქროლვა, ფოთლების შრიალი, სოფლის ყივილი, ფსიტების სტვენა, ირმების ხტუნვა, ჯიხვების თქეში. ეს ყველაფერი ტყის სიმდიდრეა, ადამიანის სულიერი საზრდოა. მონადირემ სროლის დროს საკუთარ სულში უნდა ჩაიხედოს და მერე ტყვია სულიერზე ისე უნდა გაიმეტოს. მკვდარი ხე ღებება, მკვდარი წყალი შმორდება. სიცოცხლის თვისებები არ გააჩნია, ამიტომ არც დასალევად ვარგა, თუმცა თავისებური სილაზათე აქვს. ამ მოხიბლული გულით ჩავედი ორწოხში, ჩავიმუხლე, წყაროს წყალი დავლიე და ორი პეშვი სახეზეც შევისხი. გული გავიგრილე. შევუდექი ფერდობს და გადავიხედე ძირს, დავინახე რომ წაბლი ყრია. დაუყოვნებლივ აკრეფას შევუდექი. მომესმა ტოტის რხევისკ ხმა და წაბლიც დაცვივდა. ავიხედე ზევით და წაბლის ტოტებში დათვი შევნიშნე. ჩემს მხარეზე გადმოსული, ტოტზე იდგა და გაცეცხული მიყურებდა. ვიგრძენი, რომ დანაშაულში მდებდა ბრალს. მეც ვუყურე, არც მან დამითმო და განაგრძო ყურება. რამდენჯერმე გავიფიქრე, თოფი მესროლა, მაგრამ გამახსენდა ტყვიის სროლით გამოწვეული გულის სიმწარე და ჩემდა უნებლიეთ სროლის ვნებათაღელვა ჩავიკალ. სხვას თავი დავანებოთ, გილზები საფანტით მქონდა დატენილი და ამანაც უკან დამწია. დათვი თვალებს მაინც არ მარიდებდა. ვაპატიე ჭიუტი მზერა, თოფისთვის ხელი არ მიმიკარებია. მოულოდნელად მისი სახიდან სიბრაღულიც კი ამოვიკითხე. მეჩვენებოდა, თითქოს თვალბზე ცრემლები მოადგა. ბოლოს ისევ მე დავუთმე, თუმცა ორივეს შიშის გრძნობა დაგვეუფლა. შიშს პირველმა ვძლიე, გაბედულად დავიწყე წაბლის აკრეფა. მერე შიშმა კვლავ ამახედა მალა და აი, საკვირველებავ, ის პირვანდელ ადგილას მხარშეუცვლელად იჯდა და მიყურებდა. ბოლოს გაბედა მყუდროების დარღვევა და თათი დამიქნია, არ მესროლოო. რა თქმა უნდა, გზა განვაგრძე, მოშორებით მყუდრო ადგილი შევარჩიე, საიდანაც ბაჯბაჯა უკეთ გამოჩნდებოდა. წამოვწექი კარგად შერჩეულ ადგილზე, მზის არენაზე და დავიწყე თვალთვლება. წაბლიც საკმარისი მქონდა თავის შესაქცევად. ყურადღებას ვაქცევდი მის მოქმედებას, მაგრამ ღამენათევს ტკბილად ჩამძინებოდა. როდესაც გამომეღვიძა, საათს დავხედე. ორი საათი მძინებია. გავიხადე, ხეზე დათვი აღარ ჩანდა. მივედი იქვე ახლოს, ლეგენდად ქცეულ ნაკალოვარზე. არ შეიძლება, რომ ამ მხარეზე წამოსულმა კაცმა მას ზურგი შეაქციოს და არ მოინახულოს. გადმოცემის თანახმად,

ლეკები რომ თავს ესხმოდნენ კახეთის სოფლებს და აოხრებდნენ მოჰყავდათ ბავშვები და კევრით თავთავის მსგავსად ლეწავდნენ. მე მასხოვს გვერდზე, ცარიელ ადგილას მეტყევეები უწინ ხნავდნენ და ბოსტნეული მოჰყავდათ. ახლა გატყევებულია და ზოგან ჩაღუნაც ამოსულა. ამ ამბის გახსენებით ადამიანს იქ შიშის გრძნობა ეუფლება და მეც ასე დამემართა. განაწყენებული განვერიდე. მერე მტრისადმი ზიზღი მომერია, გული კი უძლეველობას მკარნახობდა. გამახსენდა, ჩემი ბიძაშვილი მეურნეობის საქონელს მწყემსავდა და ჭერ კიდეც მთაში იყო. იმ მთასთან ახლოს ვიყავი მისული და გადაწყვიტე გადავსულიყავ, ბიძაშვილი მენახა. მსცოვან მზეს კუს ნაბიჯი შეეცვალა და ცის დასავლეთის დაღმართებზე მიეჩქარებოდა. მეც დავეშვი დაღმართზე, სწრაფად გადავკვეთე ორწოხები, გოხიანას მთაც გავიარე და დაღესტნისაკენ მიმავალ ბილიკზე დავადექი.

ამ დროს ზურგზე კასრმოკიდებული ლეკი მომიახლოვდა და მთხოვა, ამაღამ თქვენს ბინაზე გამათევინეთო. მე ავუხსენი, თუ ბინიდან აყრილები არ არიან, გავათენებთ-თქო. მონადირეებისათვის ღამის სათევ გამოქვამულ ტინამდის მივედი. იქ ორი მონადირე შემოგვხვდა. მე რომ თოფიანი მნახეს, მონადირე ვეგონე. ჩაცმულოდნით ჩამოყალიბებულ მონადრეს ვგავდი. მკითხეს, როდის ამოხველ, ვერაფერი ინადირეო? მეც ავუხსენი, ტყეში წაბლს შემოვყევი და ახლა გადმოვედი აქეთ-მეთქი. ამასობაში ერთ-ერთმა მოიხსნა ზურგჩანთა, ჩამოჭრეს ორ კილომდე ჯიხვის ხორცი და მომაწოდეს. მე ვიუარე, მაგრამ როგორ, იქნება ვერაფერი მონადირე, ჭამა ხო გინდაო. მე ვთხოვე მონადირეებს აქ ბინაზე გავათენოთ-მეთქი. ვიცით გზაზე ღამე წამოგვეწევა, მაგრამ ამაღამ რომ არ ჩავიდეთ, არ იქნებაო. ერთმა გაიხუმრა კიდეც, ჭერ ისედაც ცოლიდან აღებულ ნებართვას ერთი დღე გადავაჭარბე, ვიცი სიდედრს მომისევს და მის რისხვას ვერ ავცდებიო. სიდედრისა გეშინია? შეეპასუხა მეორე. კიო, ცხრა ძაღლი რომ მიუსიო, ისეთია, ცხრავეს დააბამსო. ასე სიცილით დავშორდით ერთმეორეს, ის იყო, მცირე ორწოხი კიდეც გავიარეთ და მუშაკის მთის ზურგს მოვექეციით.

მართალი ვითხრათ, გამიხარდა ბინაში მწყემსების დახვედრა. საქონელი მოერეკათ, მოეწველათ კიდეც. მოვიკითხე ბიძაშვილი. მას ყველი ამოყავდა, მეორე ძაღლებს ჭერს უმზადებდა. მე ცეცხლი დავანთე, ჯიხვის ხორცი დავჭერი და ქვებით შემოვდგი კერიაზე. ამასობაში მოისაქმეს, ჩემს გვერდით ჩამოსხდნენ. ვისაუბრეთ და, ვახშ-

მობის თადარიგს შევუდექით. არაყი წმინდა სამებადღე დაგვლიეთ, შევხურდით, გავხალისდით, გამახსენდა და ლექს კკითხე — რა გავქვს მეთქი მაგ კასრში? კალმახიო, მიბასუხა მახმადმა. მეც და მწყემსებმაც თითქმის ერთდროულად ვთხოვეთ არაყზე, ან ფქვილზე გაეცვალა. თხოვნამ არ გაჭრა. დაიჩინა, მაინც და მაინც ფული მჭირდებო. რვა შვილი მყავს და ჭამა ხომ უნდათო.

— მერე, ლეკო, ფქვილს რომ გაძლევეთ, განა ეს მუქთად გვიშოვნია? — შეედავა დათა.

— არა, კაცო, მე თივში ვცხოვრობ და აქედან ფქვილი როგორ ვატარო?

მართალია თევზზე იუარა, მაგრამ მაღიანად მიირთვა ყველი, პური, ჯიხვის ხორცი. არც ლობიო დაიწუნა და თანაც, სამი არაყი წინ წაუძღვარა. მწყემსებმა ყველისაგან დამზადებული კვერი სათითაოდ შეახვიეს მთის ღოღოს ბრტყელ ფოთლებში, მეტ არომატს მისცემსო. ყველაფერი რომ მიაბინავეს, ჩააქრეს შუქი, დაწვექით და დავიძინეთ.

ღამის სამი საათი იქნებოდა, რომ ატყდა ერთი ჭექა-ქუხილი, ქარიშხალი ამოვარდა, თითქოს ცა გაიპოო, კოკისპირული წვიმა წამოვიდა. საქონელს მოუსვენრობა დაეტყო. იქვე მახლობლად მოურავის წყლის ხეობიდან მგლის ყმული მოგვესმა. არ გასულა დიდი ხანი, საქონელს შემოეჭრა, წამოიშალნენ, აბლავლდნენ ძროხები. დამფრთხალმა მგელმა ვერ მოზომა და ქოხში გადმოგვიხტა. ზედ შუა ბოდს შეასკდა და მთელი ნაგებობა კინალამ თავზე დაგვანგრია. მწყემსებმა სიბნელეში თოფი ვერ იპოვეს და ჩემი დააქუხეს, ამაოდ. თავის მხრივ ძაღლებს რაღაც აწუხებდათ და მთელი ღამე ზავზავი გაჰქონდათ. წვიმა არა ცხრებოდა და ქოხი დაკისრებულ მოვალეობას ძლივსა ასრულებდა. მთელი ღამე ცა გვბომბავდა. დაღლილ ლექს კი არაფერი გაუგია. მერე გაირკვა, რომ ადგილიც შესამჩნევად უკეთესი შეუთრჩევია, ეტყობოდა ქოხის საუკეთესო ხარისხის ჭერი იმაზე მოდიოდა.

გათენდა და, რა დილა გათენდა... პირდაბანილი ცა და დედამიწა საპატარძლო დედოფალივით გამოიყურებოდა. უმწეო და უბალახო ადგილები ნიაღვრისაგან დადარულიყო. თუ რამე მოხვედროდა ლოდის გარედან, მოურავის წყალში ჩაუტანია. თითქოს მზეც აჩქარდა, აღარ დააყოვნა, მთელი ძალით გადმოხედა სამყაროს, გაანათა, გააცისკროვნა მიდამო. მაღლა, სულ მაღლა მიიწევდა მზე. სურდა, რომ

შეეცნო — მთებს, ბარს, ტყესა და მდელს ოდნავ მაინც, თუ ეტყობა
 ბოდა წუხანდელი ავი ღრუბლების ჩადენილი უმსგავსობა. სულიერი
 თუ უსულო ენუგეშებიანა, თვალები აეხილა დავრდომილთათვის.
 თურმე იმ ღამეს დათვებსაც ველარ მოუსვენიათ და გამთენიისას
 საოფლის ძაღლებს შებმიათ. ერთი ძაღლი კოჭლობდა კიდევ.

ლექმა მოგვიანებით გაიღვიძა და დაინახა, რომ კასრი თავის ად-
 გილზე აღარაა. თურმე მგელი იმასაც დაეძგერა, გადააბრუნა და და-
 აგორა. გაცოფებული მოურავისწყალი ეჭვგარეშეა ამ მშვენიერ
 ნობათს კასპიის ზღვას მიართმევდა. ეს წყალი მწყემსის ბინიდან ოც-
 დაათი მეტრით იყო მოცილებული. იქამდე გაბნეული თევზი მოკრი-
 ფა, ჩაყარა კასრში, აიკიდა და გზა განაგრძო.

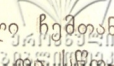
ჩემს ბიძაშვილს სამი კონი ჰქონია ჩადებული ამ წყალში. მოვსინ-
 ჯეთ, ერთი მათგანი ადგილზე აღმოჩნდა. შიგ ორ კილომდე თევზი
 იყო. დიდი და პატარა, მურწა და კალმახი, მოვხარშეთ და დილით
 გემრიელად ვისაუზმეთ.

დავემშვიდობე ორივეს და უკანვე გამოვწიე. მოვდიოდი დაღლი-
 ლი, შთაბეჭდილებებით სავსე. გადავლახე მანძილი, უნარი წინ სვლისა
 აღვიდგინე და უძილობით გადაღლილი თვალები, გული და ნერვები
 დავიმშვიდე. დავწყნარდი.

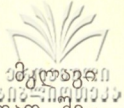
უეცრად ფეხქვეშ რალაც გამიგორდა და დავეცი. დავიხედე, წაბ-
 ლის ჯღა იყო. წაბლი შიგნიდან ნახევრად გადმოცვივდა. მხართე-
 ძოზე მწოლიარემ დავიწყე ჭამა და მიდამოს თვალიერება. შევნიშნე
 ორი კარგი მსხმოიარე ძირი წაბლი და შესვენებისთანავე ზედ ავედი.
 ცოტა შევაქანე, ნაყოფი ხრიალით ჩამოცვივდა. ავკრიფე ათ-თორმეტ
 კილომდე, ზოგიც გზადაგზა დავუმატე და გულდაჯერებით გავწიე ში-
 ნისაკენ.

დაბლა რომ ჩამოვედი, ერთი ჩემი სოფლელი კაცი შემომხვდა,
 ჩემსავით მოხეტიალე, ნამდვილ მონადირედ დაბადებული. ერთხელ
 თანატოლებს უთქვამთ ხუმრობით, მამაშენმა რა თვალი დაგაყოლა,
 რომ შენი ნასროლი ტყვია მიზანს არ სცდებოა. თვალი რა შუაშია,
 ჩემი გასროლილი ტყვია თავად ეძებს მსხვერპლსო, უთქვამს სიცი-
 ლით, ნადირთა რისხვავა, თორემ ადამიანებს კი გაუბრძისო.

ბედიც უნდა, მაისის თვეში ტყეში გახლდით ფიჩხის მოსატანად.
 ურიკიდან ცხენი გამოვუშვი, ელიადგორის ასასვლელთან დავბანაკდი,
 იქვე ახლოს წაქცეული ხეებიდან ფიჩხი ამოვკრიბე დაუღდე ურიკა-
 ზე, ჩვენში „ტაჭკას“ რომ ეძახიან და ამ ღროს სადღაც თოფის ხმა

გაისმა. ხუთი წუთის შემდეგ სასიკვდილოდ დაჭრილი შველი ჩემთან ახლოს დავარდა, მომაკვდავთან მივედი. ყელი გამოვლადრე და მსწრავე რედ იმ „ტაჭკაზე“ შევაგდე, ზედ გადავაფარე ჩემი დაბამბული და შინ მისვლისთანავე დავამუშავე. მაშინ მოვიდა ჩემთან ქიტუს ბიჭი და მითხრა: თენგიზ, მალლა ელიათგორაზე შველი დავეჭერი. სისხლს რომ გამოვყევი, დაბლა ჩამომიყვანა. იქ ვილაცა, ტაჭკით ყოფილა და ყელი გამოუჭრია. გზაზე მეტყევე წამომეწია და შენზე მითხრა, ახლა იმან გაიარაო. ხომ არ გინახავს. შველსთვის ყელი შენ ხომ არ გამოგიჭრია? მარნის კარი გავუხსენი და ვუთხარი, აგერ უკვე დავამუშავე და ახლა შენ იცი-თქო. ჩამოჭრა ნახევარი, მეორე ნახევარი კი მე დამიტოვა. ჩემიც ვუამბე, ტყის ბინადარზე დათვი რო ვნახე. დამიყინა, გინდა თუ არა წავიდეთო. ის შორს არ იქნება წასული, ვინძლო ვნახოთო. დაღლილს მეორედ ასვლა მეძნელებოდა, მაგრამ არ მომეშვა, დამიყოლია და აღმართებს შეგუდევით. მივედით ხესთან, რომელიც ორწოხის ნაპირზე იდგა. დაბლობში გადავიხედეთ, არაფერი ჩანდა. ჩავედით დაბლა, მიდამო დავათვალიერეთ. იქ, წყალთან, ახალი კვალი დავლანდეთ. კვალს ავედევნე და საკმაოდ მოშორებით აშკარად შევნიშნე ბელიც და დათვიც, წაბლით დანაყრებულნი ხალასიანად თამაშობდნენ. ერთ პატარა ველზე დედა შვილს წვრთნიდა. ქიტუს ბიჭმა თოფი გადმოიღო, მოიმარჯვა და ნელ-ნელა მიეპარა მათ. არ მესიამოვნა, მაგრამ სხვა არაფერი შემეძლო. მხოლოდ ის ვუთხარი, ბელს არ ესროლო-მეთქი. ბელს რო ვესროლო, დათვი მომვარდება და დამჯიჯვნისო... ხან ერთი იყო ძირს, ხან მეორე. პირისპირ შეფოფხლებოდნენ და გადაცვივდებოდნენ, ერთსა და იმავე მოძრაობას იმეორებდნენ. პირველი ტყვია გავარდა. დედა დაიჭრა. გავარდა მეორე, ასცდა. მონადირე გაეკიდა, თან გეზს უცვლიდა. დათვი მისკენ გამოიქცა. ამ დროს დაახალა. ასცდა. ორივე მხრიდან დაბნეულობა აშკარა იყო. მონადირე და დათვი შეიბნენ. ბელი სადღაც მიიმალა, მე მომარჯვებული მაქვს თოფი, მაგრამ ვშიშობ ტყვია კაცს არ მოვარტყა. პირისპირ! შეფოფხილ დათვს ამხანაგმა იდაყვი მისცა პირში, უნდოდა მარჯვენით ხანჯალი ამოეღო, ვერ მოასწრო, ორივენი ფერდობზე დაგორდნენ და გაცალკევდნენ. დათვი სწრაფად წამოხტა. ხეს ამოფარებულმა საფანტი თვალეზში შივაყარე. დაიბნა. არ იცოდა საით გარბოდა, ვერც ვერაფერს ხედავდა, მეხუთეჯერ ვესროლეთ და სულიც განუტევა. პირველი სროლით მარჯვენა მხარეში იყო დაჭრილი, თორემ ჩემი ამხანაგი ვერ გადაუტრიალებოდა მის

ბრჭყალებს. თუმცა, რა გადარჩენაზეა ლაპარაკი. მარცხენა მკლავი დაღრღნილი ჰქონდა და სისხლი შადრევანივით ასხამდა. ბედად შესახვევი აღმომჩნდა და დაღრღნილი მკლავის ზედა კუნთზე შემოვუჭირე. ჩამოვიყვანე ვაკეზე. ბედად მანქანა გამოჩნდა. მოქეიფე ბიჭები სიძლერით მიდიოდნენ. ჩავსხედით მანქანაში და რაიონის საავადმყოფოში მივიყვანე. ქირურგმა გასინჯა და თქვა, მოსაკვეთიაო. სხვა გზა არ იყო, მკლავი მოჰკვეთა. ის დათვი კი იმავ ღამეს მოქეიფე ბიჭებს ბარში ჩამოუტანიათ. ასე წარუმატებლად დამთავრდა ჩვენი რაინდობა.

იმ დღიდან ნადირობის სურვილი სულ მთლად დავკარგე.

მსხალგორის აგარაკი

მამაჩემი ერთ-ერთი ქარხნის საკონსტრუქტორო ბიუროში უფროს კონსტრუქტორად მუშაობდა და, როგორც მრავალი გამოგონებისა და სიახლის დანერგვის ინიციატორს, ქარხნის მესვეურებმა მსხალგორის ყველაზე მაღალ ადგილზე სააგარაკოდ ნაკვეთი გამოუყვეს. ქარხნიდან სესხიც მივიღეთ და პატარა ორსართულიანი აგარაკი ავაშენეთ. სხვებისაგან გამორჩეულად ცასთან უფრო ახლოს ვიყავით და მზისაგან გამოტყორცნილი სხივების მაღლი უხვად გვეფინა. ჩვენს ვერანდაზე სხეულის გასაკაჟებლად მზის აბაზანების მიღება სულ ადვილად შეიძლებოდა. თუმცა, ზოგჯერ ისეთი სიძლიერის ქარი ამოვარდებოდა, რომ, თუ რამეს მოიხელთებდა, ვერის ხევეში გადაყრიდა ხოლმე.

მე დედისერთა ვარ და სადაც უნდა წავიდე, დედის თვალები სულ თან დამდევენ. ამიტომ ბავშვობაშიც ცოტა განებვირებული ვიყავი, თუმცა გოგონებთან უწმაწურ სიტყვებს მორიდებული, სხვა არა იყოს რა, ღვთის მორწმუნე ოჯახში ვიზრდებოდი და ბებიაც სულ სახარებას მიკითხავდა. ერთხელ თანაკლასელმა გოგომ დამიმარტოხელა და მითხრა:

- შენ, იცი რომ ლელას უყვარხარ?
- არ ვიცი და არც მინდა, რომ ვიცოდე, — ვუპასუხე მე, — მომეშვით.

იმ დღიდან არც ერთისათვის ხმა არ გამიცია. რადგან ბაღდათის მხარეში და, იქ ყოფნა მეხალისებოდა, წავიყვანდი თანაკლასელებს, ცოტას წავიმუშავებდით და მერე აუზში ვბანაობდით. საშუალო სკოლა დავამთავრეთ, ვისაც ვინ უყვარდა, ხელი მოაწერეს და იქორწინეს. ლელა გათხოვდა, პარალელურმა ჯგუფელმა წავიყვანა და კვლავ მომიგზავნა თანაკლასელი. შიკრიკმა დაბარებული გადმომცა: ახლა მაინც შემირიგდეს, ვთხოვდები და მეჭვარედ მინდა წავიყვანო.

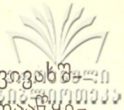
უარი ვეღარ შეგკადრე და ბედს დავმორჩილდი. მე იმ წელიწადს არ ჩამიბარებია. მეორე წელს აპრილში წავიღე წიგნები და ავედი აგარაკზე. ხან ვმუშაობდი, ხან ვმეცადინეობდი. ინსტიტუტში საბუთები რომ შევიტანე, მერე მეცადინეობით დღე-ღამეს ვასწორებდი. მამა უეცრად გარდაიცვალა. ლელამ და ბონდომ გვირგვინი მოიტანეს და გულით დაიტირეს.

გამოცდები რომ მოახლოვდა, ერთ დღეს, ლელა და ბონდო აგარაკზე ამოვიდნენ, ბონდომ მითხრა:

— შვილი გვინდა და არ უჩნდებაო. ექიმმა მზის აბანანები დაუნიშნა და მე სამსახური არ მიშვებს, რომ ზღვაზე წავიყვანო. აქავე ცდით, თქვენს ვერანდას აქებენ. აგარაკი ახლოს არის, ერთი საათით ამოვიყვან, მიიღებს და ისევ ქალაქში დავბრუნდებით.

მე დავთანხმდი, მეტი რა მეთქმოდა. ასე გადიოდა დღეები. ერთ მშვენიერ დღეს ამოვიყვანა და მითხრა — ვიდრე ლელა სხივებს მოითავებს, წავალ, უფროსმა სამსახურებრივ საქმეზე გამგზავნა, მოვითავებ და ამოვალ.

მე მეცადინეობა განვაგრძე. ცა ისეთი მოკრიალებული იყო, რომ დედამიწის გულ-მკერდზე მარგალიტებს აბნევდა, მაგრამ ისეთი ძალით წამოუჭროლა, დაბმულ ჯორს თოქს გააწყვეტინებდა და ვერის წყალში აბანავებდა. თბილისის თავზე ღრუბლები გაიფიცნენ და სეტყვის სისწრაფით წვიმა წამოაყარა. მეორე სართულიდან მომესმა ძახილი, მიშველეო. სწრაფად ავედი და რას ვხედავ. ჩემ წინ მსუბუქი მოსაბურავის ამარა ლელა დგას გაძარცული ანგელოზივით. მზის სხივებს ისე უმძლავრია ვარდისფერ ტანზე, რომ შემწვარი გოჭის ფერი დაჰკრავდა. ძლივს ამოილულულა, ქარმა კაბა გადმომტაცა და არ ვიცი რა ჩავიცვაო. ჩამოვიყვანე დაბლა სართულზე, ბუხარი ავუნთე და ჩემი ძველი ტანსაცმელი ჩავაცვი. მერე გავედი და მისი კაბაც მოვძებნე. დღე მიიწურა, ბინდი ჩამოწვა ცაზე. აცივდა. მოლოდინმა დათქმულ დროს კი არა, დღის სიდიდესაც გადააჭარბა. ჩაი ავადუ-

დეთ, თუ რაიმე მქონდა, მოვიტანე ბუხართან და ობლებივით ვიფარებოდა მეთ. სიცივემ იძალა და აბაზანამიღებულ ლელას კანკალი დააწყებინა. ჩემი ერთი ხელი ლოგინიდან საბანი ავიღე და მხრებზე წამოვასხი. დრომ თავისი მოიტანა, ორივეს ძილი მოგვეძალა, ლოგინი იატაკზე გავფინე და ვთხოვე დაესვენა.

— მერე შენ სად უნდა დაიძინო?

— მე, აგერ, ბუხართან...

— მერე, ცოდო არა ხარ? — ლეიბისკენ გადაინაცვლა. ფეხებთან გამთბარი აგური დავუდღე, რომ არ გაციებულყო. მე იქვე ბუხრის კედელზე მივეყუდე და ცოტა ჩავთვლიმე, რაღაც ხმაური შემომესმა და გამომეღვიძა, დავინახე: ლელა იყო და ბუხარს შეშას უკეთებდა:

— ლელა, დაწექი, შეშას მე შეგუკეთებ, — აღერსიანად მივესათუთე.

— არა, ახლა შენ დაწექი, ცოდო ხარ, გაცივდები!

— არა, ლელა, ხომ იცი, ქალი მაინც სუსტია მამაკაცთან შედარებით.

— ოჰოჰო, რა მოიშველიე, ეგ თუ არა, ჩაიჭრებოდი, — და ორივემ გულიანად გავიციინეთ.

— საინტერესოა, ბონდოს რა დამართა, რომ აქამდე ვერ მოაღწია.

— არ ვიცი, იმის თავს რომ არაფერი იყოს, ასე ადვილად არ მიმატოვებდა. ღმერთო, შენ დაიხსენი ბონდო გაჭირვებისაგან.

— კარგი, დაიძინე ლელა.

— დავიძინებ, მაგრამ მთელი ღამე ასე ხომ არ მიყარაულებ, ფეხით მიინც დაწექი, თუ არა და ჩვენი ნებჟ არაა, მთის ხალხმა როგორც იცოდა, სტუმარი რომ მოუვიდოდათ, მის პატივსაცემად გოგოს დაუწვენდნენ და შუაზე ხმალს ჩაუდებდნენ. ე. ი. ხმალი მეგობრობის ნიშნად არის მიღებული.

— რადგან შენ მაინც ასე გინდა, ხმალი არა მაქვს და მუთაქა ჩავდოთ.

— არა, მთელ ადგილს მუთაქა დაიჭერს და რა მნიშვნელობა აქვს თუ ლეიბზე ვერ დავწვები.

— კარვად ვალესილი ნაჯახი მაქვს, იმას ხომ არ ჩავდებ.

— მერე რა უჭირს, გინდაც დანა იყოს.

მოვრიგდით, შუაზე ნაჯახი დავდეთ და ზურგშექცევით დავწექით. დილით გვიან გამოგვეღვიძა და რომ ავღექით, დავინახეთ, რომ ვილაცას ღამე ნაჯახი აულია.

სიწმინდის ნიშნად ერთმანეთს პირი დავაბანინეთ. გამოსასვლელი კარები ჩავკეტეთ და თბილისში ჩამოვედით. ლელა სახლამდე მივაცილე, ბონდოს მოუსვლელობის მიზეზი მინდოდა გამეგო. მერე მითხრა ლელამ, რომ სახლში არავინ ყოლიათ. ობლად დარჩენილი ორი წლის ბონდო ბებიას გამოუშრდია. რომ ვკითხვით, მეზობელმა გვითხრა: ავარიში მოყვა და საავადმყოფოში წვესო.

უმალ საავადმყოფოში წავედით.

ღმერთმა გაშორეთ, რაც ბონდოს დაემართა. მიყვანიდან ერთი საათის შემდეგ გარდაცვლილა. მეხუთე დღეს მოკლე წუთისოფლის ბატონ-პატრონი საკუთარი ბინიდან გავასვენეთ და ჩვენ დავრჩით იმის საფლავის მომვლელად.

იმ დღიდან მოყოლებული საწოლში ხმლის ჩადება აღარ დაგვჭირებია, თუმცა ბრძოლით დაღლილი პაპისეული ზმალი ლელას კედელზე გაკრულ ხალიჩას დიდხანს ამშვენებდა.

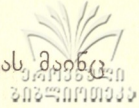
ახალბედა მონადირენი

1962 წლის 29 დეკემბერს ზამთრის ცივი, სუსხიანი დღე იდგა. მართალია მზე ცხოველმყოფლად ანათებდა, მაგრამ თოვლის ქათქათა სამოსი დედამიწას მაინც ვერ ათბობდა, პირიქით, ჯანსაღი სუსხით ავსებდა მიდამოს.

სკოლის ეზოში ბავშვებს შესვენებაზე გუნდაობა გაეჩაღებინათ. ზოგიერთები ჭიდაობდნენ, თოვლს თოვლზე აყრიდნენ, რომ წაქცეულს გვერდები არ ტკენოდა.

მოწყინდათ ჭიდაობა და გუნდაობა. გაკვეთილები ის იყო დამთავრდა და არ იცოდენ რა ეკეთებინათ. საგონებელში მყოფი მეგობრები დათომ გაახალისა: მოდით, ვინადიროთო, თქვა. თოვლზე კურდღელი კვალს ვერ აგვიბნევსო.

- თუ ვინდათ, ხვალ წავიდეთ, — შესთავაზა მეგობრებს გიგამ.
- წავიდეთ, დაბლა ნაბაღრებში გავიაროთ, გაღმა რიყის ღიჭნარებში ჩავიდეთ.
- არა, ჯერ ნაბაღრებს დავუყვით, მერე რიყეში გადავიდეთ და იქიდან ამოუყვით.
- წამო, ლევან, არდევანს ვუთხრათ, ის ამ საქმეში უფრო გა-

მოცდილია. თუ ესროლა, კურდღელს რო ააცდინოს, რაღაცას მაინც გაამწარებს.

— დათო, შენ ხუმრობ, თუ მართლა ამბობ?

— არა, მართალს გეუბნები.

— მოუკლავს რამე?

— რა ვიცი, ტრაბახი სართულებიანი იცის, სინამდვილეში მისი მოკლული არაფერი მინახავს.

მეტე კლასის მოსწავლეები არიან და ცალ-ცალკე რო ჰკითხო, თითოეულს ამირანად მოაქვს თავი. არღევანასთან მოილაპარაკეს, რომ დილით ექვს საათზე შეიკრიბებოდნენ სასაფლაოს გზაჯვარედინზე. მზით ანთებული ის დღე ლოდინით ჩაინავლა და ზედ ბინდმა გადაუარა. განსაზღვრულ საათზე დათქმულ ადგილზე შეიკრიბნენ. არღევანა არ მივიდა და შინ მიაკითხეს. ერთ დაძახებაზე გამოვიდა, მაგრამ სანადიროდ წამოსვლაზე უარი თქვა.

— გუშინ ხო მოვილაპარაკეთ, თანახმა იყავი და დღეს რა მოხდა?

— თოფი არა მაქვს და როგორ წამოვიდე?

— რა ვიცი, შენზე ამბობენ განთქმული მონადირეაო და თოფი თუ არა გაქვს, აბა დათვს რით კლავ, შურდულით?

— შენ დაცინვას მოეშვი, თოფი კი არა, თუ დამჭირდა ზარბაზნასაც ვიშოვი.

— ბრძოლის ველად რომელი ადგილი შეარჩიე? — კვლავ გაეხუმრა ლევანი.

— გეყოფათ, აქ საკამათოდ კი არ მოვსულვართ, არღევან, შენგან მსმენია, რომ კარგი სანადირო თოფი მაქვსო!

— დათო, განა თოფი არა მაქვს, მაგრამ ჩვენი კლასელი ნინო მოსულა ჩვენთან და დედაჩემი გაუფრთხილებია, ხვალ ბიჭები სანადიროდ მიდიან და არღევანა არ გაუშვავო. გამზადებული თოფი დედაჩემს დაუმალავს.

ლევანმა ცინიკურად წამოიძახა:

— უყურე მაგ ამბისტიანიას!

იქვე დათომ წაუჩუჩრჩულა, არაფერი წამოგცდეს, ნინო მაგის საცოლელა და იმიტომ მიუტანია ამბავიო.

— ვაჰ, ნინო, შენი შეყვარებულია?

— მერე, რა გინდა?

— ხომ უნდა ვიცოდე, რომელიმე ბიჭმა შეუფერებელი სიტყვა

რომ აკადროს, პასუხი უნდა გავცე.

— მაგას არავინ გავალებს, პასუხს უშენოდაც გავცემ, მაგრამ, მე, მგონი, ნინოს გულის მოსაფხანად სიტყვას ვერავინ გაუბედავს.

დათომ შეაწყვეტინა:

— ეს სალაპარაკო თემა არ არის. არდევანასი თუ შეყვარებულია ნინო, ჩვენი დაა. შევწყვიტოთ ამ თემაზე ლაპარაკი, თუ მივდივართ, წავიდეთ სანადიროდ, თუ არა და შინ დავბრუნდეთ.

— შინ რატომ უნდა დაბრუნდეთ, გზაზე დამდგარნი ხართ, ბარემ წადით.

ბიჭებმა გზის გაგრძელება აღარ ისურვეს, შინ დაბრუნება არჩიეს. მიმავალი ბიჭები არდევანამ შეაჩერა.

— მოიცადეთ, მე გამზადებული ვარ, თოფს მოვძებნი. დედაჩემმა შეიძლება თავის საძინებელ ოთახში შეიტანა. შევიპარები და თუ ვერ გამიგო, ხო წამოვალ, თუ გაიგო, არ გამომიშვებს და მერე თქვენი საქმისა თქვენ იცით.

შეიპარა ოთახში, თოფი აიღო, ზურგჩანთა გადაიკიდა, თან ნაგაზი გაიყოლა და დაადგნენ გზას. სოფელს ჯერ კიდევ მშვიდად ეძინა, მთვარე ძირს დაფენილ ჩრდილებს ნელ-ნელა კრეფდა, თოვლიან-სუს-ხიანი ნიავი ხან რას მიაწყდებოდა და ხან რას, ერთი სიტყვით, ბრმა-სავით დაეხეტებოდა. ამ უდიერის შეხლა-შემოხლით ახალბედა მონადირეებს ცხვირი და ყურები სიცივით გაბუყებული ჰქონდათ.

ირიყრაჟა.

ნაბაღრების დასაწყისში ძაღლმა ყეფა ატეხა და ყეფას თან მიჰყვა თოფის ხმა. მიხვდნენ, ეს არდევანას თოფის ხმა იყო. მივიდნენ და რას ხედავენ: ეტყობა, ვიღაცას მობეზრებული კატა ცოცხლად გაუხვევია ნაჭერში და გადაუგდია. საცოდავი გამომძვრალა ფუთადან, ძაღლს შეუნიშნავს და გამოკიდებია. არდევანას კურდღელი ჰგონებია და უსვრია. მივიდნენ, ნახეს, კატა იყო მოკლული. გვერდით მგლოვიარე არდევანა იდგა.

— რა არის არდევან? — ჰკითხა დათომ.

— რა ვიცი, რას მოვიფიქრებდი თუ ამ ზამთარში ამ ვენახებში კატა იქნებოდა. მე მეგონა კურდღელი გარბოდა და ტყვია მივაყოლე. მიზანში ამოვიღე და აი, რასაც ხედავთ, ეს არი.

— რაღას უყურებ, ჩააბი თოკი და დაიკიდე ქამარზე. როგორც შენ გეგონა კურდღელი, ისე სხვას ეგონება! — თქვა ლევანმა.

— არა უშავს რა, ეგ ერთი და სხვა მრავალი. გვეყოფა ხუმრობა, ახლა ნამდვილი ნადირის მოკვლაზე ვიფიქროთ. ასე ხევ-ხევ შევუყვეთ და ავალთ მთაში, — თქვა არდევანმა.

წავიდეთ, თორემ დაგვაგვიანდებაო, დათომ მოიმიზეზა, ფეხზე წრიაპები არ მიკეთია და როგორ წამოვიდეთ. არდევანმა წრიაპები მოიხსნა და მიაწოდა, თავად კი რეზინის ფეხსაცმელის ამარა დარჩა. დათო არ ართმევდა წრიაპებს, შენთვისაც ძნელია ასე სიარულიო, მაგრამ არდევანამ არ ისურვა, მე გამოცდილი ვარ და შენ ხამადა ხარო. შეუდგენენ მდინარის ორივე ნაპირს. მიუყვებიან. დაწინაურებულნი ნაგაზი ხან ერთ ჯაგში ძვრებოდა, ხან მეორეში. სანამ ტყიანში შევიდოდნენ. ნაგაზმა იმარჯვა და მოულოდნელად ორჯერ შეუყეფა და საიდანღაც ხოხობი ააფრინა. ესროლა ერთმა, ესროლა მეორემ, ესროლა მესამემ. ვერ მიხვდნენ, რომლის ტყვია მოხვდა. დავარდა მიწაზე ფრინველი. ლამაზი ბუმბული სისხლით ჰქონდა შეღებილი. პირდაპირ ბილიკზე დაცემულიყო. ამ დროს ტყიდან გამოვიდა დედაშვილი ცხენიანი დროგით, დაინახეს არდევანას ხელში მოკლული ხოხობი. დედამ შვილს უთხრა, მგონი დილას რომ ხოხობის სილამაზით დავტკბით, ის მოუკლავს ამ ხელებგასახმობსო. რომ მიუახლოვდნენ არდევანას, ქალმა წყევლა დაუწყო ბიჭს: შე მარცხიანო, შე უსინდისო, შე ცოდვებიანო, სანამ მოკლავდი, რატომ ხელები არ დაგემტვრა, როცა უმიზნებდი, რატომ თვალეები მიწით არ დაგვესო. შენ გამოაკლდი დედაშენს, შე არგასამრავლებელო! რა დაგიშავა, თავისთვის იყო, ბუნებას ამშვენებდა, საჭმელს არ გთხოვდა და არაფერს. უხამად შეგერგოს, არ დაგცალდეს მაგის ჭამა. უნამუსო სიცოცხლეს ნატრულობ და სხვას კიდევ დღეს უსწრაფებ. გეთქვა, შე ნადირო და შენს საცეცხლ ზორცს მე გიყიდდი, თუ ასე დამშეული იყავ. ღმერთი არ გწამს, შე ურწმუნოვ, ქალი დავბერდი და ჩემი დღენი ხორცი არ მიჭამია.

— დედა, გაჩერდი, არ იცი ეგ ბიჭი ვინ არი?—წაუჩუჩრჩულა ვაჟმა.

— ვისიც გინდა იყო, შვილო, დილას თავზე რო გადაგვიფრინა ჭყვილით და შენ რომ მითხარი, ხოხობიაო, მაშინ გავიფიქრე, ამას ტყვია როგორ უნდა მიეკაროს-მეთქი და არ აუსრულა, მაგ ტყვიამოსახვედრმა, მაგან?

ეს წყევლა უფრო არდევანას მისამართით იყო თქმული, რადგან ის იმათთან შედარებით სრული აღნაგობის ჩანდა და თან ხოხობიც იმას ეჭირა ხელში. ვიდრე ის ქალი თვალს მიეფარებოდა, სულ

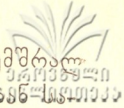
წყევლიდა და თან უკან იყურებოდა. დამაცადე, ინსპექტორს ვუთხრა, რომ მაგათ თოფები ჩამოართვასო.

ახალბედა მონადირეებმა ხოხობი ნაჭრის ფუთაში ჩადეს და ტყიანში შევიდნენ. გადავიდნენ ერთი გორიდან მეორეზე, მეორედან მესამეზე.

მზე ჯერ არ ჩასულიყო, მაგრამ ტყეს ბინდი სწრაფად ედებოდა თოვლიანზე, კვალი ჯერ კიდევ ჩანდა. საშური დროის გამო კვალს ფრთხილად, მაგრამ აჩქარებით მიჰყვებოდნენ. არღევანა პირდაპირ კვალზე იდგა, დათო და ლევანა აქეთ-იქიდან მისდევდნენ. გვერდით ფერდობიდან რაღაც ფაჩი-ფუჩი მოისმა. ვერ ხედავდა არღევანა ვერაფერს, მაგრამ, ყოველი შემთხვევისათვის, მოემზადა. ფაჩუნი თანდათან უფრო ახლოვდებოდა, ცოტაც გაიარეს და დათვიც გამოჩნდა, ესროლა არღევანამ, დათვი თურმე კლდის ნაპირზე მდგარა და სასიკვდილოდ დაჭრილი ბრღვინვით კლდიდან გადაეშვა. თოფის ხმაზე ბიჭები გამოჩნდნენ. არღევანა მივიდა იმ ადგილზე, სადაც დათვი იდგა, მაგრამ მოხდა უცაბედი რამ, დაუცურდა ფეხი და ისიც იმ კლდიდან დათვს დაედევანა. შედგნენ ბიჭები, ტანში შიშის გრძნობამ დაუარათ.

ბავშვები გაუაზრებელმა და იჭენულმა წინათგრძნობამ შეიპყრო. ცდილობდნენ ბიჭის გზა-კვალისთვის მიეგნოთ და ვერ პოულობდნენ, ბოლოს მიაგნეს. მოთმინებადაკარგული დღე კი მზეს ბოლო გზაზე აცილებდა. სინათლე ბინდით იცვლებოდა. აქამდე ფრინველი და ნადირი თუ საკვების საშოვნელად დაძრწოდა, ახლა ყველამ თავის ბუდეს მიაშურა. მთაც მდუმარებამ მოიცვა. დღევანდელ ავბედით დღეს სული ელეოდა. ბინდი რაც უფრო იმკვიდრებდა ადგილს, ორღობეებსა და ხეებში მჩქეფარე წყლებს ხმაური ემატებოდა. ახალბედა მონადირეები ორ წყალს შუა იდგნენ. ერთი რომ, ეს საშინელი ტრაგედია თავს დაატყდათ, მეორე ის, რომ დაულამდათ და სიბნელის კლანჭებს თავს ველარ აღწევდნენ. ერთისთვის წამოსვლა შეუძლებელი იყო, მეორისთვის იქ მარტო დარჩენა, ამიტომ ორივემ მიცვალებულს ღამე გაუთენა. მართალია, გაუნელებელი ცეცხლი ენთოთ გულში — იქვე, ახლოს სადღაც ერთიმეორის მსხვერპლი შორიახლო ეწყო უსულოდ. მთელი ღამე თვალი არ მოუხუჭავთ საწყლებს, ხან არღევანას ტიროდნენ, ხან საკუთარ თავს.

მართალია, ცეცხლი ენთოთ, მაგრამ შეურიგებელი ზამთარი გათე-

ნებისას მოძალებული სუსხით მაინც წკებლავდა პირზე რძემუქმს ბიჭებს. გულდარდიანი ბიჭები ფიქრით ხან საიქიოში იყვნენ, აქაოს მობრუნებულნი. შიშის გრძნობას აყოლილნი დროდადრო თუ ჩათვლემდნენ, სიზმრადაც ჯოჯოხეთში მოექცეოდნენ თავიანთი ამღვრეული ფიქრებით. ვერც დათვს ამტყუნებდნენ და ვერც არღევანას. ცხადია, თითოეულ მათგანს მზისქვეშეთში ყოფნა უნდოდა, მაგრამ წუთისოფელმა ორივეს ფეხი მოკვეთა და უიბლო ბედმაც საბოლოო წერტილი ნაადრევად დაუსვა. ბიჭების მოუსვლელობით სოფელიც მოუსვენრობაში იყო ჩავარდნილი. საძებრად გამოსულნი ზოგნი იუღდის მიმართულებით იყვნენ წასულები, ზოგნიც ქვაწერის გზით შინ დარჩენილი დედა და დედამამიშვილები იცრემლებოდნენ.

ლევანას ხვდა წილად საზარელი ამბის სოფლად მოტანა. გზად შემოხვდნენ მძებნელები. ბიჭს მოთმინება აღარ ეყო და პირდაპირ მოუყვა, რაც კი შეემთხვათ. მამა იქვე ჩაიკეცა და დიაცივით აქვითინდა, ასე ცრემლისფრქვევით მიიყვანეს მიცვალებულამდე. დათვი ორნაწილად გაჭრეს, ტომარაში ჩააწყეს, ცხენს აპკიდეს და ისე ჩამოიტანეს მიცვალებულთან ერთად. საცოდავი დედა ახალწლის სამზადისის ნაცვლად შავებში გაეხვია და თავად მიცვალებული მუხის კუბოთი ახალწლის მესამე დღეს გაასვენეს.

ყველა ტიროდა, ყველა იცრემლებოდა. ამათგან გამორჩეულად ერთი გოგო მოთქვამდა:

— ვაიმე, ჩემო არღევან, ჩემო სიცოცხლე. გაუშლელი ყვავილივით უდროოდ დამაჭკნე. ეს იყო ჩვენი ოცნება? ბიჭო, დედაშენი მე გავაფრთხილე, არ გაუშვა მეთქი, სიზმარი ვნახე ცუდი და შენამდე ვერ მოვადწიე. სხვამ თუ არა, ღმერთმა ხო იცის, გულწრფელად მიყვარდი. პირველი სიყვარული მწამდა, მაგრამ მზე მალე ჩაესვენა. ალალი იყოს შენთვის ჩემი ცრემლები, მშვიდობით, მეგობარო!!

მას შემდეგ დიდი დრო გავიდა, ქვეყნად ბევრი რამ შეიცვალა, გადახალისდა. არღევანაც დავიწყებას მიეცა. ნადირობაზე კი ყველამ უარი თქვა — დიდმა და პატარამ.

ბუნება ლოცავდა ადამიანებს, რომლებსაც სიკეთის ქმნა შეძლეს, ნადირ-ფრინველი დაინდეს. მომავალ თაობას მშობლიური მიწის სითბო და სურნელი შემოუჩნახეს.

იდიდოს მათმა სახელმაო, გუგუნებდნენ მთები.
ირგვლივ სიკეთე და სათნოება ზეიმობდა.

მანუელა	3
მასხარა	72
სოფლის ჭირისუფალნი	85
უძილობის წამალი	91
მსხალგორის აგარაკი	99
ახალგაზრდა მონადირენი	102

გადაეცა წარმოებას 7.07.94. ხელმოწერილია დასაბეჭდად 28.08.94.
 ქალაქის ფორმატი 60×84¹/₁₆. ტირაჟი 1000. შეკვ. № 105.

ფასი სახელშეკრულებო !

გამომცემლობა „გეა“

საქართველოს რესპუბლიკის პოლიგრაფიისა და საგამომცემლო
 საქმიანობის სახელმწიფო კორპორაციის ბეჭდვითი სიტყვის
 კომბინატი. თბილისი, მარჯანიშვილის ქ. № 5.

